

V menn

UKE 40 3. OKTOBER 2025 kr 99

Tid for guttetur

**JAKTEN PÅ
BRUSSELS BESTE ØL**

Gitte fra Trondheim overlevde katastrofen

MIRAKELET PÅ FLIGHT 232



+ TRUE CRIME: Vaktmesteren var et monster



Jon jakter for
myndighetene
**RUSSLANDS
STØRSTE
ULVEJEGER**



TEST
Xpeng G6



INNHOOLD

REPORTASJER

6 Pilotløst kampfly

De amerikanske kampflyene får droner som wingman.

12 Den umulige landingen

Alle på flyet hørte det øredøvende smellet fra halepartiet. Norske Gitte (17) spurte sidemannen engstelig om han trodde det kom til å gå bra. Han svarte nei.

22 Huleboerne i Colorado

Ingen vet hvor det ble av innbyggerne i de 600 hulebyene. Johnny Haglund har besøkt de forlatte borettslagene.

30 Norges glemte skipskatastrofe

Sannheten om brannmysteriet på MS «Meteor» ble skjult i en dekkoperasjon.

40 Ulvejegeren

Langt øst i Russland herjer ulveflokkene med reinsdyrene – men selv har de proffjegeren Ion i hælene.

50 True Crime: Soham-drapene

De smilende jentenes skjebne rystet Europa.

60 Bilklassiker: Chevrolet Corvair

Modellen fikk dårlig rykte, men det var kanskje ufortjent. Knakende god å kjøre, sier norsk entusiast.

68 Biltest: Xpeng G6

Vi avslører hvordan Xpeng klarer seg mot hovedmotstanderen, Tesla Model Y.

74 Reise: Ølbyen Brussel

Belgias hovedstad flommer over av øl, og Vi Menn sendte sin mann på «studietur». På timeplanen: øl på planke klokka tolv om formiddagen og besøk i baren med verdensrekord i ølsorter.

I DENNE UKENS VI MENN ...

...kan du lese om brannen ombord på det norske cruise-skipet «Meteor», Det Bergenske Dampskibsselskabs stolthet, i1971. Katastrofen som kostet 32 mennesker livet er forbløffende lite omtalt, selv om brannen etter alt å dømme var påsatt og granskningen viste at de kritiske manglene florerte om bord på skipet.

Etter brannkatastrofen jobbet norske myndigheter iherdig for få brannen til å bli en «ulykke».

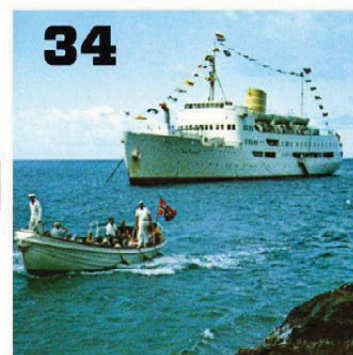
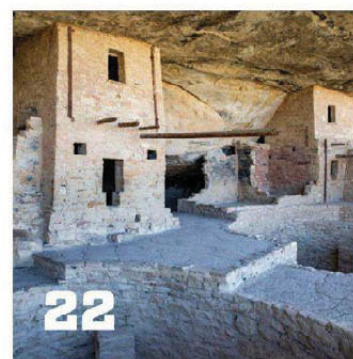
Norsk skipsfarts anseelse sto på spill, ironisk nok hadde norske cruisereidderier gode muligheter til å ta et jafs av et marked der amerikanske konkurranter slet med ry for dårlig sikkerhet. Skulle offentligheten ikke få vite?

Takk for at du leser Vi Menn!

Lars-Erik Nygaard



« ... enten fordi han ikke kan jobben sin, eller også fordi min bestilling på fransk har overbevist ham om at vi er rømlinger fra asylet.



Forsidefoto: Iowa Department of Public Safety

ELEKTRISK 5 SETER MED PLAN

MUSSO EV SUV 4X4

KGM

kgm-auto.no



5 SETERS FRA KUN 469.900,-
Tilbys også som 2 seters varebil.



SUVERENE GARANTIER

Nybilgaranti 7 år / 150 000 km. Batterigaranti 10 år / 1 million km

Nå kommer helelektriske Musso EV 4x4 – en ny type SUV med plan. Den er et helt nytt bilkonsept til en suveren pris, og er den ultimate kombinasjon av SUV-kvaliteter, et praktisk lasteplan og fem seter. Musso EV 4x4 representerer et nytt tankesett i utviklingen av fremtidens elektriske biler; En familiebil med avansert firehjulstrekkssystem og et romslig plan med god nyttelast. Koreanske Musso EV 4x4 er bygget fra grunnen av som en helelektrisk SUV med firehjulstrekk og er et moderne og anvendelig bilvalg for både firmaer, familier og aktive brukere.

INNHOOLD

FASTE SIDER

10 Sløseribudsmannen
Kjønnspoeng fremfor likestilling.

18 Blinkskudd
Fisk til middag igjen.

20 Yans 10 på topp
Nordmenns favoritt-reisemål.

21 Og så ble det skjenk
Historiens første vin.

28 Grafikk
Stadig færre soldater.

38 Ny viten
Byene som synker.

46 Quiz
Vi Menns spesialquiz med tolv nye spørsmål og svar.

47 Kryssord
Vinn én million med flax!

48 Sudoku
Ukens hjernetrim.

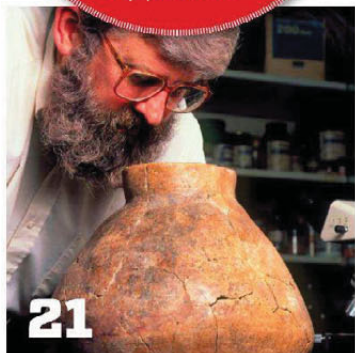
56 Kule sider
Ukens utvalg av vitser og Lunch, Pondus, Absurdgalleriet m.fl.

66 TimeOut
Skråblikk på verden.

72 Reisemix
Her finner du virkelighetens Downton Abbey, og dette er verdens beste strand.

83 Neste uke

10
... enkelte menn byttet rett og slett juridisk kjønn for å komme inn på prestisjestudiet, siden kvinner får to ekstra kjønnspoeng ved opptaket.



LEDER

La Kongen være i fred

I Netflix-dokumentaren «Rebel Royals» om Durek Verretts inntog i den norske kongefamilien, får vi innblikk i livet til en sjarlatan som åpent innrømmer at hans ønske er «å bli kongelig». Han krevde et kongelig bryllup. Han krevde å være i sentrum for begivenhetene, være motepoliti – og å være et offer. Ifølge sjamanen er ikke bare norsk presse onde, nei, kong Harald og dronning Sonja «visste ikke hva rasisme var» før reptilet fra en annen galakse dukket opp i kimono og cowboystøvler på Slottet.

Beklager, Verrett, men du blir aldri kongelig. Ditt ekteskap med prinsesse Märtha Louise er forhåpentlig bygget på kjærlighet, og jeg håper du gjør henne lykkelig – det har hun fortjent.

Men der sitter du altså på TV og brekker deg over norsk beskjedenhet mens du selv lurer sårbare mennesker til å kjøpe dyre, men verdiløse amuletter som skal hjelpe mot sykdom. Du håner skolemedisin, men tar selv dialyse på grunn av nyresvikt. Du kan altså ikke en gang heale deg selv.

OK, Verrett, kjør på, det er et fritt land.

Men vær så vennlig å la vårt flotte kongehus få være i fred.

Redaktør:
Alexander Øysta
alexander.oysta@egmont.com



Story House Egmont er en del av Egmont. Egmont er et av Nordens største mediekonserner med 6300 ansatte og aktivitet i 140 land. Vi er en stiftelse, og Egmont Fondet deler årlig ut over 90 millioner kroner til et bedre liv for barn og unge. Vårt motto «We bring stories to life» har sterke publisistiske verdier. Vi står bak mer enn 700 magasiner, tegneserier, Klikk.no, TV 2, Nordisk Film, kinodrift, samt flere dotede selskaper.

Vi Menn arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som mener seg rammet av urettmessig omtale i bladet oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg er et klageorgan som behandler klager mot pressen i presse-etiske spørsmål.

Adresse: PFU, Postboks 46 Sentrum, 0101 Oslo. E post: pfu@presse.no



REDAKSJONEN



Mats Ulshagen
mats.ulshagen@egmont.com



Lars-Erik Nygaard
lars.erik.nygaard@egmont.com



Martin Jansen
martin.jansen@egmont.com



Jørgen Johannessen Kind
jorgen.kind@egmont.com



Tore Strøm
tore.strom@egmont.com

VIKTIG INFORMASJON OM ABONNEMENT!

Bli abonnent på [bladkiosken.no](#)
På [minside.egmont.no](#) kan du enkelt se på og administrere ditt abonnement.

KUNDESERVICE:

Tlf. hverdager 08-16: 22 58 52 30
E-postadresse: abo-vm@egmont.com
Fint om du har ditt kundennummer klart ved henvendelse til oss.
Abonnementet løper til du sier det opp.
Abonnementspriser: 1 år kr 2198,- (pristillegg utenfor Norden)

Produksjonsansvarlig:

Ingunn Elise Kristiansen,
ingunn.elise.kristiansen@egmont.com

Markedsansvarlig:

Maria Raza, maria.raza@egmont.com

Ansvarlig redaktør/direktør:

Axel Walø, axel.walo@egmont.com

ANNONSESALG:

Ad.venture AS
christian@ad-venture.no

UTGIVER:

Story House Egmont

ISSN 0042-4951

Besøksadresse redaksjon, markedsavdeling, annonseavdeling: Nydalsveien 12, Oslo

Postadresse: Vi Menn,
Postboks 4980 Nydalen, 0441 Oslo
Tlf: 22 77 20 00

Redaksjonen overtar intet ansvar for manuskripter og bilder som ikke er bestilt. Vi Menn publiserer også digitalt og betaler i utgangspunktet ikke flere honorarer for samme artikkel. Dette blad må ikke utleies i ervervsmessig øyemed.

TRYKK: Egmont Printing Service

story house
EGMONT



Drømmen om Grønland

Våren 2022 reiste Jens Kvernmo og Isak Dreyer til Grønland, hvor de levde med inuittene i over tre måneder. Sammen med fotograf Øyvind Nordahl Næss og NRK dokumenterte de sitt møte med urfolket, deres levesett og gamle fangstkultur.

Dette var en unik sjanse til å få et ekte innblikk i vår felles fortid som jegere og sankere, og med et folk som lever i ett med naturen.

Turen inngikk i Kvernmo sitt urfolk-prosjekt, og ble en overveldende opplevelse for alle tre.

Kulturen og levesettet som er bevart i det kalde Arktis framstår på mange måter som mystisk, men er kanskje det livet mange innerst inne lengter tilbake til uten å vite det.

Boka er spekket med spektakulære bilder og skildringer av en livsstil langt fra vår egen

Den er for alle som ferdes i naturen og villmarka, men også for dem som vil ha et avbrekk fra vår hektiske hverdag.

Jens Kvernmo
Isak Dreyer
Foto og tekst: ØYVIND
NORDAHL NÆSS

Drømmen om Grønland



ÅRETS
GAVEBOK



NRK

PEOPLE
EGMONT



Robot-wingman på vingene

USA har testet en wingman-drone som skal øke slagkraften til F-35 og amerikanernes neste kampfly, F-47.

Tekst: **Martin Jansen**

UNDER TO ÅR etter at det amerikanske luftforsvaret lanserte et program for førerløse wingman-droner, har en prototype fått luft under vingene. Selskaper som General Atomics og Anduril har begge lansert kandidater til slik droner, og nylig ble en wingman-drone med betegnelsen YF-

Q-42A testet i California. Den er utviklet av det amerikanske luftforsvaret i samarbeid med General Atomics. Formålet er å ferdigstille et rimelig, slagkraftig og ubemannet fly som kan produseres i stort antall, og som skal fungere sammen med bemannede F-35 og F-47, henholdsvis femte- og sjettegenerasjons kampfly. De får rollen som «lagfører» i et avansert sys-





PÅ TEST: Nylig ble en såkalt wingman-drone testet i California.



ERSTATTES: F-22 Raptor (bildet) skal erstattes av et sjette generasjons kampfly som kan fungere sammen med ubemannede fly.

PFC. PETER BANNISTER

GENERAL ATOMICS

tem som omfatter ulike droner og førerløse fly, kjent som Collaborative Combat Aircraft (CCA), bare omtalt som wingman-droner. De skal base- res på en åpen og modulær arkitektur slik at de enkelt kan oppgraderes med ny teknologi.

CCA blir omtalt som en ny æra for slagkraft i luftrommet og som et paradigmeskifte i måten man anskaffer nye våpensystemer på.

– For første gang bruker vi jagerfly- betegnelsen på droner. Det er kanskje symbolsk, men forteller verden at vi går inn i et nytt kapittel når det gjelder krig i luftrommet, sier general David Allvin, stabssjef i US Air Force.

– CCA vil hjelpe oss å tenke nytt om luftrommet som slagmark, utvide rekkevidden, fleksibiliteten og dødeligheten samt optimalisere slagkraften en symbiose mellom menneske

og maskin, uttalte general Allvin i forbindelse med testen.

Det amerikanske luftforsvaret har lenge jobbet med et konsept kalt Next Generation Air Dominance (NGAD), et forsvarssystem som omfatter autonome droner av ulik art og en erstatter for dagens Lockheed Martin F-22 Raptor.

Etter de opprinnelige planene skulle en kontrakt vært tildelt i 2024, men NGAD ble satt på hold i fjor på grunn av prislappen. Men tidligere i år kunngjorde departementet at Boeing er tildelt kontrakten for å lage en erstatter for F-22, som har vært virksom siden 2005.

Erstatteren heter foreløpig F-47 og blir verdens første sjettegenerasjons kampfly. F-47 vil få langt bedre stealth-egenskaper og mer langt- trekkende angrepsevne enn F-22. □



ØKT SLAGKRAFT: Wingman-dronene skal forbedre slagkraften i luftrommet uten å øke risikoen for tap av piloter.

SECRETARY OF THE AIR FORCE PUBLIC AFFAIRS



UBEMANNET JAGERFLY:
CCA-dronene vil inngå i et
kampsystem der F-35 eller F-47
får rollen som «lagfører».



Har du ris, ros eller henvendelser til Sløseriombudsmannen? Skriv til redaktør Alexander Øystå: alexander.oysta@egmont.com

Når alt blir avgjort på kjønn

I Studie-Norge er alle velkomne, så lenge de er – eller føler seg som – kvinner. Da blir det kjønnspoeng. Fra likestilling til dominans.

DENNE GANGEN skal vi innom det norske utdanningsvesenet igjen. Du vet, de institusjonene som hvert eneste år stresser med å få brukt opp alle skattepengene sine i frykt for at de ikke får like mye (og helst enda mer) neste år. I dag skal vi grave litt i deres besettelse med kjønn og likestilling.

Nylig kunne vi lese i tidsskriftet Subjekt at NTNU nå doubler antall studier med kjønnspoeng, men kun der nesten alle går til jentene – selv om de allerede fikk mest kjønnspoeng og allerede var i flertall blant studentene. Likestillingen er åpenbart ikke fullført før alle norske studenter i Norge er kvinner.

Og det er ikke så langt fra virkeligheten. Tidligere i sommer ble det meldt at ni av ni ledere hos Universitetet i Bergen nå er kvinner. Likestillingen er offisielt fullført. «Det er bare å glede seg», uttalte rektor i forbindelse med denne historiske milepælen innen norsk likestilling. Pipen hadde nok fått en annen lyd om ni av ni i ledelsen var menn.

NTNU HAR ALTSÅ doblet antall studier med kjønnspoeng, hvorav nesten ingen går til gutta, i henhold til Subjekt. Dette til tross for

at Stortinget har sagt nei til kjønnspoeng i høyere utdanning fra 2026. NTNU fortsetter likevel å dele ut kjønnspoeng rundhåndet til kvinner på flere studier i 2025/26 enn de hadde i 2024/25.

NTNU-SØKERE FIKK KJØNNSSPOENG ved 20 studier, mot 12 i fjor. I 18 av disse 20 studiene, er det altså kvinner som får poeng, mens gutta bare tilgodeses på to studier, profesjonsstudiet i psykologi (der de får ett poeng), samt bachelor-graden i bioingeniør-faget i Trondheim (der gutta får to poeng). NTNU-rektor Tor Grande forsvarer systemet og begrunner avgjørelsen med at NTNU har et uttalt mål om å øke jenteandelen på teknologistudier.

«**DET HANDLER OM** å bruke virkemidler som fungerer, og vi vet at kjønnspoeng har effekt» uttaler Grande i Subjekt. Rektoren misliker at kvinneandelen er lav på teknologistudiene og mener systemet med kjønnspoeng er et utmerket tiltak for å jevne det ut.

Men samtidig er jo gutta i undertall på NTNU alt i alt. Og rektoren hevder at kjønnspoeng ikke har merkbar effekt på menn, altså når man ønsker å lokke flere



STØTTER KJØNNSKVOTER

Ellers støtter Grande og NTNU Kunnskapsdepartementets forslag om kjønnsnøytrale kvoter. Departementet skriver at kvotene ikke bør settes høyere enn at hvert kjønn skal være representert med minst 20 prosent på studiet.

– NTNU er opptatt av at innføringen av kjønnsnøytrale kvoter må skje med varsomhet. Det finnes bekymringer knyttet til mulig stigmatisering av det underrepresenterte kjønn dersom poenggrensene blir svært ulike.

Han fortsetter:

– Det er også viktig å avklare hvordan ikke-binære kjønn skal ivaretas innenfor kvoteordningen, og hvordan departementet ser for seg de praktiske rammene for bestemmelsen. Vi ønsker derfor at Kunnskapsdepartementet evaluerer ordningen etter få år, sier Grande.

(subjekt.no 21. august 2025)



THOR NIELSEN/NTNU



GORM KALLESTAD/NTB

GALTVORT 2: NTNUs bygning i Trondheim imponerer alltid. Her er alle velkomne, men noen er mer velkomne enn andre. Det gjelder å kapre kjønnspoeng.



OLE MARTIN WOLD/NTB

KVINNEDOMINANS: Det ene studiet etter det andre domineres av kvinner. Og likevel brukes fortsatt kjønnspoeng som gulrot. Poeng å hente for kvinner i 18 av 20 studier, menn får bare i to.

AVGJORT PÅ KJØNN: Det er kvinner over alt, likevel holder NTNUs rektor, Tor Grande, på bruken av kjønnspoeng, for å få enda flere kvinner inn. Det fortelles at menn har byttet juridisk kjønn for å få plass.

menn inn i studieløp som domineres av kvinner. Dette gjelder ikke minst barnevernspedagogikk hvor færre enn én av 10 studenter er menn. Altså over 90% kvinne-dominans.

I 2023 skrev Finansavisen om hvilke komiske konsekvenser dette systemet fikk. NTNU innførte kjønnspoeng ved et prestisjetungt studie kalt Indøk – Industriell økonomi og teknologiledelse. De mente åpenbart at kvinneandelen på 30 prosent var dypt problematisk, og ønsket å øke andelen. Kjønnspoengene virket. I 2022

økte kvinneandelen til 41,9 prosent, og i 2023 hadde kvinnene flertall. Målet var nådd.

DETTE FØRTE TIL at mange menn havnet bak i køen, og dermed var det noen som tok noen litt uortodokse grep for å forsøke å komme inn. En kilde fortalte Finansavisen at enkelte menn rett og slett byttet juridisk kjønn for å komme inn på prestisjestudiet, siden kvinner får to ekstra kjønns-poeng ved opptaket og dermed en stor fordel i søkeprosessen.

Kravene til menn som søker på

studiet, er toppkarakteren 6 i så å si alle fag – samt fire ekstrapoeng for realfag. Damene derimot, kunne gjerne nøye seg med femmere både her og der.

DET ER IKKE vanskelig å se hvor feilslått systemet blir. Kan ikke folk bare få lov til å studere det de vil, uavhengig av kjønn? Og er det egentlig et stort samfunnsproblem at for eksempel teknologifag domineres av menn, mens andre domineres av kvinner? Særlig innen teknologifag vil det være stor etterspørsel etter nyut-

dannede genier i årene fremover, og da er det kanskje hensiktsmessig at de best kvalifiserte får studieplassene og at alle stiller på like vilkår.

Om det er noen yrkesgrupper hvor kjønn faktisk teller, bør det vel være de hvor vi møter mennesker? Som for eksempel blant barnevernspedagoger. Jeg bryr meg lite om kjønn til de som bygger bruer eller planlegger utbedringer av vannforsyningen min, men akkurat i barnevernet hadde det faktisk vært greit om det fantes noen menn også.





HAVARISTEDET: DC-10 flyet traff bakken med vingen først ved sotflekken nederst til venstre. Deretter slo det kollbøtte før det endte opp i maisåkeren til høyre. Snaut halvparten av passasjerene omkom.

AP PHOTO/JEFF BUNDY/NTB

DEN UMULIGE LANDINGEN

17 år gamle Gitte Skaanes skulle fly hjem fra USA etter et år som utvekslingsstudent. Så eksploderte flymotoren. DC-10 flyet hun var om bord i hadde ikke lenger styring. Den påfølgende krasjlandingen tok livet av 111 passasjerer. ►



HÅKON BONAFEDE



Tekst: **Håkon Bonafede**

Smellet fra halen var så kraftig at hele det svære DC-10-flyet ristet. – Jeg skjønte øyeblikkelig at dette ikke var normalt. Vi satt alle skrekkslagne, men ingen sa et ord. Hadde det ikke vært for flystøyen, kunne man hørt en knappenål falle, forteller Gitte Skaanes (53) 36 år senere.

Utsatt reise

United Airlines flight 232 hadde vært i luften en times tid 19. juli 1989, på vei fra Denver til Chicago. Gitte Skaanes satt på seterad 18A. Den da 17 år gamle trondheimsjenta var på vei hjem til Norge etter ett år som utvekslingsstudent på high school i Cheyenne i Wyoming, 17 mil rett nord for Denver. Innenriksflyet til Chicago var første etappe på den lange reisen hjem via København og Oslo.

Gitte var både fylt av vemod og forventning. Hun trivdes så godt hos vertsfamilien i USA at hun hadde utsatt hjemreisen en måned for å ta sommerferien der. I løpet av hjemreisen kom hun til å fylle 18 år, og nå gledet hun seg til feiringen sammen med familien hjemme i Norge som hun ikke hadde sett på lenge.

Nå kjente hun på savnet fra epoken som var over mens hun spilte kassetten med musikk og hilsener fra vennene på walkman'en så høyt at sidemannen, Joe Trombello, måtte be den søte blonde jenta om å dempe lyden i øretelefonene.

Det øredøvende smellet knuste brått idyllen: Uten forvarsel hadde den forreste kompressorviften til halemotoren sprukket som følge av materialtretthet.

– Jeg spurte Joe engstelig om han trodde dette kom til å gå bra. Han svarte nei, og jeg er fortsatt overrasket at han valgte å være så ærlig, sier Gitte Skaanes.

Effekten var nesten som om en granat hadde gått av i halen.

MIRAKELJENTA: Gitte Skaanes slapp nesten uskadet fra ulykken som krevde 111 liv. I dag sier hun det var tilfeldighetene som avgjorde.

Metallbiter ble slynget ut i prosjektilhastighet og skadet deler av halefinnen og vingen. Langt mer alvorlig var at splintene punkterte rørene til samtlige av DC-10 flyets tre uavhengige hydraulikk-systemer. Da hydraulikkvesken rant ut, var flyet med 296 personer om bord i løpet av et minutt helt uten styring på 37 000 fots høyde.

Reddet av gasshåndtak

Foran i cockpit var kaptein Al Haynes og styrmann William

Records opptatt med å aktivere brannslukkeren til den midtre av de tre motorene da de oppdaget at stikkerresponsen forsvant. Mens de dro alt de kunne mot venstre, fortsatte flyet i en stadig brattere spiralkurve mot høyre.

Da helningen nådde 35 grader, helt uhørt for et passasjerfly, skjønte Haynes at de var på vei over i ryggstilling. Derfra var det ingen annen utvei enn et stup mot bakken ingen ville overleve.

Instinktivt dro han gasshåndtaket til den venstre motoren bakover før han som en siste utvei skjøv det høyre frem til full gass.

Det virket. Asymmetrien mellom motorsettingene klarte sakte å rette opp det tunge flyet. Men fortsatt fløy maskinen ustabil i et berg-og-dal-bane mønster på vei nedover mens flyet hele tiden dreide mot høyre. Innerst inne visste Haynes at det var umulig å lande et fly uten styring, det beste de kunne gjøre var å kjøpe seg tid ved hjelp av gasshåndtakene.

Blant passasjerene var instruktørpiloten Dennis Fitch med 23 000 flytimer bak seg og nesten like erfaren som kaptein Haynes. Da en jumbo fra Japan Airlines hadde styrtet fire år tidligere etter å ha mistet hydraulikken, hadde han med tilgang til simulator eksperimentert med hvordan man kunne påvirke styringen bare med hjelp av motorene.

Kaptein Haynes takket ja til assistanse i cockpit, og sittende i midtsetet klarte Fitch å håndtere den bratte læringskurven med å få flyet under kontroll ved hjelp av gasshåndtakene.

Optimist

I dag synes Gitte at de intense minuttene før landingen gikk raskt, selv om det skulle ta 40 minutter å komme seg ned. På grunn av skaden på halepartiet dalte flyet i vide høyresvinger mens de fikk kontakt med nærmeste flyplass i Sioux City i Iowa. Flyplassen var lite brukt. For-

« Cockpiten brakk av som spissen på en blyant.



IOWA DEPARTMENT OF PUBLIC SAFETY

BRUTALT: Passasjerene var ikke forberedt på at landingen skulle bli så brutal at flyet delte seg i fire deler.

delen var at den var bygget av militæret under krigen og dermed hadde betongrullebaner i alle retninger. Da Fitch klarte å gjennomføre en perfekt venstresving, dukket rullebane 22 opp rett foran dem. Den var stengt, men fikk gjøre nytten. Fordelen var at en diger maisåker lå i motsatt ende av rullebanen, for uten hydraulikk hadde det 165 tonn tunge flyet heller ikke brems.

I realiteten var flyet forhånds-dømt til å krasje, men passasjerene visste det heldigvis ikke. I kabinen var stemningen overraskende taus og rolig mens passasjerene håpet på det beste.

– Jeg hørte kapteinen si over høyttaleranlegget at vi måtte forberede oss på den hardeste landingen vi noensinne hadde opplevd. Det var det siste han sa før vi fikk beskjed om å sette oss i «krasj-posisjon»; sammenkrøket med hodet ned på knærne. De siste minuttene lukket jeg øynene og tenkte på hvor godt det skulle bli å komme hjem. Samtidig holdt jeg rundt halssmykket jeg hadde fått av venninnen min før avreise, en Jomfru Maria figur som skulle beskytte de reisende.



IOWA DEPARTMENT OF PUBLIC SAFETY

COCKPIT: De maltrakterte cockpitrestene på bakken. Utrolig nok overlevde alle flygerne og fortsatte i jobbene sine siden.

– Heldigvis var jeg ikke helt voksen og forsto ikke helt omfanget av de vi hadde foran oss, forteller Gitte.

Brutalt sammenstøt

Foran i cockpit kjente Al Haynes en enorm lettelse over synet av rullebanen forut. Selv om han hadde vært alt for intenst konsentrert til å rekke å bli redd, hadde han innerst inne tvilt på at de skulle rekke frem til flyplassen. Og nå var redningen innen



DRAMA: Brannmennskaper og frivillige leter gjennom vrakrestene rett etter ulykken.

rekkevidde. Tonen var nesten spøkefull da Fitch forslo at de skulle ta seg en øl når de var ferdige med jobben.

– Jeg drikker ikke, men denne gangen skal jeg for pokker ha en, svarte kaptein Haynes.

De siste 30 meterne ned mot bakken skulle de slippe opp for flaks.

Uten hydraulikk fungerte ikke flaps, og landingshastigheten ble derfor på drøyt 400 km/t, det dobbelte av normalt. Rett før de

nådde frem, i 150 meters høyde, startet dessuten flyet et dykk nedover slik at også synkehastigheten ble tre ganger høyere enn normalt.

Fitch skjøv begge gasshåndtakene i bønn for å kompensere, men den høyre motoren reagerte for sakte. Med full kraft på kun den venstre motoren sank den høyre vingen til den traff betongen og brakk av i et gnistregn.

Mens en sky av drivstoff fosset ut og ble antent, slo resten av



GLEDE: En lettet Gitte blir møtt av mamma Anne på Værnes etter hjemkomsten, etter at faren Jarl hentet henne hjem fra USA.

flykroppen så hardt sidelengs ned i bakken at både understellet og halepartiet ble revet av. Fortsatt gikk venstre motor for fullt og spant restene av flyet rundt. Uten haleparti reiste flykroppen seg på høykant før det gikk i bakken på ny med nesen først. Denne gangen brakk cockpiten av som spissen på en blyant før midtseksjonen, der Gitte satt rett bak forkanten av venstrevingen, og skled videre i høy hastighet innhyllet i et flammehav.

Rader av fulle passasjer seter ble revet løs og kastet ut fra flykroppen. På grunn av sentrifugalkraften fra rotasjonen fløy de i høye buer som katapultseter før de landet i gresset. Først etter en halv kilometer endte restene av kabinen på rygg ute i maisåkeren.

Krasjlandingen kom som et sjokk på nyhetsteamene og redningsmannskapene som sto ringside. De hadde forventet seg røyk og evakueringssklier, men dette var helt hinsides. Ingen kunne overleve noe så brutalt.

Zombie-scene

Redningsmannskapene trodde de hadde en håpløs oppgave da de



KAOS: En havariinspektør går gjennom restene av den minst skadede delen av flykabinen.

skyndte seg mot vrakrestene. Lik lå strødd overalt, spesielt på gresset mellom betongen og åkeren. Synet som møtte redningsfolkene var surrealistisk, som hentet fra en zombiefilm. For plutselig begynte flere av «likene» å reise seg. En forretningsmann børstet av dressen sin, så etter håndbaggasjen, fant den og gikk rolig mot terminalbygningen.

Andre var ikke like heldige. I alt 111 omkom, 35 på grunn av røykforgiftning da de ikke klarte å ta seg ut av det brennende skroget. Mirakuløst nok var alle de fire i cockpitseksjonen i live da den ble funnet en halv time senere. Samtlige valgte senere å fortsette som piloter frem til pensjonsalder.

Gitte husker fortsatt mørket og lukten av brann og kaos før synet kom tilbake, sittende opp ned i setet inne i den ødelagte kabinen. Joe Trombello var skadet, men fikk løsnet setebeltet hennes slik at hun falt ned i taket som var blitt til dørk.

Hun merket at det blonde håret var svidd og at det rant blod fra et lite kutt i hodet. Ellers kjente hun ingen smerter, men innså i det røykfylte kaoset at den brennende flykroppen var i ferd med å bli en dødsfelle.

Slange-frykt

Mannen som skulle redde åtte passasjerer den dagen var forretningsmannen Clif Marshall som satt på midtraden bak Gitte. Da han kikket opp, så han inn i lasterommet gjennom et hull i gulvet, og lenger opp kunne han skimte dagslys. Med hjelp fra Ron Sheldon kom han seg først opp i lasterommet før han kom ut gjennom et annet hull på toppen av skroget.

Mens Sheldon fikk hjulpet passasjerene opp gjennom hullet, tok Marshall imot på utsiden og heiste dem opp den siste biten opp på det varme skroget. Gitte var den nest siste som ble dratt opp.

– Jeg må ha vært i sjokk, for det første jeg tenkte var at det altfor langt å hoppe ned. Det var som å sitte i 2. etasje på et hus. Så kjente jeg på frykten for at det skulle være slanger i maisåkeren før Marshall hjalp meg ned.

I dag har hun fortrenget mange av detaljene fra havariet, men husker den irrasjonelle innskytel-

ANNEMOR LARSEN/NTB SCANPIX

AP PHOTO/ED PORTER/NTB



BETTMAN/GETTY IMAGES

HELT: Kaptein Al Haynes holdt pressekonferanse da han ble utskrevet fra sykehuset. Snarrådigheten og evnen til å improvisere reddet 185 menneskeliv.



SKJERM DUMP YOUTUBE

FLAMMEHAV: Fjernsynsteam sto ringside da nødlandingen utviklet seg til flammehav og katastrofe.

sen om å finne kofferten slik at hun kunne rekke flyet videre fra Chicago til København.

– Jeg husker at vi satt på gressområdet der de overlevende ble samlet, og trodde vi hadde landet ved en søppelfylling. Det var så mye skrot rundt oss. I ettertid skjønte jeg at det var vrakrester og bagasje strødd rundt om, og at plastsekkene inneholdt lik og ikke søppel. Jo lenger jeg satt, jo verre ble nakkesmertene før vi ble tatt videre til sykehuset.

Etter å ha ringt SAS for å fortelle at hun levde, la hun seg til å sove og våknet først etter to døgn.

I Norge fikk foreldrene først vite om ulykken da de dro til flyplassen for å hente Gitte som avtalt og fikk se avisoverskriftene. Fortvilelsen da de skjønte at det

var datterens flight det var snakk om, ble heldigvis raskt til lettelse da SAS opplyste om at hun hadde sluppet helskinnet fra ulykken. Deretter fløy faren Jarle over til USA for å hente henne hjem.

– Flyturen hjem rett etter ulykken gjorde meg ingenting. Egentlig var det bra å hive seg i det på nytt.

Angst

Panikkangsten kom først et halvt år senere. En periode hadde Gitte nærmest klippekort på legevakten før hun forsto at anfallene skyldtes angst. Deretter valgte hun å konfrontere den ved å flytte hjemmefra og starte på utdanningen til vernepleier i Stavanger.

– Livet ble bra igjen, men det skulle ta 17 år før jeg på ny satte



WIKIPEDIA

ULYKKESFLYET: DC-10 Ulykkesflyet fotografert da det var nytt. Designet med å ha en tredje motor i halen skulle bli skjebnesvangert og er ikke blitt benyttet på senere flytyper.

ÅRSAKEN

Motorprodusenten General Motors lovet en dusør på 50 000 USD til de som fant den ødelagte kompressorviften fra ulykkesmotoren. En bonde fant den i åkeren tre måneder etter ulykken.

Motoreksplosjonen skyldtes fabrikasjonsfeil i det 16 år gamle flyet, viste det seg.

På grunn av de enorme kreftene som påvirker en spinnende jetmotor, er kompressorbladene laget av titan. En hårtynn sprekk i metallet som hadde fått utvikle seg gradvis over 43 000 flytimer, var alt som skulle til for at den forreste kompressorskiven på ulykkesflyet delte seg i to i luften.

Havarirapporten konkluderte med at fabrikasjonsfeilen i metallet skulle vært oppdaget under rutineinspeksjonene, og skyldte på menneskelig feil.

Av sikkerhetshensyn er passasjerfly utstyrt med tre uavhengige hydraulikksystemer som kan erstatte hverandre. Bortfall av alle tre ble sett på som helt utenkelig, og hverken flyprodusenten McDonnell Douglas eller andre hadde utarbeidet rutiner for å håndtere et fly uten fungerende hydraulikk.

Ingen hadde sett for seg at kombinasjonen av en jetmotor og alle hydraulikkørene samlet på et lite område i halen kunne bli katastrofalt.

Etter UA 232-ulykken ble DC-10 utstyrt med sikringer som skulle forhindre at all hydraulikkvesken kunne renne ut ved punktering, men DC-10 forble upopulær etter flere alvorlige ulykker. Da den siste passasjerflygingen med flytypen skjedde i USA i 2007 var det allerede flere piloter som vegret seg mot flyet.

meg i et fly. Selv da jeg bodde i Stavanger foretrakk jeg å sitte på toget i 18 timer for å komme hjem i feriene. Først da sønnen min Martin (21) ble åtte år, tvang jeg meg til å fly siden han fortjente å se verden.

I dag, 36 år etter, holder hun fortsatt kontakten med redningsmannen sin. At hun overlevde den alvorlige ulykken nesten uten en skramme, tilskriver hun flaks.

– Noen hevder at det var ikke min tur den dagen, men jeg er realist og tror det bare skyldtes tilfeldigheter, sier hun.

De fleste i den midtre delen av kabinen der Gitte satt slapp lett fra ulykken, mens dødsraten var høy foran og bak.

– Heldigvis er ikke flaks noe man bruker opp. Men det er bare et pluss dersom jeg også har en engel som passer på meg. □

BLINKSKUDD

RÅTT PARTI

Sashimi til middag. Igjen.

Det er ikke all verden til variasjon i menyen til isfuglen. Et og annet rumpetroll eller insekt, kanskje, men først og fremst rå fisk. Isfuglen plasserer seg på grener over vannet, hvor den speider etter mat som den fanger med nebbet etter et kjapt dykk. Fuglen på blinkskuddet fant ørekyte-måltidet sitt i Staffordshire i Midt-England, og reddet dagen for den ivrige naturfotografen – som tilbrakte hele dagen ved vannet og tok 11 000 bilder i alt.

Det er observert noen få hekkende isfugl-par i Sør-Norge, men den liker seg best litt lenger sør. Ironisk nok, med tanke på navnet, takler den nemlig kalde vintre svært dårlig.

DAVID DRIVER/SWNS/NTB







Ved Yan Calmeyer Friis

10 PÅ TOPP

Nordmenn velger Sverige

De 10 mest populære reisemålene for ferierende nordmenn. Sverige ruler.
Kilder: Statistisk sentralbyrå (SSB) og Reiseundersøkelsen 2023.



1. Sverige - ca. 2,14 millioner reiser

Nabolandet er overlegent mest besøkt; handleturer, hytteferie, familiebesøk og skjærgård langs vestkysten og utenfor Stockholm, her inspirert av den utrettelige farbror Melker.



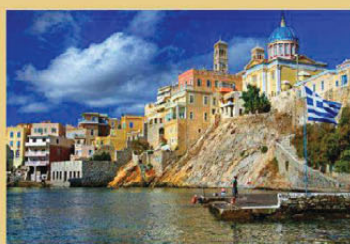
6. Tyskland - ca. 392 000 reiser

Bilferie! Ankomst via Kiel og Hamburg, Autobahn!, opplev Berlin og München. Gamliser: Dere husker ikke en dritt fra tystimene, og don't mention the war.



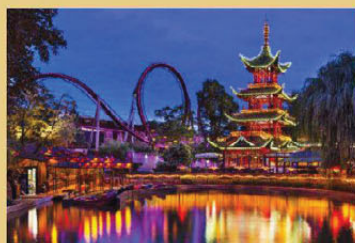
2. Spania - ca. 1,33 millioner reiser

Spania er det klare favorittmålet i Syden. Alicante, Málaga, Kanariøyene og Mallorca topper listen. Nordmenn har elsket Spania siden turismens morgen.



7. Hellas - ca. 344 000 reiser

Kreta, Rhodos og Kos er charterklassikere, men i økende grad oppdager nordmenn også de mindre øyene med mer autentisk atmosfære og roligere tempo. Athen koker.



3. Danmark - ca. 725 000 reiser

Dansk ferie står sterkt, særlig hos barnefamilier som kjører til Jylland, besøker Legoland eller drar på storbyferie til København - ikke sjelden med den populære «danskebåten».



8. Frankrike - ca. 314 000 reiser

Paris er fortsatt et av Europas mest besøkte reisemål, mens Nice, Provence og Rivieraen lokker mange sommergjester med sol, mat, kultur og friske priser.



4. Storbritannia - ca. 576 000 reiser

London er magneten, både for shopping, konserter og teater, men også fotballturene til Premier League trekker titusenvise av nordmenn årlig. Liverpool er et godt valg.



9. Polen - ca. 251 000 reiser

Byer som Gdańsk, Kraków og Warszawa er svært populære på grunn av korte flytider (jetfly), lave priser og en kombinasjon av historie, shopping og uteliv.



5. Italia - ca. 421 000 reiser

Storbyer: Roma, Firenze og Venezia. Solferie på Sicilia og Sardinia. Mat og vin. Jens Bjørneboe skrev om Italia og turisme allerede i «Vinter i Bellapalma» (1958).



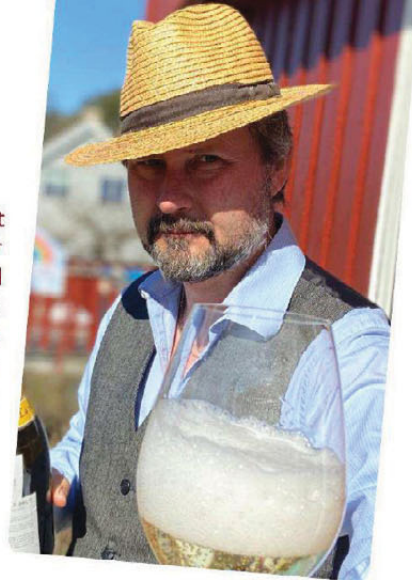
10. USA - ca. 174 000 reiser

New York er hovedmålet, men Disney og Floridas strender, samt multiklassikeren California er sterke turistmagneter. Husk biometrisk pass og ESTA-godkjenning. (Gulp)

... OG SÅ BLE DET SKJENK

Ved Tom Amriati-Løvås

Alkoholen kan få frem det aller beste i oss. Men det har da hendt at brennevinet også har klart å lokke frem trollgubben som bor der inne et sted. I en ny spalte skal vi se nærmere på hvordan alkohol har fått historien til å gjøre de mest forunderlige rundkast. Og så, i akkurat den historiske skyggen, gi deg noen forhåpentlig gode tips til hva Vinmonopolet kan tilby. Vår guide i dette landskapet er Tom Amriati-Løvås, som blant annet driver podcasten DrinkFeed.



Krukkene med det rare i

Den første vinen

NESTE GANG NOEN svinger glasset og sier «jeg kjenner hint av solbær og lær», kan du smile og minne dem om at de første vinsmakerne trolig bare sa: «Hm. Ikke dødelig. Hell opp mer».

Vinelskere med nesen dypt ned i glasset, og som kan alle vingårdene i Bourgogne på rams, vil kanskje blekne av tanken. Men sannheten er at de første «vin-smakingene» sannsynligvis skjedde da sultne steinaldermennesker tilfeldigvis slurpet i seg gjæret druesaft fra en dyreskinnpose – eller kanskje fra en hul trestubbe.

Oppdagelsen kom neppe som som en åpenbaring fra gudene, men heller som en observasjon: «Se på de fuglene! De spiser råtne druer og danser rundt som gærninger. Kanskje vi også burde prøve?» Slik kan verdens eldste vinkveld ha startet – med en blanding av nysgjerrighet og mangel på Netflix.

Nylig avdøde Patrick McGovern, en amerikansk arkeolog kjent som drikkevarenes Indiana Jones, mente at gjæring var menneskets første eksperiment med bioteknologi. I dag snakker vi om DNA-redigering og kunstig intelligens. Den gang var det nok å glemme noen druer i sola. McGovern har forsket på vinrester i eldgamle krukker og potteskår, og han har klart å dytte vindrikkens historie helt tilbake til yngre steinalder. Lenge før egypterne bygget pyramidene, eller Frankrike oppdaget Bordeaux, for å si det sånn.

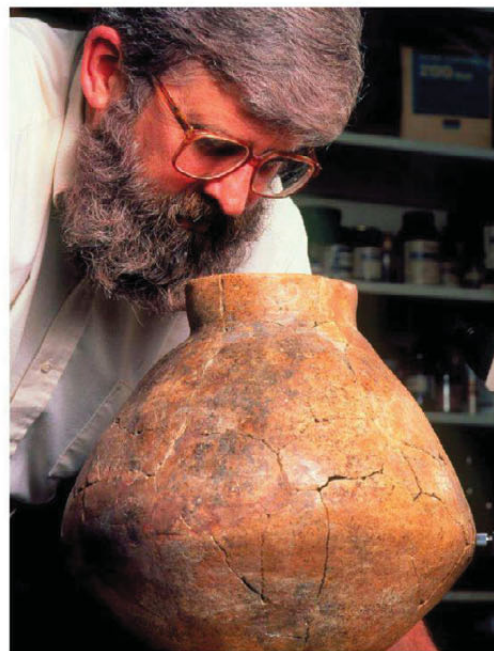
Vinrankens stamfar, den ville *Vitis vinifera sylvestris*, vokste fra

Alkoholens
forunderlige
historie

Spania til Sentral-Asia. McGovern jaktet på stedet der menneskene først temmet denne slyngplanten og begynte å lage det vi i dag kan kalle vin – selv om det nok smakte mer som syrlig druemudder. Håpet var å finne både ville druer og gamle krukker med dråper av historiens første «årgang». Og sannelig fant de rester som viste at folk lagde vin i Iran for minst 7000 år siden. Til og med konserveringsmidler hadde de tenkt på: harpiks fra lokale trær ble tilsatt for å holde vinen «fersk» og maskere smaken, som må ha vært utiltalende, for å si det mildt.

(tenk gresk retsina, bare uten ferietur til Rhodos.) For å bevise at en brun flekk på et potteskår er vin og ikke bare søle, brukes blant annet tester for vinsyre – et stoff som i regionen bare finnes i druer.

Når vi drikker et glass rødvin i dag, kan vi – med litt fantasi – forestille oss at vi deler en opplevelse med mennesker for flere tusen år siden. Forskjellen er bare at de ikke hadde vinkjeller, men sannsynligvis en krukke med svært mistenkelig lukt.



GAMMEL ÅRGANG: Patrick McGovern, også kalt drikkevarenes Indiana Jones, sporet opp vinrester i 7000 år gamle vinkrukker fra utgravninger i Zagrosfjellene i Iran.

VINTIPS

Hint av steinalder

Askaneli Rkatsiteli Qvevri kr 189,90
Det nærmeste vi kommer steinaldervin i dag er vin laget på den urgamle metoden der gjæringen av druene skjer i nedgravde leirkrukker – såkalte Qvevri. Denne er kraftig på smak med tydelig syre. Ta den til mammuten eller om du sverger til paleo-dietten og ønsker et lyspunkt i livet.

Krebs-Grode Riesling Trocken 2022 kr 189,90

Lett å tenke seg at folk grillet elg og reinsdyr over bålet, men i virkeligheten levde de fleste i steinalderen kystnært og spiste lettfanget sjømat mens de drømte om kjøtt. Hvis du vil følge opp denne tankegangen, trenger du en framifrå skall-dyr-vin, og her er den.



Steinalderens vinkjeller-regler

1. Hell druemos i en geiteskinns-sekk. Sett den i sola. Vent på miraklet.
2. Tilby gjestene en trebolle. Bonuspoeng hvis den fortsatt har bark på.
3. Ikke forvent «hint av solbær og sedertre». Mer sannsynlig: «råtten frukt med preg av gjørme og røyk».
4. Passer utmerket til mammutbiff, brent geit og håndfuller med nøtter.
5. Skål gjerne med fuglene først – det var tross alt de som oppdaget konseptet.
6. Husk: én kopp til inspirasjon, to kopper til dans – tre kopper, og du vil prøve å slåss med en hulebjørn.

BORETTSLAGENE SOM FORSVANT



BOLIGBYGGELAG: Den største hulebyen av dem alle, Cliff Palace, har 150 rom og huset engang mellom 100 og 120 mennesker. I dag er skogen tjukk nedenfor hulebyen. En gang ble trærne ble brukt til fyring, verktøy og husbygging, så det var visstnok mye mer åpent landskap den gang.

I det sørlige Colorado har arkeologer funnet 600 hulebyer. Men hvor det ble av beboerne er fortsatt et mysterium. ►



Tekst og foto:
Johnny Haglund

Sandfarget og oppført inne i en enorm hule, ligger en slags fordums OBOS-blokk med 150 rom. Her bodde en gang i tiden mellom 100 og 120 mennesker. Oppholdsrom, dører og små lagerrum er bygget så delikat og vakkert inn i terrenget, at man skulle tro at plan- og bygningslovens bestemmelser om «strøkstilpasning» var oppfunnet her.

Lufta er kjølig og lukter av ørken, ispedd et snev av furunål. Lyden av stillhet under den evigblå himmelen gir en fornemmelse av å være midt oppe i en fordums westernfilm av ikonisk italiensk kvalitet. Dette er puebloindianernes gamle jaktmarker. De la igjen unike spor som i dag gir et sjeldent innblikk i hvordan livet fortonet seg i USA for mer enn 800 år siden. Kanskje flottest av dem alle: Cliff Palace.

Ikke så idyllisk

Cliff Palace er i utgangspunktet ikke åpent. Parkvokterne arrangerer turer hit, men da går man i flokk og følge. Jeg har gjort unna et par slike, og følt at den historiske atmosfæren har druknet i høylytte «spectacular» og «fantastic», og ikke minst uavbrutt babling på kinesisk.

Å få tilgang alene er nesten umulig, med mindre du er arkeolog på oppdrag. Eller er fotograf fra Norge, hvor «alle er så ærlige», og hvor én av vokterne hevder å ha en fjern slektning.

Jeg får bare 15 minutter, men det er nok til at jeg klarer å fornemme hvordan det må ha vært å bo her. Stående alene i denne underlige verdenen, innbiller jeg meg at livet til pueblofolket på mange måter må ha vært fantastisk. Bare å våkne opp til utsyn over denne ville dalen, de fargerike fjellene og den klare luften ...

Nå var riktignok de første arkeologene her også rausere med å beskrive stedet som idyllisk. Men senere tids eksperter har slått fast at livet i hulen bød på flust med utfordringer. Vintrene for eksempel, med snø og kuldegrader. Om indianerne var flinke til å bygge, var det dårlig med isola-

sjon i husene deres. Dessuten finnes ingen opplagte vannkilder i umiddelbar nærhet. Og hvor fikk de mat fra?

– Til tross for flere tiår med utgravninger, analyser, klassifiseringer og sammenligninger, innrømmer arkeologene at det fortsatt er flere mystiske sider ved livet til puebloindianerne, kan parkvokter Greg fortelle.

Han forteller at bare i Mesa Verde-området, er det nærmere 5000 arkeologiske utgravninger og hele 600 hulebyer.

Flate hodeskaller

For de fleste er det de mest vedlikeholdte hulebyene som vekker interesse. Alle har fått amerikan-

ske navn; Cliff Palace, Spruce Tree House, Long House. Og ikke minst Balcony House. Sistnevnte er svært spesiell fordi bosetningen ligger godt oppe i en nærmest loddrett fjellvegg.

TIDEN STÅR STILLE: Noen minutter alene i Balcony House gir en spesiell følelse. Stillheten, lukten av ørken og furu vitner om fordums storhet.



« Vi har funnet hodeskaller og andre bevis for at folk har ramlet utenfor og slått seg i hjel.



– Vi har funnet hodeskaller og andre bevis for at folk har ramlet utenfor og slått seg i hjel, forteller parkvokter Greg.

Nettopp gjenstander og folk som har ramlet eller blitt kastet ut av hjemmene, er blant hovedkildene til det arkeologene i dag vet om puebloindianerne. Vi vet at de dyrket mais, bønner og squash, hadde kalkuner og hunder som husdyr, og jaktet på hjort, hare, ekorn og andre dyr. Den gjennomsnittlige levealderen var mellom 25 og 40 år, og vann fant de overraskende nok i sprekker i fjellene, ofte i selve hulen hvor de bodde.

– Regnvann som i århundrer hadde blitt filtrert gjennom ber-

get, dryppet ned i sprekker der de bodde, forteller Greg.

Flere studier slår fast at indianerne kom hit rundt år 600. De var opprinnelig nomader, og mange arkeologer undrer seg over hvorfor de brått valgte å slå seg ned i permanente bosettinger. Men et hjem ga dem et sted å lage og lagre verktøy, klær og andre ting. Dessuten tror arkeologene at befolkningen i området vokste, at konkurransen om maten tiltok, og at det derfor ble bedre å dyrke maten selv enn å fange den.

En periode trodde arkeologer at puebloindianerne ikke var nomadefolk opprinnelig, men at de som hadde slått seg ned her var et annet folk. Årsaken var at



I FLOKK MED FØLGE: Mesa Verde svært populært, og årlig har nasjonalparken mer enn en halv million besøkende. Her er en gruppe på vei opp stigen ved Balcony House.



VOKTER-GREG: Årlig kommer mer enn 600 000 turister til Mesa Verde. Her en gruppe turister i Balcony House, mens parkvokter Greg forteller og tegner om stedet.



RESTAURERT: Jeg fikk lov å vandre litt rundt i Cliff Palace helt alene. Selv om de fleste hulebyene har blitt delvis restaurert, var det omtrent slik Cliff Palace så ut for rundt 800 år siden.

den bofaste befolkningen så annerledes ut; de hadde flattere bakhoder og bredere ansikter enn nomadene. Etter mye grubling forsto arkeologene at hodeformene bare var et resultat av at kvinnene måtte jobbe mer enn da stammene deres var nomader. Jordbruk og husbygging krever mye. For å kunne bidra begynte mødre å binde sine babyer til en flat planke de hadde surret på ryggen. Dette førte til at bakhodene på barna forandret fasong.

Uløst gåte

Indianerne begynte å bygge i hulene rundt år 1200.

– Da var det rundt 5000 mennesker i området, anslår Greg.

Men så, rett før år 1300, ble hulebyene forlatt så brått at mange hevdet indianerne «forsvant fra jordens overflate». Noen tror at et tegn fra gudene førte til at de forlot stedet. Andre hevder at en 30 år lang tørke, som



ødela avlinger og førte til sult, kan ha vært årsaken. Slikt blir det gjerne både nød og konflikter av. Og det er også funnet spor etter konflikter mot slutten av 1200 tallet.

– Enkelte av dagens arkeologer

ler litt av sine forgjengere som beskrev forsvinningen som et mysterium. Men sannheten er at ingen vet med sikkerhet hva som skjedde, og fortsatt er dette en av verdenshistoriens uløste gåter, avslutter vokteren. □

BARNEHAGE: Utsikten fra Balcony House er fantastisk – og luftig. Men hulebyen har et lite gjerde, som visstnok sto her opprinnelig også. Dette har flere arkeologer tolket som at det kanskje var en barnehage her for 800 år siden.



SPRUCE TREE HOUSE: Med mer enn 100 rom, skal Spruce Tree House være en av de best bevarte hulebyene i Mesa Verde.



MAT: Først var de nomader, deretter slo de seg ned i permanente hjem på de flate fjelltoppene, før de rundt år 1200 bygde byer i huler og bosatte seg der. Men under alle disse epokene var jakt på hjort en viktig del av livet til puebloindianerne.

« ... sannheten er at ingen vet med sikkerhet hva som skjedde.



FINANSIERTE MUSEUM:

John D. Rockefeller Jr. besøkte Cliff Palace og Mesa Verde i 1924, noe som førte til at millionæren donerte penger til parken slik at de fikk bygget et museum.

PLYNDRET

Cowboyen Richard Wetherill var på utkikk etter forsvunnet kveg da han gikk rett på det som i dag heter Cliff Palace, i desember 1888.

Wetherill samlet sammen krukker, verktøy og andre ting, som han så solgte. Fortjenesten var så god, at mannen etter hvert begynte som «arkeolog» på heltid.

I 1891 ankom den unge svenske aristokraten Gustav Norden-skjöld. Fordi reisekassen begynte å bli tom og han tilfeldigvis hadde hørt om Richard og hvor mye han tjente på å selge antikviteter fra disse hulebyene, leide han broren til Richard og startet sin egen utgraving. Han kombinerte vitenskap med røverier: Verdifulle gjenstander ble solgt for å finansiere arbeidet.

New York journalisten Virginia McClurg som hadde besøkt området i 1880, satte i gang en omfattende lobbyvirksomhet for å verne Colorados arkeologiske skatter. Bestrebelsene falt ikke i god jord hos de mange som tjente gode penger på å selge ting de fant på eiendommen sin. Men da det etter hvert kom ut at en svenske hadde sendt godsvogner fulle av arkeologiske gjenstander til Sverige, ble det til slutt vedtatt en lov om å verne Mesa Verde og lignende steder i USA. Mesa Verde nasjonalpark ble etablert i 1906.



DET FØRSTE MUSEET: Først i 1906 ble Mesa Verde vernet mot hva vi i dag vil kalle røvere – folk som tok med seg arkeologiske gjenstander ut fra området. På dette bildet fra 1917, står arkeologen Jesse Walker Fewkes utenfor hva som ble det første museet med gjenstander fra Mesa Verde.

Færrest på 70 år

Antallet aktive amerikanske soldater er nede på det laveste nivået siden 2. verdenskrig. Dette kommer samtidig som USA stadig oftere oppfordrer andre land til å bygge opp sine egne forsvar.

Tekst: **Mats Schjølberg Ulshagen**

Foto: NTB Grafikk: **Graphic News**

Under Vietnamkrigen var 3,5 millioner amerikanere i uniform. I dag teller de aktive styrkene 1,3 millioner – en nedgang på nesten to tredjedeler. Reduksjonene har kommet i rykk og napp: først etter Vietnam, deretter etter den kalde krigen. Siden årtusenskiftet har kurven fortsatt sakte nedover, på tvers av alle forsvarsgrener.

USA er fortsatt verdens største militærmakt, men tallene peker mot en ny virkelighet. Pentagon sliter både med rekruttering og med å holde på folk. I fjor ble riktignok 146 000 nye kontrakter signert, men det er langt fra nok til å kompensere for dem som takker av. Stadig flere trenger dessuten en form for dispensasjon for å få være med.

Global tilstedeværelse

Historisk har USA vært et verdenspoliti, kjent for å ha styrker i alle hjørner av kloden. Over 240 000 soldater og sivile er fortsatt stasjonert utenfor landets grenser, de fleste i Japan, Tyskland og Sør-Korea. Men med færre aktive soldater å ta av, blir det vanskeligere å opprettholde samme globale tilstedeværelse.

Det er i dette lyset at presidenter gjennom mange år har minnet allierte om at NATO-forpliktelsene går begge veier. Budskapet er tydelig: USA kan ikke bære byrden alene. Europeiske land, ikke minst Tyskland, har fått hard kritikk for å bruke for lite på forsvar. Presset for å nå NATOs mål om to prosent av BNP har økt år for år.

Slagkraftig

Pentagon satser tungt på droner, cyberkapasitet og avansert teknologi. Men selv om ny våpenteknologi kan øke slagkraften, kan den ikke erstatte mangelen på personell. Derfor blir allierte lands oppbygging av egne styrker ikke bare et politisk krav, men en praktisk nødvendighet for å holde Vesten samlet og slagkraftig.

Når USA ber andre land om å gjøre mer, handler det ikke lenger bare om rettferdig byrdefordeling – men også om at supermakten selv ikke har nok hender til å løfte våpnene.

DRAGOS ASA/NTB

Amerikanske tropper på rekordlavt nivå

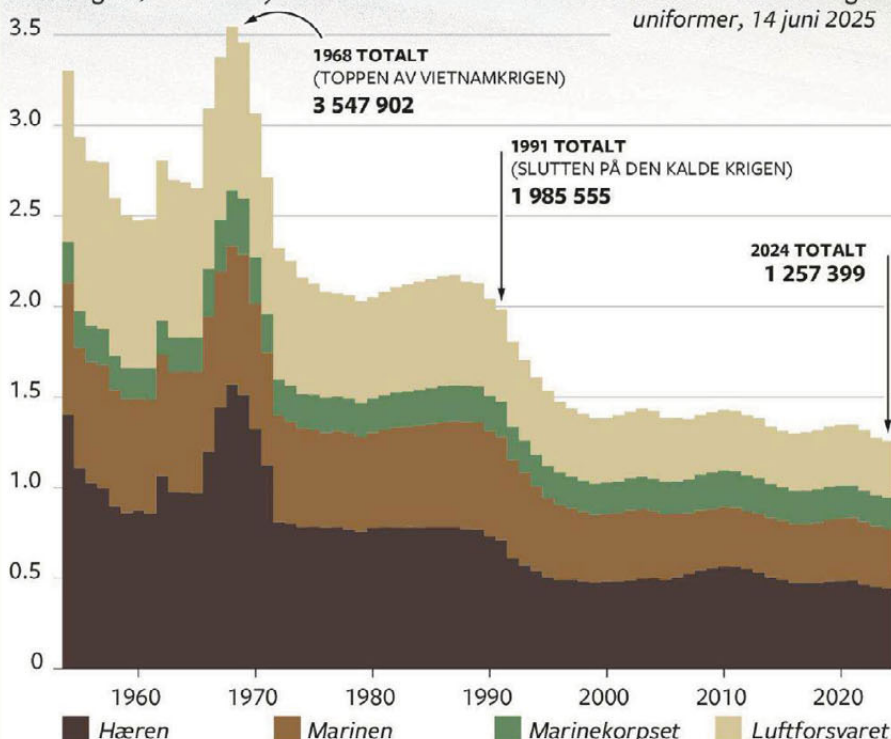
Antallet soldater i aktiv tjeneste har falt til et historisk lavmål på 1,3 millioner – nesten to tredjedeler under toppen på 3,5 millioner i 1968, under Vietnamkrigen.



Militærparade i Washington D.C. med soldater i vietnamkrigs-uniformer, 14 juni 2025

AKTIVE TROPPER

I USA (millioner per forsvarsgren, 1954-2024) *



KILDER: SHERWOOD, USA FACTS, DMDC

FOTO: GETTY IMAGES

GRAFIKK: GRAPHIC NEWS ©



STADIG FÆRRE: Det amerikanske militæret er nesten nede på en tredel av størrelsen det hadde under andre verdenskrig.



VIETNAM: Soldater i 2025, i originale uniformer fra Vietnamkrigen.



Overst på stueveggen i det velstelte grønne huset på Bunes i Nes-seby i Finnmark, henger et gammelt svart-hvitt-bilde av cruise-skipet «Meteor». Den kraftige svarte rammen viser med symbolsk kraft at her, 22. mai 1971, om bord i Det Bergenske Dampskibsselskabs hvitmalt stolthet, satte 32 mennesker livet til i den til da verste katastrofen på et norsk skip siden krigen.

I dag er brannkatastrofen så godt som glemt. Sporene etter dekkoperasjonen norske myndigheter iscenesatte og betalte for etter brannen er ikke glemt. For den operasjonen har offentligheten aldri fått vite noe om.

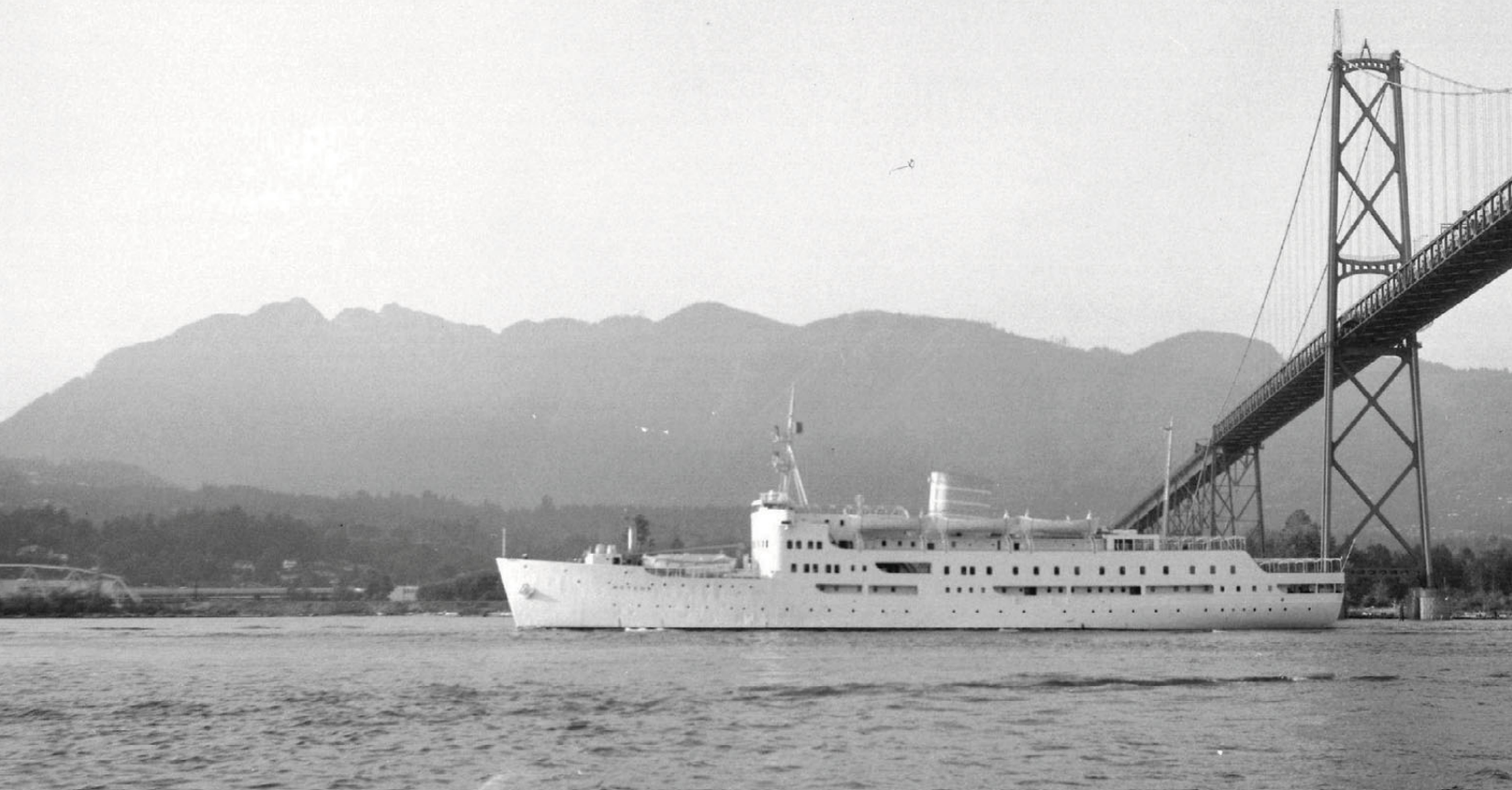
32 døde på minutter

Esther Stina eier bildet av MS «Meteor» som henger på veggen i det grønne huset. Med respekt og varsomhet berører hun bildet. Hun var messepике og hadde vært syv måneder om bord før brannen på skipet. Den gang var hun 21 år.

BRANN- MYSTERIET

som ble tiet i hjel

Esther Stina (76) overlevde katastrofebrannen om bord på MS «Meteor», og hun så den antatte brannstifteren. Men norske myndigheter iscenesatte en dekkoperasjon for å få mordbrannen til å fremstå som en ulykke.



AMERIKANSK TILLIT:

«Meteor» på vei ut fra Vancouver året før brannen. Norske skip nøytt stor tillit etter at katastrofer hadde rammet det amerikanske cruisemarkedet.

I juli fylte den energiske, lille damen 76 år. For den vevre og unge messepiken klarte å redde seg ut av brannen. Det hun observerte katastrofenatten, gjorde henne til nøkkeltvitnet som kunne kaste lys over hvorfor cruiseski-

pet ble rammet av den eksplosive brannen.

– Brannen ble påsatt! Det er jeg så forbannt sikker på, sier Esther Stina med ettertrykk.

Men den historien skulle ikke bli kjent. Det sørget norske

SKANDALEFRYKT: Kanadiske aviser hadde store oppslag om sikkerhetsmangler og ildspåsettelse. Det fikk alarmen til å gå hos norske myndigheter. Norsk skipsfarts ry sto på spill.

Providence Nov. 3/71 Owners selling death ship

Crewman caused fire

By PAT HRUSHOWY

The cruise ship Meteor, in which 32 crewmen burned to death May 22, is about to be sold.

The ship's second engineer, John Clark, said Wednesday that he and a handful of other key crewmen from various departments are staying in Vancouver to show crewmen hired by the new owners the machinery aboard the vessel operates.

Odd Grunnerud of Star Shipping, agents for the sale, said that the final decision has not been made.

"It is up to the owners (Bergen Lines, of Norway) to decide whether or not to operate the ship," Grunnerud said.

Clark said in an interview he understood the ship was going to be sold in any case but that he was not caused the owners to enter the transaction. The names were not named.

Meanwhile, the Norwegian team, said a crew member probably caused the fire that broke out shortly after 22, 60 miles north of Vancouver.

Reporter Pat Hrushowy looks over wreckage of what was six cabins for crew members on B deck of the cruise ship Meteor.



VANCOUVER BYARKIV

M/S «METEOR»

Bygget ved Ålborg Værft A/S, levert 1955 til Det Bergenske Dampskibsselskab.

Lengde: 86 meter

Bredde: 13,7 meter
2856 brt

Toppfart: 18 knop.

Seilte som hurtigruteskip, som reserveskip på rutene Plymouth-Madeira, Bergen-Newcastle/Rotterdam, senere i cruisetrafikk til Nordkapp og Svalbard. Fra 1958 utelukkende i cruisetrafikk; Middelhavet og Karibia om vinteren og Norskekysten om sommeren.

Rammet av brann i Georgia-stredet utenfor Vancouver 22. mai 1971. 32 besetningsmedlemmer omkom.

myndigheter for gjennom innleie av utenlandske advokater, påvirkning av kanadiske myndigheter, tilstelning på tennisklubb for norske skattebetaleres regning og ferieinvitasjon til en sentral kanadisk politisjef med frue.

Død baker anklaget

For i og med at brannen om bord på MS «Meteor» fant sted i kanadisk farvann, ble katastrofen etterforsket av kanadisk politi. De fant raskt en behendig årsak og syndebukk: Skipets baker.

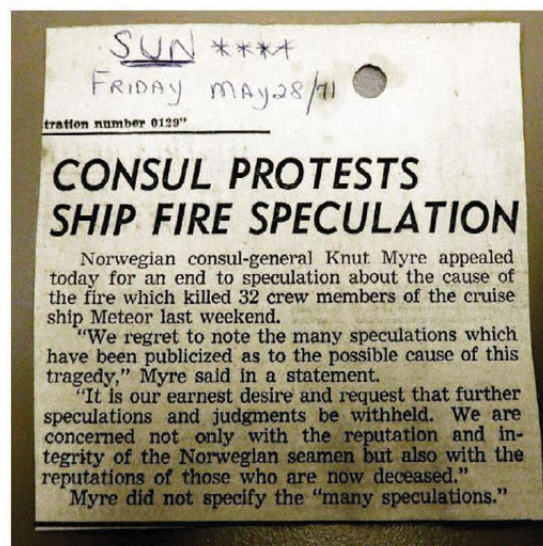
«Meteors» 52 år gamle baker hadde 2,1 i promille da han døde. På lugaren hans gjorde etterforskerne flere funn de mente var

mistenkelige: 16 tomme ølbokser, 16 sneiper i et askebeger og en stor teddybjørn i overkøyen.

Kanadisk politi konkluderte med at bakeren, som bodde alene på lugaren, akkurat denne gangen hadde lagt seg i overkøyen, selv om han alltid sov i underkøyen. Her må han ha røkt på sengen og sovnet. Ilden må deretter ha spredt seg gjennom taket og videre rundt i mannskapsavdelingen, mente kanadisk politi.

Det var en årsaksforklaring som passet mange, ikke minst norske shippinginteresser.

Den hadde bare én svakhet: Forklaringen kunne ikke være riktig.



FAKSIMILE: THE SUN

STOPP:

Generalkonsul Knut Myre skrøt av sine forsøk på å styre den kanadiske pressen. Denne tospalteren var alt som kom på trykk.



FAKSIMILE: THE SUN

NØKKELVITNE: 21 år gamle Esther Stina (Roska, som hun den gang het) snudde etterforskningen.

Synderegister

Også norske eksperter gikk inn for å granske katastrofebrannen. Den norske undersøkelseskommisjonen hadde innledningsvis et nært samarbeid med kanadiere, og var i begynnelsen enige i baker-teorien.

Men brannsjef Martin Roa fra Stavanger, sjef for Kripos-laboratoriet, Odd Haugen fra Oslo, samt skipsinspektør Einar Røsvik, Bergen, fant mer:

- Brannalarmen om bord virket ikke.
- Alarmtavlen på broen var skjult.
- Slukkeutstyret var utdatert.
- Mannskapet hadde liten eller ingen opplæring i praktisk brannslukking.
- Brannvakt ble kun gått én gang i timen, ikke to som påkrevet.
- Ingen på broen visste hvordan man skulle varsle over skipets høyttaleranlegg.
- I det delvis ombygde laste-

rommet der mannskapslugarene lå, var særdeles brennbare materialer brukt.

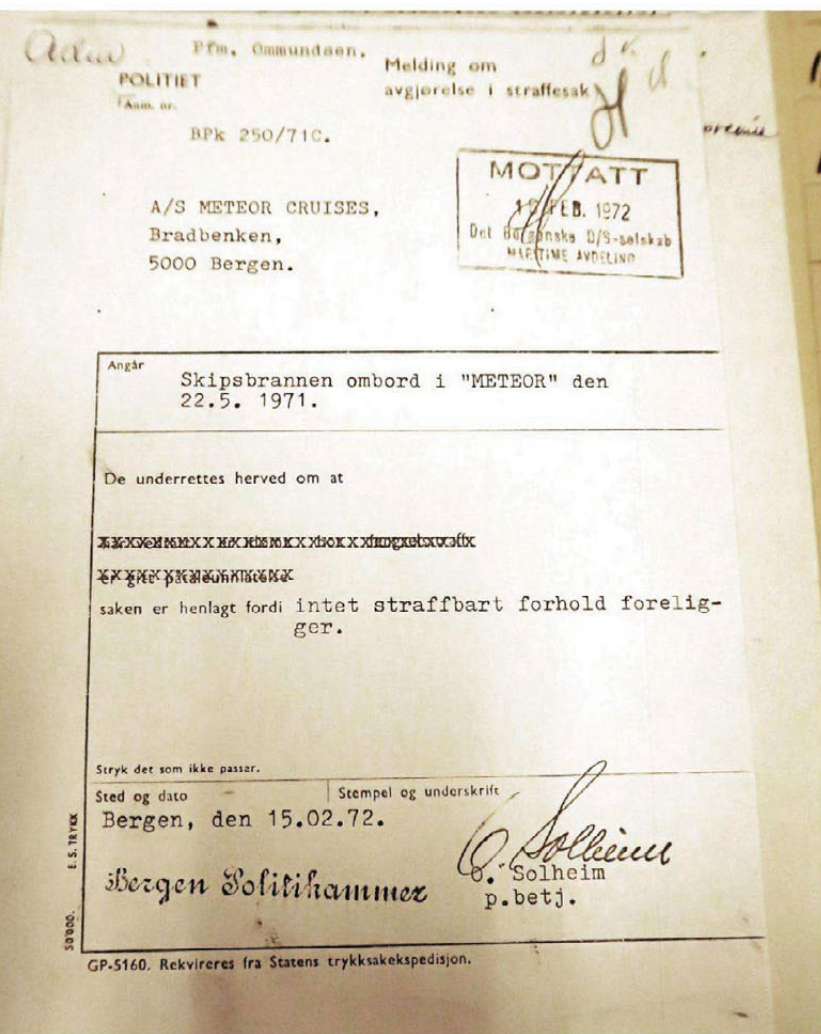
- Flere brannrør sto åpne, festet i krokar.
- Det var mer enn 10 meter til nødutgang, i strid med krav i forskriftene.
- Dørene mellom mannskapskvarterene og passasjeravdelingen var blitt låst, og ingen nød-nøkkel var tilgjengelig.
- Dørene kunne forseres via et sparkepanel, noe mannskapet ikke var gjort kjent med. (Syv omkomne ble funnet ved disse rømningsveiene)

Alarmerende funn

Om ikke alarmen hadde gått brannnatten, gikk den nå.

Funnene gjengitt i granskingskommisjonens rapport, var i seg selv alarmerende: Ikke bare kunne de brukes mot Det Bergenske Dampskibsselskap i rettsaker om erstatningsoppgjør. Om funnene ble offentlig kjent, var ▶

« Brannen ble påsatt!
Det er jeg så forbannet sikker på!



HENLAGT: Norske eksperter konkluderte med at brannen på «Meteor» ble tent på med vilje. Politiet i Bergen konkluderte med «intet straffbart forhold».

de også egnet til å skade norsk sjøfart og norsk sjømannskap.

– Norske rederier hadde dessuten nettopp sluppet inn på det amerikanske cruisemarkedet på grunn av sitt ry for høy sikkerhet, etter en brannskandale på et Panama-registrert cruiseskip fem år tidligere, sier sjøfartshistoriker Dag Bakka jr.

Kanadiske aviser var fylt med overskrifter om fyll og sjalusidramaer blant mannskapet på «Meteor». Spekulasjonene ble ikke mindre av at norske myndigheter sendte en egen «mord-brann-kommisjon» for å granske katastrofen.

Noe måtte gjøres.

«... av den største viktighet for

bevarelse av norsk skipsfarts renommé i Canada og USA med de konsekvenser dette har for fortsatt fremgang og tillit, ikke minst når det gjelder cruisefarten i disse farvann», skrev generalkonsul Knut Myre ved det Kongelige norske generalkonsulat i Vancouver. Det hemmeligstemplede brevet var stilet til den norske granskingskommisjonens leder, lagdommer Kristian Fredrik Myrdahl, Trondheim.

Tåkelegging

Vi Menn har gått igjennom alle tilgjengelige dokumenter om «Meteor»-brannen i både Riksarkivet og Bergens Byarkiv, som oppbevarer arkivet etter Det Ber-

HAPPY DAYS: Dette var glansbildet av BDS-stoltheten «Meteor»; glade cruise-passasjerer på vei til strandhugg i Karibia mens moderskipet ventet på redet.

genske Dampskibsselskab. Dokumentene viser en dekkoperasjon som involverte både norske og kanadiske myndigheter, advokater, dommere og politi – og flere norske departementer som endte med regningen for operasjonen.

Først ble vitner ryddet unna. Utover en minnegudstjeneste i Vancouver, ble det ikke gjort

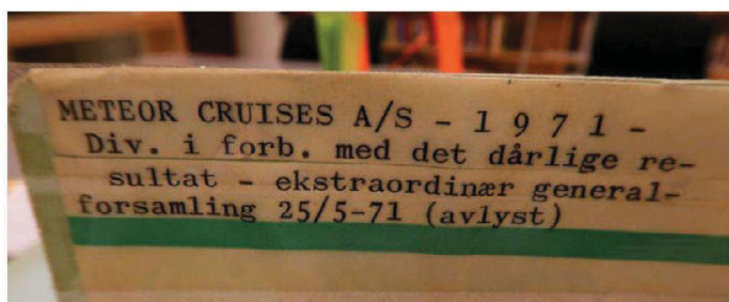
annet enn å sende sjøfolkene raskest mulig hjem.

Deretter startet arbeidet med å unngå at kanadiske myndigheter fikk mistanke om kritikkverdige eller straffbare handlinger om bord på «Meteor» før dødsbrannen.

Tåkeleggingen ble ledet av generalkonsul Knut Myre. Han kastet seg rundt og engasjerte advokatene Gordon og Volrich, to av de beste advokatene i den kanadiske delstaten British Columbia, til den rettslige høringen i Coroner's Court, som skulle ende i en kjennelse om dødsårsaken til omkomne.

«De hadde evnen til å oppdage og anvende de best mulige midler til å overbevise om den norske sjømannsstands dyktighet og norsk skipsfarts høye tradisjoner

SKRIFTEN PÅ VEGGEN: Driften av «Meteor» gikk med så store tap at skipet skulle vedtas sendt i opplag på ekstraordinær generalforsamling. Tre dager før brant skipet.





REDERI-HAVARI

Det Bergenske Dampskibsselskab (BDS), byens stolthet, opererte skip på alle verdenshav. Men så kom problemene.

I perioden rundt katastrofen på «Meteor» var BDS preget av uro i ledelsen og svært dårlige økonomiske resultater.

Driften av «Meteor» var katastrofalt dårlig. Passasjerskipet var håpløst gammeldags, og var underhånden lagt ut for salg, og tre uker før brannen hadde eierne bestemt at hun skulle legges i opplag etter endt 1971-sesong i Alaska.

Den endelige beslutningen skulle tas 25. mai 1971, men den ekstraordinære generalforsamlingen ble avlyst som følge av skipskatastrofen.

Etter brannen ble fem millioner kroner utbetalt i forsikringsoppgjøret. Et gresk rederi kjøpte det brannskadede skipet for en million kroner.

Dollar- og oljekrisen på begynnelsen av 70-tallet fikk BDS til å smuldre opp. Fra 1990 eksisterer BDS kun formelt under eierskap.

– Navnet og selskapet fulgte med da vi kjøpte rederiets lokaler. Aktivitet i selskapet har det ikke vært siden vi overtok, sier administrerende direktør i A/S J. Ludwig Mowinckels Rederi, Geir Belsnes.

og store krav til skip, utstyr og mannskap.» skrev generalkonsul Myre hjem.

Enden på visa ble at Coroner's Court erklærte at de 32 som døde hadde vært utsatt for en ulykke. Kapteinen og mannskapets innsats under 36 timers slukningsarbeid ble behørig hyllet.

«Det er tilstrekkelig å ta for seg juryens kjennelse for å bli klar over den store betydning advoka-

tenes innsats hadde for norske interesser», skrev generalkonsulen.

Viktigst: Advokatene oppnådde at det ikke ble avholdt sjøforklaring i hovedstaden Ottawa. En slik sjøforklaring var vanlig praksis etter skipsulykker med døds ofre, og der det forelå mistanke om brudd på regler om sjødyktighet og sikkerhet til sjøs. Og, ikke minst: når det forelå mistanke om

at ulykken kunne skyldes kriminelle handlinger.

Med en død, stupfull baker med bamse i overkøya som syndebukk, ble norsk shippings ære berget.

Tennis-fest

Generalkonsul Myre sørget også for å pleie bekjenskaper i mektige kretser i Canada. Han inviterte blant annet Vancouvers

politiinspektør Thompson og frue til et opphold i Norge senere samme år.

Myre organiserte også en tilstelning i den lokale tennisklubben. Etterpå fikk han instruks av den norske granskningskomisjonens formann, lagdommer Kristian Fredrik Myrdahl, om at utgiftene skulle dekkes av kommisjonen og deretter dekkes av Justisdepartementet.

Mannen i døren

Men den norske granskningskommisjonen ble etter hvert overbevist om at bakerens røyking på senga neppe kunne være årsaken. Ikke minst talte Ester Stinas observasjoner brannnatten for en helt annen opphavsmann.

– Denne karen åpnet døren til min lugar en liten halvtime før ►

«... kan se ut som at interessentene hurtigst mulig «skal begrave liket».

SOLGT OG PUSSET OPP: Det greske rederiet Epirotiki Lines kjøpte «Meteor» etter brannen, bygget om skipet i baugen der brannen fant sted, ga skipet navnet «Neptune» og drev skipet frem til 1994.

brannen. Han må ha sett både meg og min lugarvenninne som lå og sov. Men han bare kikket inn og lukket døren. Hvorfor? under Esther fortsatt.

På mannens egen lugar ble det senere funnet en halv flaske brennevin. På brannstedet ble det også funnet en smeltet terpentin-kanne. I et intervju 17. juni 1971 med den velrenommerte Vancouver-avisen The Sun, uttalte laboratoriesjef Odd Haugen fra Kripos at han hadde kommet til at Esther Stinas forklaring måtte være sentral.

Brannen måtte ifølge de norske etterforskerne ha oppstått i et dusjrom vis-à-vis lugar 27 der Esther Stina bodde.

– Det var ingen dør der, kun et gammelt dusjforheng, sier hun.

De norske etterforskerne så bort fra elektrisk årsak, selvan-tennelse likeså:

«Det eneste mulige, men også mest sannsynlige brannårsak (...) er en eller annen form for bruk av bar ild, f.eks. fyrstikk, lighter eller lignende.» Altså en villet handling, selv om uaktsomhet ikke helt kunne utelukkes. Nordmennenes konklusjon ble diplomatisk delikat. For deres kanadiske kolleger holdt på teorien om ulykke, skapt av den fulle bakeren.

«... kommisjonen (vil) presisere at de innvendinger den er kommet med, ikke er eller må oppfattes som noen kritikk.» – presiserte de norske granskerne.

Konklusjonen utgjorde en trussel for mer enn ømme kanadiske tær: Anstrengelsene for å unngå en kanadisk sjøforklaring kunne vise seg å være forgjeves.

Hemmeligstemplet

Nesten 10 måneder etter katastrofen informerte byråsjef i Justisdepartementets administrative avdeling, Agnes Nygaard Haug: Overfor utenlandske myndigheter (inkludert i Canada) «må (det) være tilstrekkelig å få en oversettelse av den såkalte IMCO (den internasjonale sjøfartsorganisa-



EPIROTIKI LINES



WIKIPEDIA

SISTE REIS: «Meteor» endte som «Neptune» i opplag i den greske havnen Eleuis før det ble hugget opp i 2002. Svaret på hvorfor skipet brant, forble uløst.

« Men hva fikk vi? Jo, 20 000 kroner, en måneds hyre, et klaps i ræva – og gå hjem og slapp av!

sjonen, red.anm.)-rapporten som Sjøfartsdirektoratet skal utarbeide».

I Norge fikk offentligheten presentert konklusjonen i en nøktern pressemelding. Detaljene ble hemmeligstemplett av Justisdepartementet da granskningskommisjonens rapport var klar i november 1971.

Politiet i Bergen fikk rapporten, men henla katastrofebrannen 5.

februar 1972 som «intet straffbart forhold» – uten at Bergenspolitiet hadde foretatt noen som helst etterforskning av katastrofen.

Ingen stilte kritiske spørsmål eller forlangte svar på hvem som hadde satt fyr på hva, og hva motivet kunne være. Men blant norske skipsfartsekspertene rådet oppgitthet og resignasjon. Bergens egen skipsinspektør, Einar Røsvik, skrev i sin beretning om katastrofen:

«Det er karakteristisk hvor abstrakt det hele er når samtlige «forskerteam» konkluderer med forskjellig arnested og uenighet om brannårsaken.»

Ventet på foreldelse

Rapporten ble holdt tilbake så lenge at overlevende og etterlatte ikke kunne bruke den som juridisk grunnlag for søksmål. I Bergen satt rederne musestille og ventet på at erstatningskravene skulle bli foreldet etter ett år. I brev til norske pårørende skrev Det Bergenske Dampskibsselskab (BDS) at rederiet etter loven kun var forpliktet til å bære utgiftene for den formelle begravelsen eller urnenedsettelsen.

I et brev 24. februar 1972 fra BDS-advokat, høyesterettsadvokat Knut Magnus, til forsikrings-selskapet Skuld, kom bekymringen til uttrykk: «Meteor» var rett nok formelt eid av et eget selskap der BDS bare eide 10 prosent. Likevel fryktet advokaten at BDS kunne havne i skuddlinjen dersom pårørende anla erstatnings-sak i USA. I så fall kunne det bli tatt arrest i et annet av BDS-skipene.

Advokaten hadde kjent på usikkerhet rundt rederiets taktikk i saken:

«Det har vært min lille frykt at det utad kan se ut som at interessene hurtigst mulig «skal begrave liket» og at en slik fremgangsmåte kanskje kan synes uheldig overfor en amerikansk domstol», skrev Magnus.

Da ettårsfristen var ute, meldte Skulds administrerende direktør til BDS at faren for erstatningskrav nesten var over: De pårørendes advokat i USA hadde ikke aksjonert:

«Han kan følgelig ikke reise sak i Canada og heller ikke i amerikanske stater som har 1 års preskripsjonstid.»

De eneste som ikke hadde advokater til å bistå seg, var de etterlatte. Det ble aldri noe rettslig oppgjør, ingen oppreisning eller erstatning. Det gjør Esther Stina opprørt den dag i dag:

– Jeg mistet kjæresten min og andre mistet sine forsørgere. Men hva fikk vi? Jo, 20 000 kroner, en måneds hyre, et klaps i ræva – og gå hjem og slapp av!

Tok regningen

Generalkonsul Knut Myre i Vancouver satt igjen med en regning på snaut 40 000 kroner for bistanden fra de kanadiske advokatene. I departementet mente byråkrattene at BDS burde ta regningen. Men Bergensrederiet hadde ikke bedt om bistand, og hadde dessuten hatt sin egen advokat til å bistå seg.

Først etter en lang saksbehandling i en rekke etater, departementer og hos regjeringsadvokaten, fant Finansdepartementet et smutthull for å dekke regningen.

– Husker ikke

De fleste som var involvert i norske myndigheters behandling av «Meteor»-brannen er i dag døde, og kan derfor ikke svare for vurderingene som ble gjort. Men én lever fortsatt: Den gang byråsjef, siden førstelagmann og konstituert høyesterettsdommer Agnes Nygaard Haug. 92-åringen bedyrer overfor Vi Menn i 2019 at hennes hukommelse var «meget klar». Men:

– Det er ikke noe jeg kan fortelle deg som du kan ha nytte av.

– Husker du noe om kontakten med generalkonsul Knut Myre i Vancouver?

– Nei, det navnet sier meg absolutt ingenting. Jeg husker ikke at jeg noen gang hadde noe forhold til dette, sier Nygaard Haug og avslutter samtalen.

En som ikke har glemt, er Esther Stina. Hun kjenner fortsatt på sinne etter 48 år. Tiden er overmoden for at noen undersøker saken på nytt, mener hun:

– Det må undersøkes hva som faktisk skjedde. Man kan ikke gå i all evighet og tenke på dette, med alle traumene, marerittene og frykten for røyklukt; «Meteor»-lukt, som jeg kaller det. Jeg klarer ikke engang å se på TV når de viser noe som brenner. □



GRANSKER: Trygve Bjørkhaug (64) mistet storebroren Jonny i brannen. Her sitter han og kona Anne Rikke (63) med dokumenter om tragedien. Bildet av broren er tatt inne på lugaren på «Meteor».



FIKK ALDRI SVAR

Trygve Bjørkhaug mistet storebroren Jonny i brannen på «Meteor».

Jonny Bjørkhaug var bare 17 år da han omkom inne på lugar 5. Fem måneder tidligere hadde han og en kamerat mønstret på.

– Da Johnny døde, forsvant en av pilarene i livet. Plutselig var det jeg som var storebror for seks søsken, sier Trygve Bjørkhaug (70).

Etter brannen engasjerte faren, Henry Bjørkhaug, seg i å få svar på hva som hadde skjedd. Han var selv sjømann og skrev flere brev om dette til rederiet, men stanget hodet i veggene. Ingen ville påta seg noe ansvar.

– Han var spesielt opptatt av den manglende sikkerheten om bord, forteller Trygve Bjørkhaug.

Etter farens død satte Trygve seg inn i saksdokumentene som faren hadde samlet i en kasse. Han tviler på at de noen gang vil få alle svar om hva som skjedde.

– Jeg lurer på hvorfor det ble lagt lokk på det hele. Hvorfor forvrenge det som kanskje er en helt annen sannhet enn det som ble presentert for offentligheten? undres han.

«Meteors» kaptein Alf Mørner ble hylet for sin store innsats under slokningsarbeidet som tok 42 timer. Hans barnebarn Bjarne Mørner Tveit laget for drøyt 15 år siden en dokumentarisk film om sin bestefar. I filmen hevder Mørner Tveit: «Jeg har bestefars brev til bestemor der han tror at eierne satte fyr på skipet for å innkassere forsikringspengene.»

Alt kaptein Mørner trodde på og kjempet for gikk opp i røyk den mainatten i 1971. Bjarne Mørner Tveit sier til Vi Menn at han aldri har mottatt noen reaksjoner på kommentaren om påstanden om forsikringsvindel i bestefars brev.



REUTERS/NTB

Avslører alzheimer

➤ En banebrytende metode for påvisning av Alzheimers er nå utviklet ved University of Bath i England. Testen kalles «Fastball EEG» og tar bare tre minutter å gjennomføre. Den krever verken språk eller aktiv innsats fra pasienten, men måler hjernens elektriske signaler mens forsøkspersonen ser på en serie bilder som flimrer raskt over en skjerm.

Forskerne bak metoden har vist at testens mønstre kan avsløre subtile hukommelsesproblemer lenge før de klassiske symptomene – som glemsomhet og forvirring – dukker opp. Det gir et sjeldent innblikk i sykdomsprosessen på et svært tidlig stadium.

Alzheimers rammer millioner og er en av de største medisinske utfordringene i vår tid. Fastball EEG-testen kan være et viktig gjennombrudd. Den er rask, billig og enkel å bruke både på sykehus og hos fastlegen.

Kilde: Science Daily

Synkende byer

EN NY NASA-LEDET studie gir et dystert bilde av fremtiden for mange av USAs storbyer. Ved hjelp av satellittmålinger fra 2015 til 2023 har forskere dokumentert at landområder i byer som Houston, New Orleans og New York ikke bare er truet av stigende havnivå – de synker også i seg selv, ofte raskere enn havet stiger. En farlig kombinasjon.

Årsaken ligger både i naturen og i menneskelig aktivitet. Prosesser under jordskorpen bidrar, men den største forverringen kommer fra oss selv. Uttak av grunnvann, olje- og gassutvinning og tunge byggverk presser bakken nedover i et fenomen som gjerne omtales som «landheving i revers».

Resultatet er at byområder som tidligere var trygge, stadig oftere står under vann ved stormflo og kraftig regn.

Konsekvensene kan bli dramatiske. Millioner av mennesker lever i soner som er utsatt for regelmessige oversvømmelser, og infrastrukturen, alt fra veier og tunneler til kloakksystemer og havner, er i økende grad truet. Forskerne bak rapporten advarer om at enkelte områder kan bli ubeboelige i løpet av dette århundret, om utviklingen fortsetter.

NASA beskriver funnene som et tydelig varsko: klimatilpasning haster, og byplanlegging må i fremtiden ta hensyn til at bakken bokstavelig talt forsvinner under føttene våre.

Så gjenstår det å se om dagens amerikanske ledelse, som er kjent for å kutte i NASAs klimaforskning og skeptisk til alt som lukter av klimautfordringer, kommer til å ta forskningen seriøst nok.

Kilde: Times of India

VISSTE DU AT...

... det finnes en AI som kan gjenkjenne pingviner i satellittbilder – ved å se etter deres avføring?

... roboten Sophia fikk statsborgerskap i Saudi-Arabia?

... den første industrielle roboten, Unimate, fra 1961 jobbet på en bilfabrikk og helte glødende metall i former?

... den første harddisken fra IBM i 1956 veide over ett tonn og hadde mindre lagringsplass enn en moderne nøkkelring-minnepinne?

Fungerer

➤ I den nye serien Harald og sytepapene følger Harald Eia nordmenn plaget av langvarige, uforklarlige smerter. Gjennom bruk av Pain Reprocessing Therapy (PRT) opplevde pasientene betydelig bedring etter kun åtte behandlinger, selv om det ikke ble påvist noen fysisk grunn til smertene. Eia innrømmer at hans tidligere manglende empati var urettferdig, og serien har bidratt til økt forståelse for at kroniske smerter er svært reelle, selv når de ikke er synlige.

Kilde: VG

Gammel kunst

➤ Arkeologer i Peru har oppdaget en veggdekorasjon ved Huaca Yolanda i La Libertad-regionen som kan være 4000 år gammel. En tre meter høy og seks meter bred mur er utsmykket med sterke farger og tredimensjonale figurer som viser fugler, fisk, stjerner og mytologiske vesener. Midtpunktet er en majestetisk rovfugl, en ørn eller falk, med utstrakte

vinger. Ifølge prosjektleder Ana Cecilia Mauricio vitner motivene om en tidlig kosmologi og et samfunn der sjamaner og religiøse ledere spilte en nøkkelrolle. Funnets alder gjør det også oppsiktsvekkende, og forskerne frykter at jordbruk og plyndring kan true et kunstnerisk vitnesbyrd fra Amerikas forhistorie.

Kilde: The Guardian

VISSTE DU AT ...

... hvis du hadde kjørt bil til Månen i 100 km/t, ville du vært der på under seks måneder?
 ... bananplanten er en urt, ikke et tre?
 ... to av blekksprutens tre hjerter stopper når de svømmer?
 ... det finnes en fisk i Amazonas som kan «gå» på land ved hjelp av finner
 ... delfiner har egne «navn» i form av unike fløytesignaler?
 ... på 1800-tallet ble krokodiller holdt som kjæledyr i London, noen ganger fritt i Themsens?

Ny frykt åpnet

➤ Glem slanger og edderkopper, vår nye favorittfobi er verdens største kjøttetende flaggermus. I de tropiske skogene i Latin-Amerika bor spektralflaggermusen, også kalt stor spydneseflaggermus. Eller på latin Vampyrum spectrum. Det er den største kjøttetende flaggermusen i verden, med et vingspenn på nesten én meter.

Frykt og skrekk til side, denne flaggermusarten er overraskende sosial. De bor i hule trær, og er svært opptatt av familien. Foreldrene sørger for mat til ungene, og om natten legger de seg i en trivelig «koseball», ved å krølle seg sammen under hverandres vinge, med snuter som møtes i midten.

Kilde: IFLScience



WIKIMEDIA COMMONS

Vitenskapelige fakta

Kullbrann koblet til Den store døden

Brennende kullsedimenter varmet opp atmosfæren for 250 millioner år siden og bidro til perm-trias-utryddelsen, den største biologiske katastrofen i jordas historie.



Utbrudd og brann i De sibirske trappene

Foto: Henrik Svensen

Trappenes lavalag

Det gamle superkontinentet Pangea

4 Etter millioner av år bygde økosystemer og arter seg opp igjen

1 Enorme utbrudd begynte i den store vulkanske regionen i Sibir som kalles Trappene og fortsatte i to millioner år

2 Magma og lava brente planter og gamle kullsedimenter under bakken

3 Jorden gikk gjennom en dødelig global oppvarming, der havtemperaturen oversteg 42° C

I perm-trias-utryddelsen forsvant 96 % av alle arter i havet 70 % av alle virveldyr på land



Foto: Scott Simper

Funn av de brente bevisene

Hypotesen om vulkanbranner i Trappene har lenge vært vurdert, men bevisene har manglet.

Forskere hadde funnet mikroskopiske rester av brent kull på en arktisk øy i Canada.



Klipper av vulkanstein

Så avdekket nye søk langs elver i Sibir brente tre og kull blant de vulkanske «steinprismene» – et viktig bevis på holdbarheten i teorien om at global oppvarming skyldtes kullbranner.

© TNS/Bulls KILDER: Lindy Elkins-Tanton ved Arizona State University, Steve Grasby ved Geological Survey of Canada, Geology (tidsskrift), National Geographic

Bedre enn fryktet

➤ En elbil har langt færre bevegelige deler enn bensin- og dieslbiler, noe som betyr at det generelt er færre muligheter for mekaniske feil. Flere studier viser også at elbiler bryter sammen langt sjeldnere enn forbrenningsbiler.

Batteriet er det viktigste du bør sjekke ved kjøp av bryt elbil. Selv om batterier har færre feil enn man har fryktet, er det avgjørende å få dokumentert batteriets tilstand. En kapasitet på omtrent 90% eller høyere gir fortsatt god levetid, og nedbrytningen flater ofte ut etter dette punktet. Undersøkelser viser at en gjennomsnittlig batterilevetid er på cirka 350 000 kilometer, og at kapasiteten synker omtrent 10% over ti år.

Kilde: Science Focus

Selvklonende frø

➤ Forskere har klart å utvikle genmodifiserte planter som lager frø som er genetiske kopier av seg selv. Dermed kan bonden så neste års avling uten å måtte kjøpe nye frø, og uten risiko for at plantenes egenskaper forsvinner gjennom vanlig krysspollinering.

Fenomenet kalles apomiksis, og finnes naturlig i noen ville plantearter, men ikke i de store matvekstene som ris, hvete og mais. Ved å overføre mekanismen til slike avlinger kan forskerne gi bonden stabile frø med høy kvalitet, år etter år.

Konsekvensene vil kunne bli enorme. I dag er bønder over hele verden avhengige av å kjøpe frø fra multinasjonale selskaper for å opprettholde avlingene. Selvklonende frø kan redusere kostnadene dramatisk, spesielt i utviklingsland.

Forskerne understreker at teknologien fortsatt er på forsøksstadiet, men potensialet er intet mindre enn en revolusjon. Om de lykkes, kan matproduksjon bli både billigere og mer forutsigbar – en ny æra i jordbrukets historie.

Kilde: Nature.com

ULVENS BANEMANN

Russlands mest berømte ulvejeger er overtroisk. Når Ion jakter ulv, urinerer han for eksempel aldri i reiseretningen eller oppsøker samme fellen to ganger på ett og samme døgn. Men når han er på sporet, er ulven så godt som død. ►



PELSJEGER: Ion Maximovic startet karrieren som pelsjeger, men har vært heltids ulvejeger siden 2013.



Tekst og foto: **James Morgan**

Bildene av reinkadavre er hjerteskjærende, der de ligger på bordet foran Nikolai Smetanin på hans kontor i republikken Sakha i Øst-Russland. Blant motivene er maltrakterte rester av en tamreinflokk på rundt 100 dyr som en ulv jaget utfor en klippe. Alle døde.

Gjeteren som så opptrinnet har fortalt at ulven stirret olmt på ham før den forsvant inn i et skogholt.

Nikolai er sjef for republikkens statlige viltneemd. Med et landområde på størrelse med India er

Sakha i særklasse verdens største område som ikke er en egen nasjon. Livet her handler i første rekke om reindrift, unngå å fryse i hjel og om diamanter.

Glupske innhugg

I 2013 erklærte Sakhas president Yegor Borisov unntakstilstand og ba om internasjonal hjelp og støtte til verdenshistoriens største organiserte ulvejakt. Rovdyrene gjorde enormt glupske innhugg i reinsdyrflokkene. I 2019 skal til sammen 12 000 reinsdyr være blitt tatt av ulv alene. De økonomisk tapene ble anslått til cirka tre millioner euro, eller over 30 millioner norske kroner, i rene penger.

Sterkt voksende ulvestammer

tar levebrødet fra republikkens urfolk og skyver dem ut i enda større fattigdom.

Nikolai Smetanin har satt opp en avtale med Ion Maksimovic, republikkens og Russlands mest berømte ulvejeger som bare i fjor drepte 23 ulver.

Første stopp etter å ha forlatt hovedstaden Jakutsk er den lille

byen eller tettstedet Khatystyr, arrangør av den årlige reinsdyrfestivalen. Under kappløpene med reinsdyrene fortelles hele tiden den samme historien: folk mister flokkene sine til de glupske ulvene.

Og når det ikke er flere reinsdyr igjen, kommer rovdirene etter hestene.

« ... voksende ulvestammer tar levebrødet fra republikkens urfolk.



ANSVARLIG: Nikolai Smetanin er sjef for jakt-myndighetene i Jakutsk. Han sørger for at jegere får skuddpremie for å ta ut ulv som truer bestanden av tamrein i det enorme området.

STØRSTE REGION

Sakha i Russland omtales også som Jakutia og Yakutia. Med sine 3 083 523 kvadratkilometer er dette verdens i særklasse største region som ikke er en egen nasjon.

TUNG BØR: Den voksne hannulven veier oppunder 45 kilo og var en trussel for urbefolkningens reindrift. Ion bruker feller for å ta ulven, men denne klarte å komme seg løs før den ble skutt.



FORBUDTE FELLER: Ion Maximovic viser hvordan han setter opp en ulvefelle. Han bruker dem, selv om Russland i 2008 skrev under en internasjonal avtale mot fellefangst.



FYRING: Flere ganger om natten må Ion Maximovic etterse ilden i ovnen i den enkle jegerhytta. Ute er det ned mot 50 kuldegrader. Her inne skal både han og ulveskrottene få opp varmen.



Skrott-jakt

I Khatystyr blir bilen byttet ut med snøskutere – eneste anvendelige motoriserte fremkomstmiddel til ulvejeger Ions vinterleir. Landskapet er spøkelsesaktig stille og goldt. Ions hytte ligger ved en islagt elv. Røykskyer stiger opp gjennom et hull i taket.

Ion har vært jeger hele sitt voksne liv. Han var opprinnelig pelsjeger, men ble ansatt som heltids ulvejeger i 2013.

Han innrømmer at lønnen er god til å være i disse traktene, men at hovedgrunnen til at han sa ja til å ta jobben, var at han

UTSATT: Ulvene er dyktige jegere. Det truer reindriften til lokalbefolkningen i Sibir.



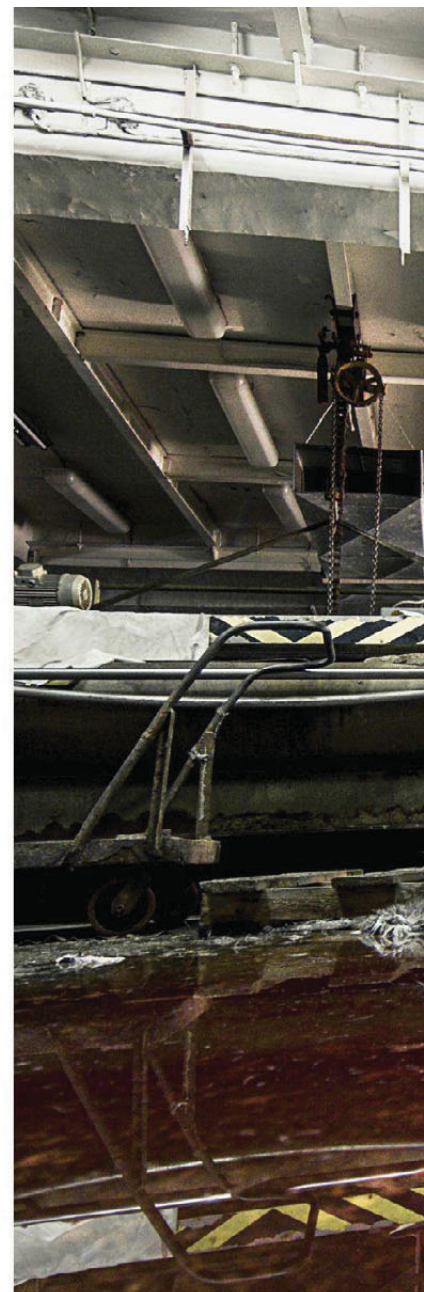
FLÅDD: Ulven felles og flås. Kadaveret blir hengende, mens pelsen blir tatt med til et statlig mottak.

ville gjøre noe for lokalsamfunnet.

Etter noen dager med speiding etter ulv, kommer vi over et elgkadaver. Ions jaktområde er strødd med dyrekadaver. Takket være kulden er de alle godt bevart. Ulvene dreper, lar skrottene ligge der de ble drept og kommer stadig tilbake og eter til det ikke er mer igjen. Det kan ta flere uker. Ions beste mulighet til å ta ulven er når den kommer tilbake til byttet for å ete.

Beskjeden premie

Et par dager senere følger vi blodsporene i snøen etter en ulv som var gått i en felle, men kommet seg løs. Forfølgelsen blir kort. Ulven er sliten og medtatt. Ion gjør kort prosess: Løfter børsa til skulderen og skyter. Ulven kolliderer mot et tre. Ions assistent Yegor fester en kjepp mellom tennene på ulven, binder et tau rundt snuten og drar den døde



BLODSTENKT: Jegerne flår ulvene før pelsene leveres på det statlige pelsmottaket Sakha Bult, men pelsene må renses for blod og kjøttrester før de kan settes inn i produksjon av klær.

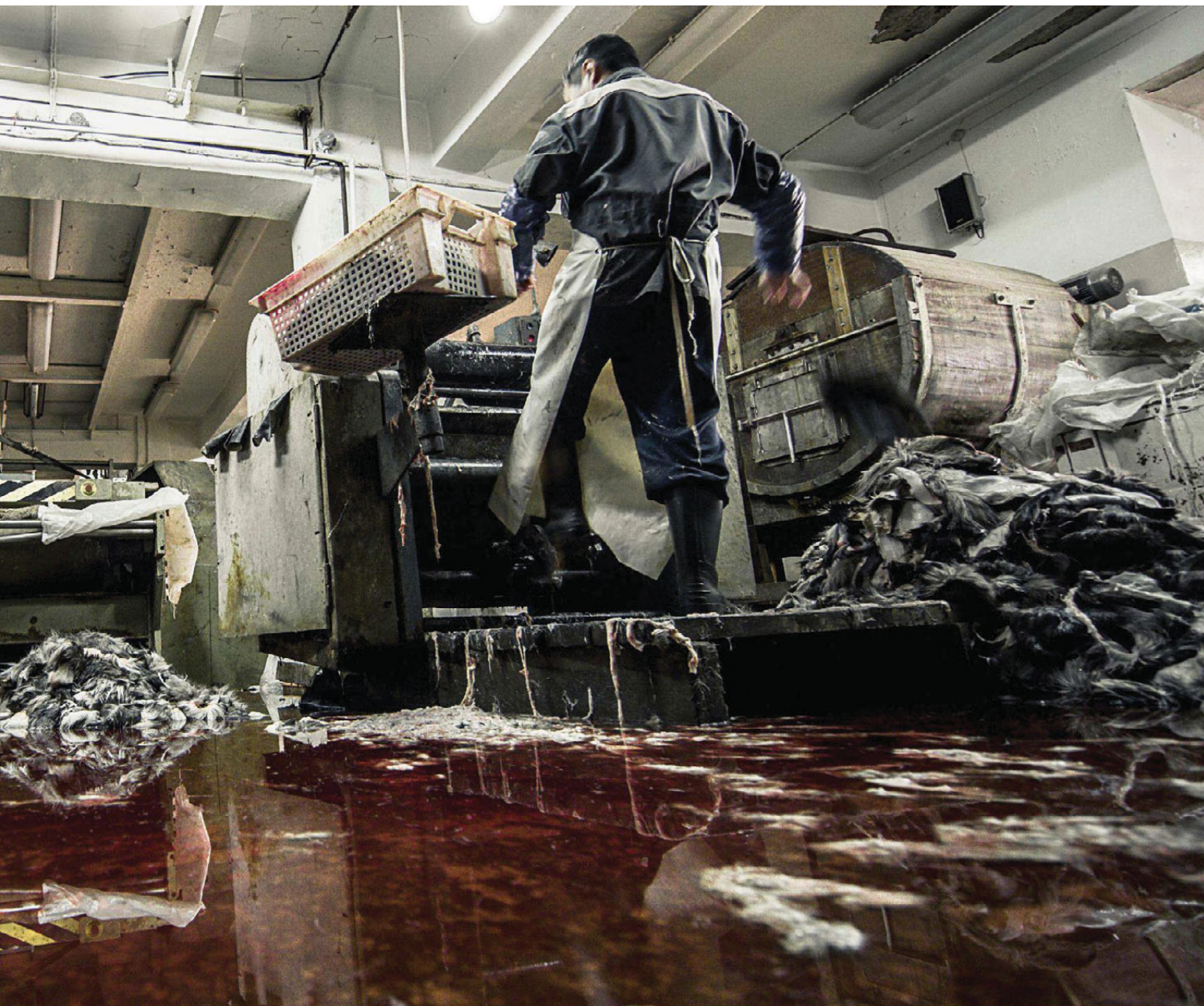
kroppen til en slede som fungerer som en tilhenger på snøskuteren.

Tilbake i hytta til Ion blir den frosne ulveskroten tint opp ved vedovnen gjennom natten. Vi våk-



BYTTETUR: Med ulven på sleden setter Ion Maximovic kursen for basen. Der skal ulven tines, flås og klargjøres for pelsindustrien.

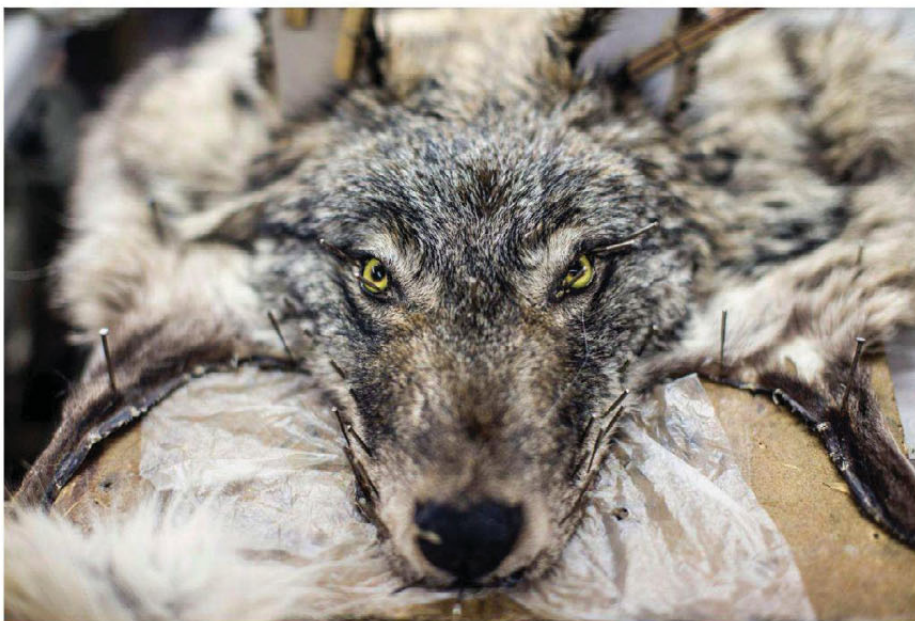
« Ion gjør kort prosess: Løfter børsa til skulderen og skyter.



ner til lukten blod og våt pels. På formiddagen blir ulven hengt opp og flådd. Pelsen ender så sammen med alle de andre ulvepelsene han har lagret. Noen dager senere reiser vi sammen tilbake til Jakutsk.

Under oppholdet i hovedstaden forteller Ion at han mistrives i byen. Han er her er for å levere pelsene til den statsdrevne Sakha Bult Factory, og bare derfor. Der får han cirka 400 euro, drøyt 4000 norske kroner, per pels – pluss en utbetaling på samme beløp fra de lokale myndighetene. Det høres kanskje mye ut, men når du trekker fra utgiftene til vedlikehold av og drivstoff til snøskuterne, eget våpen og ammunisjon så er det ikke så voldsomt mye igjen.

Men nok til at Ion klarer seg. □



FELL I FELLA: Ulven fra de dype skoger ender på Saka Bult-fabrikkens sorteringslager i byen Jakutsk.

For deg med vett
under issen



1. Det har vært mange ras med dødelig utgang i Norge. Det som tok flest liv skjedde i september 1345, og hele 500 mennesker skal ha blitt tatt av den etterfølgende flommen, som feide med seg et helt dalføre. Hvor skjedde denne naturkatastrofen, som man mener er norgeshistoriens største?

2. Hva het den kristen-konservative debattanten som nylig ble skutt under et debattmøte han arrangerte på Utah Valley University?

3. Hvilken historisk hendelse under invasjonen av Norge i 1940 er tema for en film som har premiere i disse dager?

4. Hva er navnet på den Oscar-vinnende amerikanske skuespilleren som nylig «takket for seg» i en alder av 89 år, som herostratisk berømt for sine roller i filmer som «Alle presidentens menn», «Stikket» og «The Great Gatsby»?

5. Hvilket britisk punk/rock-band ga ut albumet «London Calling» i 1979?

6. Hva er lengst av en yard og en meter?

7. Hva heter den norske TV-personligheten og tidligere snøbrettkjøreren (bildet) som nå er programleder i «Skal vi danse»?

8. En norsk, 22-årig racing-komet har kjørt Formel 2, men konkurrerer nå i Indy NXT, hva heter han?

9. Hva kalles du hvis du har angst for å være i ferd med å få, eller tror du har, alvorlig sykdom?

10. Hva het Lord Nelsons berømte skip, som er restaurert og kan oppleves i Portsmouth?

11. I et område med få byer – Ringerike – er det fortsatt en som er størst av dem, hvilken?

12. Hva het hangarskipet – verdens største – som nylig besøkte Oslo?

Svar: 1: Gauldal i Trøndelag **2:** Charlie Kirk **3:** Senkningen av «Blücher» **4:** Robert Redford
5: The Clash **6:** En yard er 0,9144 meter **7:** Helene Olafsen **8:** Dennis Hauger **9:** Hypokonder
10: «HMS Victory» **11:** Hønefoss **12:** «USS Gerald R. Ford»



										LENGSEL	NIDAR-PRODUKT	STOPP PÅ BERGENSBANEN	KONJAKK-KLASSE	ETTER-SPØRSEL	★	BETE	PÅ DØR	BEBYG-GEELSE	UTLEIERE
										→			BEGRIPE BANK						
										→				→		FRØKEN FRYKTEN			ARTEN
											KAFFE-MERKE			PUBER-TETS-TEGNE					
										→	FORM	TOPP	LYS BÅRER				PUB NATT-MATEN		
										→			SOMER BERUSET	FISK ELENDIG					
SPISS	MILDEST	↓	DATA-UTTRYKK	→	HILSEN	↓	ANDEL	MÅLERNE										RES-PEKTER	UR-AMERI-KANER
→			PAVE DRODLE					FARGE FØRES						★	↓	BY I ITALIA			
RØD FISK					BEVARE VASSE							KRON-IDIOT BAK-VERKET		LEVER-FETTET BÅL					
ORDDEL									SVENSK BY								SITTE-PASS		
STABUKK		↓	TRYGLET		NEDERL. ELV	SANKT							DEKKER SAMMEN					BRENNE FOR	
→					FØR-STAV-ELSE			REDDET	DELE HAGE								SKOLE TESKJE		TONE-TRINN
TALL								FØRSTE-MANN REGN-SKOGFUGL				BRY NYTTE					KAMERA-MERKE PARSELL		
TILSI	ADELIG	↓	FUKTIG	★	OLD-TIDSBY PERSON FRA STAVANGER									ANLEGG AV-STIVER					
→					BØLGE							PRI-MATER AP-PARAT					BLI SAMS HANDELS-HØYSKOLE		
MEN-NEKE TRYG-LENDE					HÆR (FORK.)			KØRN BIL-MERKE					STYKKE PLUSS-POLEN					ANMODE	
→							HARD KIK-KEREN											KØER	SVAKHET
SØK					BIL	↘				↘		MINKE P13-PROGRAM			★	SVENSK SALG SKRATT-LØPENDE			
POLITI	SJØMANN'S UTTRYKK DUM-MERE							UTESTED PINE					KOM-MUNE I ØSTFOLD					STAV	
→					HEV HOLDEN			HAMSUN-SKIK-KELSE ELSK						JAKKENE	DEKKE TREGERE				
ASIA-TISK BY BE						AV-SNITTET ELSKOV-EN							FØR-MIDDAG	1925 RØRE					
→								FALLER	BY-FUGLEN	↘	JAKT-MÅLET								KNARK
FØTBALL-KLUBB SYKD.					FØR-MERER SEG	PREP. IS							OPPHAV					HJØRTE-DYR	
→					HØLJET KELTER			FENGSEL				MENG-DEN AVBLÅS					GROV STELLE		
TID		↘											ENGELN NATRIUM						
→			SANNE						FREM-DELES						BLOMST				
HERRENE							NASJO-NAL-PARK									SMELT			TO

SUDOKU

	9			1		8		
7		2	6	3		9		
5			2		4		6	
			4					
1								8
					9			
	7		9		2			5
		6		8	3	2		7
		8		5			4	

LETT

					6		5	
	9			8				3
	1				3			4
		6	1		5			
1					9			8
8			3			9		1
		5		1		6	7	
	7		6			3		

				7			9	6
	4	7	6	5				1
	3		9			7		
	9	4					2	
5								9
	8					5	3	
		6			9		4	
4				6	8	9	1	
8	1			3				

MIDDELS

2			8	6				
		7			9		5	
	9			3				
	7					6		
	4		2		7			
3								2
5		3			8		2	9
					6		1	5
		1		7				

			4				3	9
		8			6			2
		3				4		
				9				7
	3					1		
1		5	6	7	4			
	8				3	5		
		7	2					
				6	5	8		1

VANSKELIG

2							9	5
4				8				7
		8				1		
				9				
	5	7						
1		9	2		7			3
			9				5	
			7					4
	8	6		3		2	1	

LØSNINGER: SUDOKU

9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	
7	4	3	2	7	9	3	2	7	1	4	6
1	4	9	2	6	7	5	4	7	1	8	9
8	5	7	1	4	3	9	6	2	3	8	5
3	2	4	9	1	6	7	5	8	3	4	2
6	3	5	8	7	2	1	4	3	9	6	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4
2	6	3	4	7	1	8	9	5	2	6	3
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
9	5	2	6	3	4	7	1	8	9	5	2
7	8	6	5	4	3	2	1	8	9	5	2
5	4	3	2	1	8	9	5	2	6	3	4

VANSKELIG

2	5	1	4	8	7	6	3	9
4	9	8	5	3	6	7	1	2
6	7	3	1	2	9	4	8	5
8	6	4	3	9	1	2	5	7
7	3	9	8	5	2	1	4	6
1	2	5	6	7	4	3	9	8
9	8	6	7	1	3	5	2	4
5	1	7	2	4	8	9	6	3
3	4	2	9	6	5	8	7	1

6	9	8	1	5	7	2	4	3	6
5	7	2	4	3	9	6	8	1	5
9	5	6	3	1	4	8	7	2	9
2	3	5	9	6	8	4	1	7	2
8	4	6	2	1	7	5	9	3	6
1	7	2	9	5	3	6	8	4	1
4	9	8	7	3	5	2	6	1	5
6	1	7	4	2	9	3	5	8	1
2	3	5	8	6	1	9	4	7	2

MIDDELS

1	2	5	8	7	3	4	9	6
9	4	7	6	5	2	3	8	1
6	3	8	9	4	1	7	5	2
7	9	4	3	1	5	6	2	8
5	6	3	2	8	4	1	7	9
2	8	1	7	9	6	5	3	4
3	5	6	1	2	9	8	4	7
4	7	2	5	6	8	9	1	3
8	1	9	4	3	7	2	6	5

5	9	6	1	4
8	2	9	7	7
3	7	4	3	9
8	1	8	5	8
5	4	5	6	1
7	6	7	4	2
3	8	2	1	5
6	1	5	7	3
4	3	8	9	4
9	5	2	6	1
2	7	4	8	9
1	6	3	5	7
8	9	1	2	6
4	7	8	1	2
1	5	4	6	1
7	2	9	7	4
2	8	6	3	5
9	1	4	8	2
5	7	9	5	6
4	2	6	1	3
7	3	5	7	8
1	8	4	2	9
6	9	7	3	1
3	4	6	8	5
2	5	3	9	4
8	6	1	2	7
9	7	4	5	8
4	1	8	6	3
7	2	5	9	1
5	3	7	4	6
1	8	2	1	9
6	9	4	5	7
3	7	6	8	2
2	5	3	1	4
9	1	8	7	6
4	6	5	2	3
7	2	9	4	1
1	8	7	3	5
6	3	6	8	2
5	4	1	9	7
2	9	5	4	6
8	7	2	1	3
3	6	8	5	9
9	1	4	7	2
4	5	3	6	8
7	2	9	1	5
1	8	6	4	7
6	3	5	2	9
5	4	7	8	1
2	9	1	3	6
8	7	5	4	2
3	6	2	9	8
9	1	8	7	5
4	5	3	6	1
7	2	9	4	8
1	8	6	5	3
6	3	7	2	9
5	4	1	8	6
2	9	5	3	7
8	7	4	6	1
3	6	2	9	5
9	1	8	7	4
4	5	3	6	2
7	2	9	1	8
1	8	6	5	3
6	3	7	2	9
5	4	1	8	6
2	9	5	3	7
8	7	4	6	1
3	6	2	9	5
9	1	8	7	4
4	5	3	6	2
7	2	9	1	8
1	8	6	5	3
6	3	7	2	9
5	4	1	8	6
2	9	5	3	7
8	7	4	6	1
3	6	2	9	5
9	1	8	7	4
4	5	3	6	2
7	2	9	1	8
1	8	6	5	3
6	3	7	2	9
5	4	1	8	6
2	9	5	3	7
8	7	4	6	1
3	6	2	9	5
9	1	8	7	4
4	5	3	6	2
7	2	9	1	8
1	8	6	5	3
6	3	7	2	9
5	4	1	8	6
2	9	5	3	7
8	7	4	6	1
3	6	2	9	5
9	1	8	7	4
4	5	3	6	2
7	2	9	1	8
1	8	6	5	3
6	3	7	2	9
5	4	1	8	6
2	9	5	3	7
8	7	4	6	1
3	6	2	9	5
9	1	8	7	4
4	5	3	6	2
7	2	9	1	8
1	8	6	5	3
6	3	7	2	9
5	4	1	8	6
2	9	5	3	7
8	7	4	6	1
3	6	2	9	5
9	1	8	7	4
4	5	3	6	2</

1137

6	9	4	5	1	7	8	3	2
7	7	1	2	6	3	8	9	5
5	8	3	2	9	4	7	6	1
8	3	7	4	6	1	5	2	9
1	6	9	3	2	5	4	7	8
2	4	5	8	7	9	3	1	6
3	7	1	9	4	2	6	8	5
4	5	6	1	8	3	2	9	7
9	2	8	7	5	6	1	4	3

MILLIONX uke 34[illegible]

Vinner

Arnfinn Olsen
Spongdal

Navn:

Adresse:

Løsningen sendes i en konvolutt til
Vi Menn, 0441 Oslo (merkes uke 40)
eller legg inn løsningsgatene på nettstedet
kryssord.no/innleveringer
Svarfrist: 17. oktober

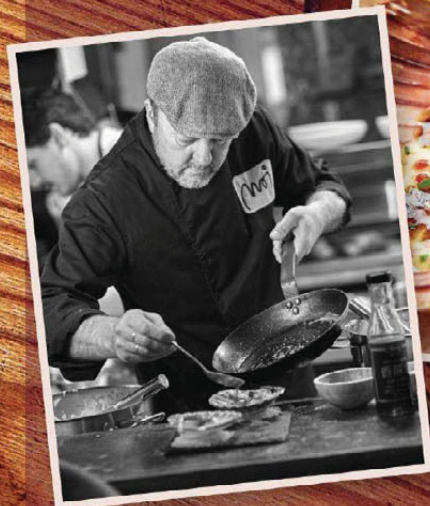
Favoritt- måltidene fra Farmen!

I TV 2-serien «Farmen kjendis» var det naturlig for Trond Moi å ta rollen som kokk på gården.

Han briljerer med lekre og smakfulle retter med et begrenset utvalg råvarer, til stor glede for deltakerne.

Nå kan du selv skape hverdagsgourmet på kjøkkenet – akkurat som Trond! Han viser deg hvordan du med få ingredienser kan trylle fram bærekraftige, sunne og ikke minst smakfulle retter!

I boka får du oppskrifter på favorittmåltidene til deltakerne, festmenyene og middagene som alle jublet over, og kokkens egne signaturretter. Trond byr også på noen hemmelige smøtips som gir kokken zen, alt du kan gjøre med poteten, eggeretter, grønnsaksretter, bakverk, tilbehør og desserter.



Trond så hva som måtte gjøres – det gjorde ikke alltid vi andre. Det tok en stund før vi skjønnte at pausene alltid burde brukes til å skrelle poteter, slik at alle kunne holde seg mette.

Elin Tvedt

I ettertid har jeg tenkt på hvor snill Trond er, og hvor mye han jobbet. Han var oppe før alle andre, og stod på og passet på at alle fikk mat. Han jobbet beinhardt med ukesoppdragene i tillegg. Han er bare snill rett igjennom, hele fyren, og en skikkelig arbeidskar.

Alexander Stenfeldt Seterstøl



EGMONT

Veil. pris kr 449,- | I salg hos Bladkiosken.no eller en bokhandel nær deg!

LOKKET, LURT OG DREPT



VONDE MINNER: Dette bildet av ti år gamle Holly Wells og Jessica Chapman, tatt bare én time før jentene forsvant, vekker vonde minner i Storbritannia.

Den døsigne småbyidyllen raknet da de to 10 år gamle venninnene forsvant. Så vokste mistanken mot én av de ivrigste frivillige blant letemannskapene.

Tekst: **Tore Ulabrand Johansen**

Foto: **NTB**

Søndagen var varm og vakker i det engelske grevskapet Cambridgeshire 4. august 2002. De to 10 år gamle venninnene Holly

Wells og Jessica Chapman koste seg sammen med familiene sine med grilling i hagen hos Jessicas foreldre i den lille byen Soham. Ved 18-tiden stakk de ut i byen for kjøpe godteri på en automat ved det lokale sports-senteret.

Jentene kom aldri tilbake. Klokken var blitt rundt 20.30

på kvelden da Hollys foreldre dro ut for å se etter datteren og Jessica, bare for å oppdage at 10-åringene var som sunket i jorden. Foreldrene fikk panikk, og mobiliserte på kort tid alt som kunne krype og gå av familie og venner til letingen etter de to jentene. Politiet ble selvsagt varslet, og snart var en enorm leteaksjon i

gang – én av de største i England noensinne.

Frykten inntok byen

Den vanligvis så søvnige småbyen med rundt 9000 innbyggere, ligger snaue halvannen times kjøretur nordøst for London. Soham var så rolig at den ikke engang hadde sin egen politistasjon. Her hendte lite som kunne skake opp lokalbefolkningen, og enda mindre som nådde riksnyhetene.

Brått var alt annerledes.

I butikkvindue langs hovedgaten hang plakater og bilder av Holly Wells og Jessica Chapman tett i tett. To smilende og søte små jenter, iført like Manchester United-forballtrøyer. Bildet var tatt én time før jentene ble borte.

Over hustakene surret flere helikoptre mens gatene var nesten folketomme. Foreldre fulgte barna sine selv på korte turer bort i gaten. Folk gikk tause og spente, med tomme ansikter.

Frykten hadde inntatt Soham.

Flere hundre pressefolk fra inn- og utland rykket inn i byen med kameraplattformer, satellittallerkener og busser og alt som trengtes for å sende direkte. ▶

VAKTMESTER: Ian Huntly fremsto i første omgang som en ivrig og engasjert frivillig i letingen etter Jessica Chapman og Holly Wells.







I gatene svermet uniformert politi. Mer enn 400 av dem deltok i leteaksjonen og i etterforskningen. Et mobilt kontor ble parkert langs hovedgaten, bemannet med politifolk som døgnet rundt snakket med folk, tok imot tips og sjekket mulige spor. Deler av den feriestengte skolen ble omgjort til etterforskningscenter.

Sto åpent frem

Blant de mange som var med i letingen, var Ian Huntley, 28 år gammel vaktmester ved Soham Village College. Han var samboer med Maxine Carr, lærerassistent ved St. Andrews Primary School der begge jentene var elever. Huntley var ikke bare villig til å

hjelpe politiet, han stilte også opp foran TV-kameraene og fortalte det han visste.

Huntley sa tidlig at han kunne ha vært den siste personen som snakket med jentene. Ifølge ham hadde de vært utenfor huset hans rundt klokken 18.15 for å spørre etter Maxine Carr, som denne

helgen var på besøk hos moren sin i Grimsby. Huntley sa at han selv sto og vasket bilen da jentene dukket opp.

– Jeg tenker om og om igjen på hendelsen, vår korte samtale, om jeg kunne svart annerledes, kanskje fått dem til å bli noe lenger, kanskje det hadde endret på tin-

gene, sa han med dystert ansikt.

Men selv om Ian Huntley var både imøtekommende og talefør, fortalte han ikke sannheten.

Likte unge jenter

Folk som kjente Huntley visste at han likte å være sammen med yngre jenter. Katie Bryan, moren til hans eneste barn, var bare 15 år da hun møtte Huntley første gang, han var flere år eldre enn henne. De utviklet raskt et seksuelt forhold.

– Straks han forsto at jeg likte ham og vi hadde hatt sex, begynte han å behandle meg som et barn, å mobbe og plage meg, fortalte Katie senere i en TV-dokumentar. Huntley hadde dessuten vært

«Jeg sa hun måtte slutte å rope, så jeg kunne tenke.



LETEAKSJON: Den lille byen Soham var så fredelig at det ikke ble ansett nødvendig å ha en politistasjon der. Men det var frem til Holly og Jessica forsvant i august 2002. Her fra leteaksjonen.

etterforsket for flere overgrep mot unge jenter, men tiltale var aldri blitt reist.

Drevne etterforskere oppdaget raskt at elementer i Huntleys forklaring ikke kunne stemme, men til å begynne med klarte de ikke å få hull på byllen.

Funn på skolen

Først etter to uker ble likene av Holly og Jessica funnet. Gjennombruddet kom om for-

middagen den 17. august: Den 48 år gamle viltvokteren Keith Pryer ruslet sammen med en kamerat og hans kjæreste langs en åpen grøft inn mot gjerdet til den militære flybasen Lakenheath, rundt 15 km øst for Soham. Noen dager tidligere hadde han vært i det samme området. Da hadde han kjent en uvanlig og ubehagelig lukt. Nå ville han finne ut hvor lukten kom fra. Klokken var rundt 12.30 da Pryer og kamera ten oppdaget to nakne jentekropper i bunnen av en dyp grøft.

Kroppene var delvis oppbrent da de ble funnet. I tillegg var de gått delvis i oppløsning i den fuktige grøften.

Samtidig med at et kobbel av kriminalteknikere begynte å arbeide på funnstedet, startet tilfeldigvis avhør av Ian Huntley og hans kjæreste Maxine Carr.

For inne på skolen der Huntley og Carr arbeidet, hadde politiet funnet restene av Manchester United-trøyene jentene hadde på seg da de forsvant. Huntley og Carr var blitt pågrepet bare noen få timer før levningene av jentene ble funnet.

Redd for jobben

Huntleys forklaring slo raskt sprekker.

Han innrømmet å ha lokket jentene inn i huset sitt ved å si at Maxine var der. Straks de var innenfor dørene gikk han løs på Holly Wells og drepte henne, før han også tok livet av Jessica Chapman som fortvilet forsøkte å ringe sin mor og be om hjelp.

Etterforskerne anslo at jentene ble drept rundt klokken 18.46 om ettermiddagen; på dette tidspunktet ble Jessicas mobiltelefon slått av. Huntley hevdet politiet overså telefonen som lå på et bord i huset da de gjennomførte den første dør-til-dør-aksjonen etter at jentene forsvant. Senere kastet han den i en søppelbøtte på Tesco-butikken i Ely etter å ha tørket av alle fingeravtrykk. Telefonen ble aldri funnet.

Etter drapene hadde Ian Huntley dumpet de to døde jentene i grøften, helt over brennbar væske og tent på.

Huntley hevdet også at han ringte til kjæresten Maxine samme kveld, og fortalte hva han hadde gjort. Huntley sa i avhør at han fortalte henne at han ville til-



ÅSTEDET: Ian Huntley forklarte at han hadde lokket de to ti år gamle jentene inn i dette huset i Soham, og at de ble drept her inne.



FJERNET SPOR: Godteripapir og andre etterlatenskaper fra Jessica Chapman og Holly Wells ble funnet i en søppelkasse et stykke fra drapsstedet.



stå, men at hun innstendig ba ham om ikke å gjøre det fordi hun var redd for at hun ville miste jobben.

– Druknet tilfeldigvis

Da han sto som tiltalt i Englands mest berømte domstol, Old

DØMT FOR Å HINDRE ETTERFORSKNINGEN:

Læreren Maxine Carr skal angivelig ha blitt varslet om drapene samme dag, men ba kjæresten Ian Huntley holde tett i frykt for at hun skulle miste jobben.



MOBILISERING: Hele Soham og Cambridgeshire ble mobilisert for å finne de to tiåringene Jessica og Holly.

Bailey i London i 2003, forklarte Huntley at Holly hadde begynt å blø neseblod mens hun var i huset hans.

– Det som skjedde var et uhell,

påsto han. Han hadde forsøkt å hjelpe henne da hun ved et uhell hadde falt oppi badekaret hans, som tilfeldigvis var fullt av vann, og druknet.

«Fullstendig usannsynlig.», avviste rettsmedisineren, dr. Nathaniel Cary, i retten.

Huntley forklarte til å begynne med at han hadde kvalt Jessica ved en misforståelse fordi han ville ha henne til å slutte å gråte etter at Holly var død. Men han endret raskt forklaring:

FENGSEL: Under soning i Belmarsh-fengselet i London fortalte Ian Huntley for første gang sannheten om drapet på de to jentene – etter at hans egen mor hadde bønnfalt ham. I fengselet ble Huntley banket opp og truet på livet av andre innsatte.

« Dine tårer har aldri vært for dem, bare for deg selv.



– Hvis hun ikke hadde ropt og skreket så høyt, kunne hun forlatt huset i live. Jeg sa hun måtte slutte å rope så jeg kunne tenke. Men hun fortsatte bare å hyle «du dyttet henne. Du dyttet henne.» Og da jeg holdt henne tilbake da hun løp mot døra, innså jeg at jeg ikke kunne la henne forlate huset, sa Huntley i sin forklaring.

Nådeløs dommer

Juryen i Old Bailey brukte likevel tre hele dager før de var klar med en kjennelse for at Ian Huntley var skyldig etter tiltalen. Dommer Alan Moses var nådeløs da han leste opp sin avgjørelse.

– Dine tårer har aldri vært for dem, bare for deg selv. I dine forsøk på å slippe unna ansvaret, i dine løgner og i din manipulasjon helt til denne dag, har du bare økt den lidelsen du har påført familiene, sa Moses.

– De var lykkelige, intelligente og lojale. De var høyt elsket av familien og alle som kjente dem. Du drepte dem begge. Du er den eneste personen som vet hvordan du drepte dem. Du er den eneste som vet hvorfor, tordnet dommeren og idømte Huntley to ganger livstidsstraff.

Moses henvendte seg også til Huntleys kjæreste Maxine Carr:

– Hvis du hadde hatt den minste ekte medfølelse for de to jentene eller familiene deres, så ville du ha sagt sannheten. Men din egoistiske bekymring for deg selv og for Huntley gjorde at du løy så altfor villig og så altfor glatt.

Maxine Carr sa seg skyldig i å ha hindret oppklaringen av saken. Fordi hun ikke visste om kjærestens handlinger før etter at de hadde skjedd, fikk hun en straff

– UUTHOLDELIG

De to foreldreparene som mistet det kjæreste de hadde, har begge holdt en lav profil i årene som er gått.

Jessicas foreldre har knapt snakket om drapene etter at dommen falt. Men i forbindelse med åpningen av en database som gjør det lettere for ulike politidistrikter å dele informasjon om saker, ga de en kort uttalelse.

– Vi håper dette vil bety at andre familier slipper å lide det samme hjerteskjærende tapet som vi har gjort, sa de.

Og i 2012, på 10-årsdagen for jentenes forsvinning, snakket Nicola og Kevin Wells om datteren Holly:

– Hun var en stjerne, sa Kevin som opplevde at forholdet til kona nesten røk som følge av de enorme påkjennningene drapene påførte dem.

– Det var uutholdelig å miste Holly, men det er ingenting som får meg til å tro at ikke morens tap var enda større. De sier at 95 prosent av foreldrene til drepte barn går fra hverandre. Vi bestemte oss for å bli blant dem fem prosentene som ikke gjorde det. Men i et år, kanskje halvannet, nådde jeg ikke inn til min kone. Vi sørget med «ulik hastighet», men etter hvert fant vi styrke nok til å komme tilbake til hverandre, sa Wells.

på tre og et halvt års fengsel, men sonet bare halve tiden. I mai 2004 ble hun løslatt på prøve, og fikk ny identitet. Ifølge The Sun fødte hun i oktober 2011 en gutt. □

IKKE GLEMT

Selv om Huntley nå har tilbrakt nærmere 23 år bak murene, er han ikke glemt i britisk offentlighet.

– Det jeg vil si, er at jeg er forferdelig, forferdelig lei meg for det jeg har gjort. Jeg er lei meg for det jeg gjorde, for smerten jeg har påført familiene og vennene til Holly og Jessica, for smerten jeg har påført min egen familie og venner, og for smerten jeg har påført Soham-samfunnet, sier han på et lydopptak fra 2018, lekket til avisen The Sun.

Beklagelsen er dobbeltdrapsmannens første.

– Jeg har for lengst akseptert at resten av mitt liv er her i fengselet. Jeg vil aldri søke om å få slippe ut herfra, heller ikke søke om prøveløslatelse. Jeg vil dø i fengselet. Jeg aksepterer det. Jeg synes ikke jeg burde slippe fri. Ikke fordi jeg føler jeg er en fare for noen, men fordi to små jenter er døde, og jeg ikke fortjener å slippes fri.

– VOLDSOM PÅKJENNING

Etter halvannet år med et enormt press ble dommen mot Ian Huntley lettelse.

– Påkjenningen har vært voldsom. Den mannen (Huntley) forandret alt, og jeg har holdt meg sterk fordi jeg ikke ville at han skulle vinne, sa Jessicas mor, Sharon Chapman, på en pressekonferanse da dommen var avsagt. Hennes mann var enda tydeligere.

– Jeg håper at neste gang jeg ser Huntley, blir det i en kiste, slik som den siste gangen jeg så jenta mi. Vår livstidsdom startet i august i fjor. Han begynner akkurat nå på sin, sa Leslie Chapman.

Jessicas foreldre har knapt snakket om drapene etter at dommen falt. Men i forbindelse med åpningen av en database som gjør det lettere for ulike politidistrikter å dele informasjon om saker, ga de en kort uttalelse.

– Vi håper dette vil bety at andre familier slipper å lide det samme hjerteskjærende tapet

som vi har gjort, sa de. Og i 2012, på 10-årsdagen for jentenes forsvinning, snakket Nicola og Kevin Wells om datteren Holly:

– Hun var en stjerne, sa Kevin som opplevde at forholdet til kona nesten røk som følge av de enorme påkjennningene drapene påførte dem.

– Det var uutholdelig å miste Holly, men det er ingenting som får meg til å tro at ikke morens tap var enda større. De sier at 95 prosent av foreldrene til drepte barn går fra hverandre. Vi bestemte oss for å bli blant de fem prosentene som ikke gjorde det. Men i et år, kanskje halvannet, nådde jeg ikke inn til min kone. Vi sørget med «ulik hastighet», men etter hvert fant vi styrke nok til å komme tilbake til hverandre, sa Wells.

Først i 2045 kan Huntley søke om prøveløslatelse.



HOLDT SAMMEN: Kevin og Nicola Wells, foreldrene til Holly.

Ikke verdens minste

– Kona fløy i flint i går, for de splitter nye trusene hennes ble stjålet fra tørkesnoren i bakgården.

– Sånt er kjipt.
– Ja, men hun er mer sinna på grunn av de tolv klesklypene som forsvant sammen med trusene ...

Mye å ta tak i

To venninner satt og snakket om en tredje.

– Jeg hørte at Anne var hele fire timer i skjønnhetssalongen i går, sa den ene, – håper hun fikk valuta for pengene.

– Jeg tror, sa den andre, – at de timene mest var for å skaffe et overslag over alt som må gjøres.

Feil replikk

– Hvordan har du klart å få den praktfulle blåveisen?

– Jo, i går klaget samboeren min over at jeg alltid sitter med nesa i ei bok. Så sukket hun og sa at hun nesten skulle ønske hun var ei bok selv, for da ville jeg vel i det minste ha ofret henne et blikk.

– Og så sa du noe dumt?
– Jeg sa at det kanskje ikke hadde vært så galt, for da kunne jeg gått på biblioteket og byttet henne i noe mer spennende ...

Gavekort

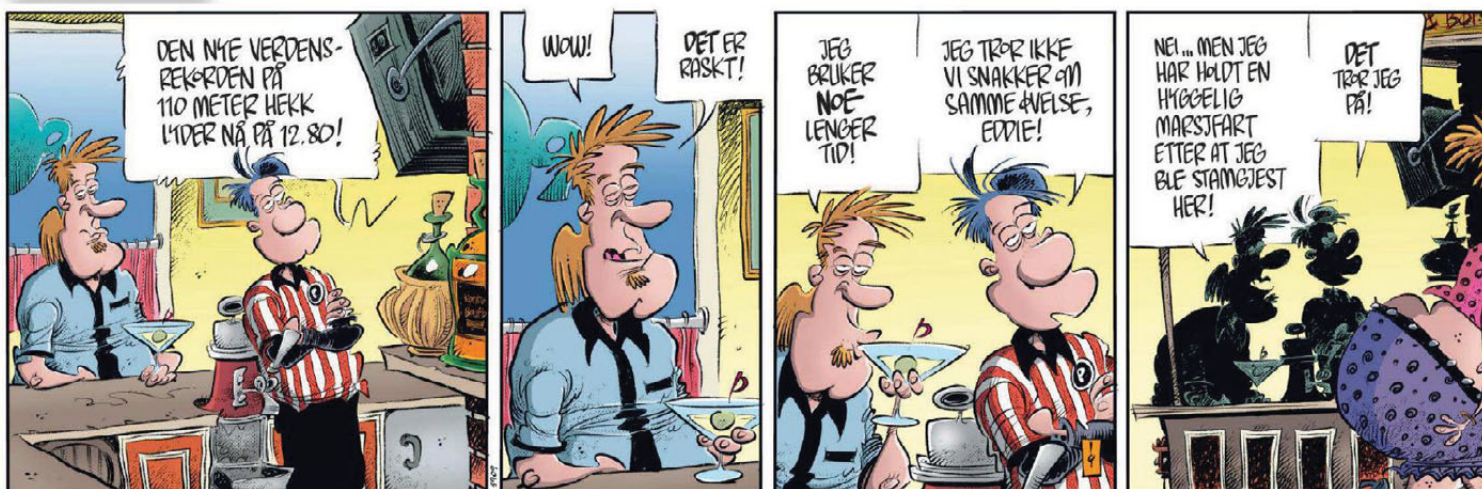
Konfirmanten pakket opp gaver, og fra en konvolutt trakk han opp to 500-lapper.

– Pappa, ropte han, – jeg fikk to sånne rare gavekort, vet du hvordan man bruker dem?

OPPGULP

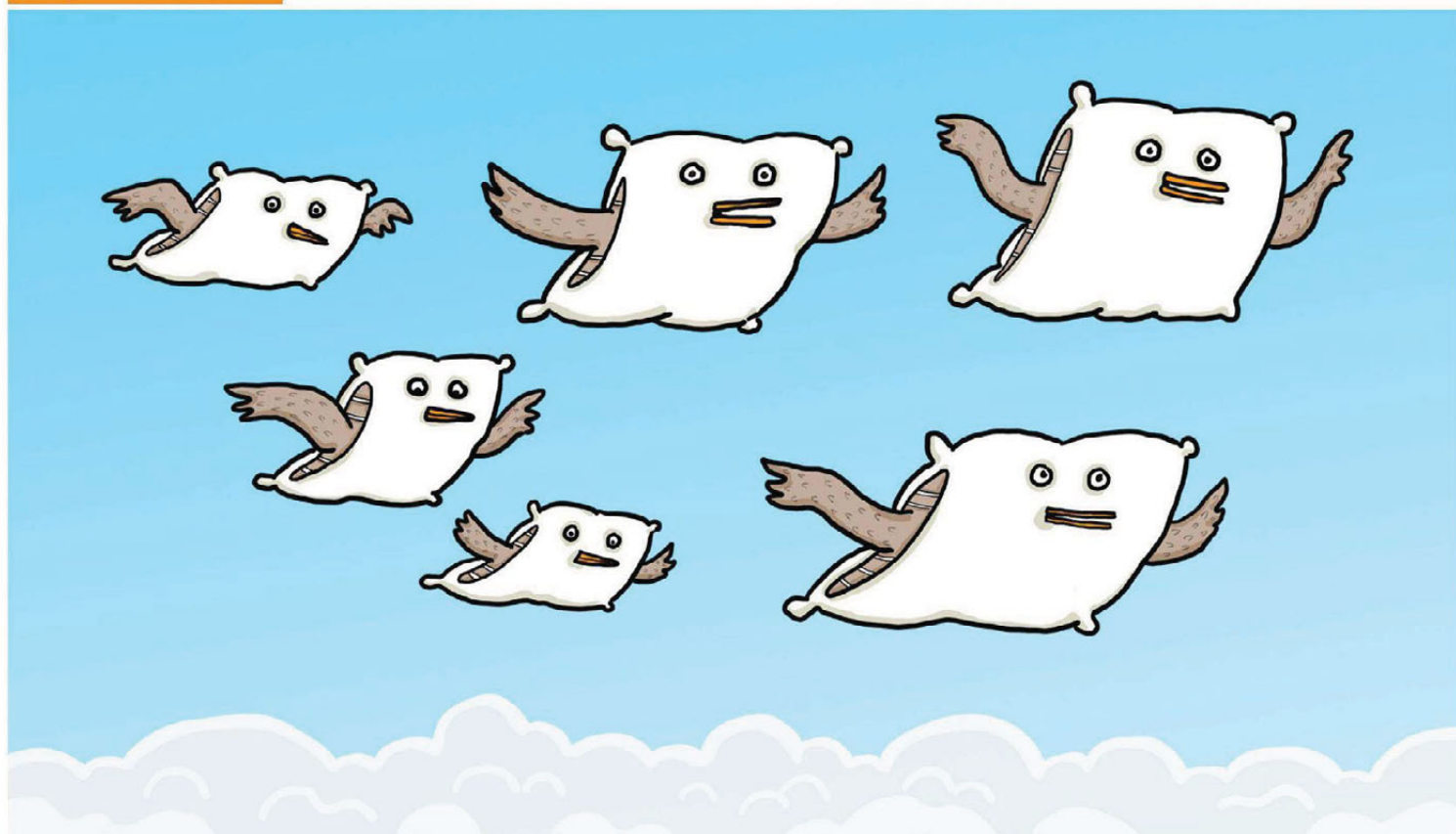


Panols



Panols





Putetrekkefugl

Misforståelse

Da Vigdis svingte inn i sin datters oppkjørsel, møtte hun svigersønnen på full fart ut med et morskt uttrykk og en koffert i hånda.

– Hvor skal du i en sånn fart? spurte hun.

– Jeg flytter ut, brølte svigersønnen, – for i går sendte jeg en e-post til Gunn fra tråleren der jeg jobber, om at jeg kom hjem tidligere enn ventet. Men da jeg ankom nå nettopp, så fant jeg henne i senga med en annen kar!

– Dette må bero på en misforståelse, sa Vigdis, – jeg går inn og snakker med henne.

Vigdis gikk inn i huset mens svigersønnen ble stående på trappa.

Etter noen minutter kom hun gledesstrålende ut igjen.

– Jeg skjønnte det var noe sånt, sa hun, – Gunn hadde rett og slett ikke sjekket mailen i går!

Potensielt savn

Det gamle ekteparet satt tause i stua foran Dagsrevyen, som hver kveld.

– Av og til lurar jeg på, sa kona, – om du ville savnet meg hvis jeg dro min vei.

– Vel, sa mannen, – vi kunne jo saktens prøve ...

God motivasjon

– Det er vanskelig å gå ned i vekt. Jeg klarer liksom aldri å holde på motivasjonen lenge nok.

– Nei, jeg vedder på at det hadde vært lettere å bli motivert hvis kiloene vi tok av, dukket opp på noen vi ikke liker!

Aldri riktig først

– Jeg hørte de fikk problemer da oppfinneren av USB-kontakten skulle begraves nylig.

– Hva skjedde?

– De måtte ta kisten opp igjen og snu den 180 grader, så den passet i hullet.

Det ligger i genene

– Kollegaen min Stig har nokså sydlandsk temperament. Hvis han havner i en diskusjon, så blir det mye roping og gestikulering.

– Hvorfor er han sånn, da?

– Jeg tror han er italiensk på sin fars bestevenns side ...

FLISESPIKKER

© Øyvind Sagåsen



En beskjeden begynnelse

To karer som hadde gått i klasse med hverandre på folkeskolen, traff hverandre igjen etter mange år.

– Hvordan har det gått med deg her i livet, da? spurte den ene.

– Tja, sa den andre, – jeg startet med ingenting, og har egentlig mesteparten av det fremdeles.

Bakveien

– Hvordan fikk du den praktfulle blåveisen?

– Vel, for å være ærlig, så holdt jeg på å gi nabodama en rund bøy over kjøkkenbordet, da vi hørte en nøkkel i gatedøra. Hun ropte: «Fort, ta bakveien!» Når jeg tenker meg om, så burde jeg nok ha løpt, men det er ikke ofte et sånt tilbud dukker opp ...

Nye tider

– Før var det et tegn på noe annet, sukket Sissel, – men hvis jeg nå får noe hardt mellom leppene og blir våt mellom lårene, så er det bare et tegn på at jeg har kommet til å snu vinglasset opp ned ...

Forklaringen

– Vi var så lykkelige for 20 år siden, synes du ikke?

– Men, vi kjente hverandre ikke for 20 år siden.

– Nei, nettopp!

Positiv

– Bestemora mi er utrolig flink til å tenke positivt. I dag morges da vi skulle ut og handle sammen, så falt hun ned trappa foran huset, og da utbrøt hun: «Jøss, så raskt har jeg ikke kommet meg ned her på flere år!»

RuteTid



av Børge Lund © B. Lund/distr./strandcomics.no





Tvilsom hygiene

De to studentene var nyinnflyttet i kollektivet og satt og snakket sammen en kveld i sofaen.

- Pleier du å dusje etter sex? spurte den ene.
- Ja, jeg gjør jo egentlig det, sa den andre.
- Vel, da synes jeg ærlig talt du burde få deg noe litt oftere!

Tresifret

Kona så på mens mannen manøvrerte seg opp på badevekta.

- Tulling, sa hun, – det hjelper jo ikke å holde inn magen!
- Det gjør det vel, sa mannen, – for ellers ser jeg ikke displayet!

Punktering

Terje var på vei til foreldrene sine sammen med kjæresten i hennes bil. Han skulle vise fram sin kjære for første gang og gledet seg veldig, men så gikk det ikke bedre enn at de punkterte på motorveien.

Terje fisket opp mobilen og ringte sin mor.

– Vil blir nok litt seine til middag, sa han, – for kjæresten min har punktert.

– Å, utbrøt mora, – jeg som håpet du hadde en ekte en denne gangen ...

Fikk kjøre videre

Politimannen mønstret sjåføren han nettopp hadde stoppet i en rutinekontroll med et gjennom-borende blikk.

- Deg kjenner jeg igjen, sa han, – jeg har sett deg mange ganger. Du er tidligere straffet, ikke sant?
- Nei, faktisk ikke, sa bilisten, – men jeg er dørvakt nede på strippeklubben ...



1960 Chevrolet Corvair 700

Bedre enn sitt rykte

En forbrukeradvokat uten førerkort skrev at Corvair var farlig uansett hastighet. Det gav modellen et dårlig omdømme, som fortsatt hefter ved den. Men bilen er bedre enn sitt rykte.

Tekst og foto: **Tormod Granath-Magelssen**



KLASSIKER

Det er utrolig hvordan et dårlig rykte blir hengende ved, uansett om det er sant eller ikke. «Evig eies kun et dårlig rykte», synger Henning Kvitnes og det er det mye sannhet i. Det gjelder i høyeste grad denne bilen, Chevrolet Corvair. Mer om det senere.

Starten

Rett etter andre verdenskrig startet GM planleggingen av en billig,

liten Chevrolet. Earle MacPherson, mannen bak fjærbenene som er i bruk på de fleste biler i dag, var tungt inne i prosjektet og utviklet blant annet dette fjæringssystemet til den lille Chevrolet Cadet som var under planlegging. Cadet ble det ikke noe av, men ideen om en liten bil var født hos GM.

Tidlig på femtitallet dukket flere amerikanske småbiler opp på markedet. Blant annet Henry J

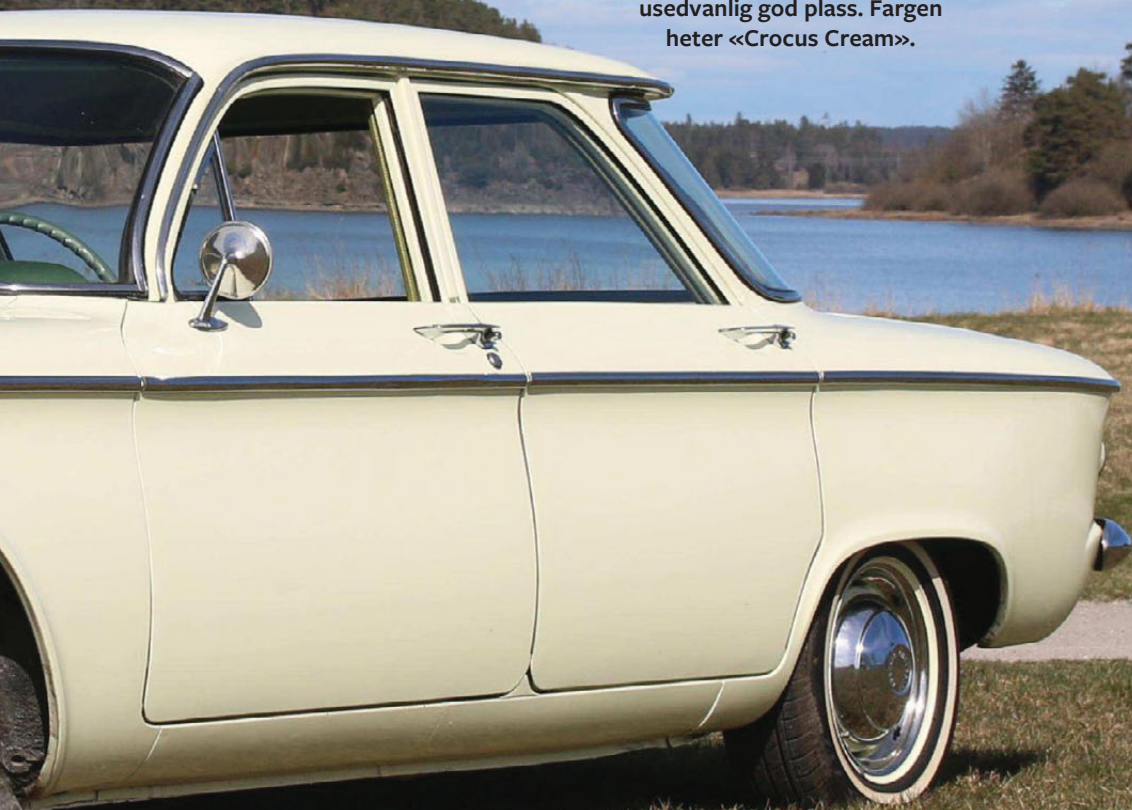
og Metropolitan. Etter hvert kom også flere importmerker inn på det amerikanske markedet. Spesielt gjorde Volkswagen det bra, men også Porsche og Renault, alle hadde de hekkmotor og pendelaksler bak.

Av amerikanske merker gjorde både Rambler American og Studebaker Lark det veldig bra. Dette markedet ville også «De tre store» ha en del av. Ford kom med sin Falcon, Plymouth med

Valiant og Chevrolet med Corvair. USA var åpen for mindre biler, i alle fall som bil nummer to i familien. Oppskriften til Chevrolet skulle vise seg å være svært uvanlig for en amerikansk bil.

Chevrolet Corvair hadde selv-bærende karosseri med god plass til seks personer, uavhengig fjæring på alle hjul, og en luftavkjølt sekssylindret boxermotor plassert bak sammen med pendelaksler. Motoren var i aluminium ▶

LITEN, MEN STOR: 1960 Chevrolet Corvair 700 er en kompakt amerikaner med usedvanlig god plass. Fargen heter «Crocus Cream».





med sylinderforinger i støpejern (opprinnelig var det meningen med aluminium der også, men dette ble vraket av produksjonshensyn). Motoren var på 2,3 liter og hadde 80 alternativt 95 hestekrefter. Tretrinns manuell girkasse med gulvspak var standard, mens man kunne betale ekstra for en tottrinns Powerglide automatkasse. Dette var den første serieproduserte amerikanske bilen med luftkjølt motor siden Franklin på 1920- og 1930-tallet.

Farlig?

Selv om Corvair ikke lignet noe annet av amerikanske bilmodeller, ble den oppfattet som litt kjedelig. I utgangspunktet ble den lansert i to serier; 500 og 700, der

sistnevnte var litt mer påkostet enn 500-serien. I starten var det noen utfordringer. Viftereimen hadde en tendens til å hoppe av og forgasserne slet med ising. Disse problemene ble raskt løst av GM.

Allikevel heftet det ved bilen i flere år. Andre rykter utviklet seg til sannheter uten nevneverdig rot i virkeligheten. Det ble et problem for Corvair. Selv om over 250 000 eksemplarer ble solgt første året, ble de forbigått av den ytterst konvensjonelle Ford Falcon med god margin. Den solgte hele 435 000 det første året.

Fikk skryt for kjøreegenskapene

Å kjøre en bil med en tung motor i hekken, utstyrt med pen-

delaksler oppleves annerledes enn den tradisjonelle løsningen som konkurrentene hadde, med motoren foran og drivhjulene bak. Allikevel fikk Corvair skryt for kjøreegenskapene, i alle fall i starten. Velkjente Tom McCahill skrev at dette er bilen med de beste kjøreegenskapene av de han hadde kjørt med hekkmotor. Fulgte man Chevrolet's anbefaling om dekktrykk på 15 psi foran og 26 psi bak, oppførte den seg slett ikke ille, selv om fraværet av stabilisatorstag foran var merkbart. Det kom på plass i 1964, sammen med en tverrgående bladfjær bak.

Når vi først er inne på kjøreegenskapene kommer vi ikke utenom en mann ved navn Ralph Nader. Han var (og er) advokat,

LITEN AMERIKANER: Det åpnet seg et marked i USA for mindre biler, gjerne som en nummer to i familien. Chevrolet Corvair kom samtidig med Ford Falcon og Plymouth Valiant.

aktivist og politiker, som ga ut boka «Unsafe at any Speed» i 1965, der han fokuserte på bilindustrien og beskyldte dem for å lage farlige biler med vilje. Der hang han blant annet ut Chevrolet Corvair, noe som skulle komme til å hefte med modellen for evig.

At et offentlig føderalt granskningsutvalg i 1972 skulle komme til å tilbakevise påstandene om Corvairs elendige kjøreegenskaper, og tvert imot konkludere med at de var bedre enn hos kon-



HEKKMOTOR: Lufteriller i lokket avslører motorplasseringen. Under befinner det seg en sekssylindret boxermotor på 140 cid (2,3 liter). Standardmotoren var på 80 hk, mens denne er på 95 hk, som man måtte betale ekstra for.

kurrerende merker, hjalp lite. Da var skaden allerede gjort. Selv i dag snakker mange om Ralph Naders kritikk av Corvair og hvor farlig den var.

Mange varianter

Halvveis inn i første modellår ble den sporty Corvair Monza lansert, deretter fulgte Lakewood stasjonsvogn, Greenbrier van og minibuss, og Corvan pickup. 1962 kom så Monza Spyder med turbo og 150 hestekrefter, samt en convertible.



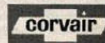
Chevy Corvair can please your pocketbook . . . and then some!



In case you weren't listening when the word went around, the '61 Corvair's got a positive mania for nickel-nursing. Right off the bat, coupes and sedans are priced lower than last year. And every model goes *beaucoup* miles on a gallon. And certainly no other U.S. car is going to touch Corvair for skimping on antifreeze bills and radiator repair costs, because Cor-

vair's air-cooled engine doesn't bother with 'em. Antifreeze and radiators, we mean. But we secretly think you'd like Corvair even if it didn't save like crazy. Mainly because it's so much fun to drive. Light steering, beautifully balanced braking, rear-engine traction — things like that. And because you get plenty of room for you and your stuff.

And because of a whole bunch of things we could tell you about. But we'll let your Chevrolet dealer do the talking. (You can silence him with three magic words: "I'll take one.") He's ready when you are. . . Chevrolet Division of General Motors, Detroit 2, Mich.



PRODUSENTER

GOD Å KJØRE: – Jeg kan ikke skjønne kritikken som går på dårlige kjøreegenskaper i Corvair. Den er tvert imot veldig god å kjøre, sier bileier Pål Heckmann.

STORT UTVALG: Chevrolet Corvair kom i en rekke varianter. Sedan, coupé, kabriolet hardtop, stasjonsvogn, pickup og van. Her en annonse som viser noe av utvalget



BAGASJEROMMET: Som seg hør og bør når det gjelder en bil med hekkmotor er bagasjerommet plassert foran, sammen med reservehjulet og en bensinvarmer til coupeen.

Vi kan dele Corvair inn i to generasjoner; 1960-1963, og 1964-1969. Andre generasjon Corvair fikk helt nytt design og kunne også leveres som firedørs hard-top. Men 1964 skulle komme med nye utfordringer i form av en konkurrent. Halvveis inn i året lanserte Ford sin Mustang, som skulle vise seg å bli superpopulær. Dette skulle bli starten på slutten for Corvair som skulle få sin etterfølger i Camaro.

Allikevel fortsatte produksjonen frem til 1969. Da hadde over 1,8 millioner Chevrolet Corvair blitt produsert. Den dag i dag er Corvair Chevrolet modellen som virkelig skiller seg ut av amerikanske biler, og den har fans over hele verden. Bilen som var inspirert av Tatra, Volkswagen og Porsche skaper fortsatt entusiasme og diskusjoner der den dukker opp.

Påls Corvair

Pål Heckmann i Sarpsborg er bilentusiast på sin hals og svak for de litt uvanlige modellene. Han har hatt svært mange veteranbiler, nå ratter han rundt i en kremfarget Chevrolet Corvair fra



ADKOMST: Fire dører gir god adkomst.



OVERSIKT: Ikke mye dilldall her.



PRODUSENTEN

BLE IKKE NOE AV: Man forsøkte seg også på en Pontiac-variant med modellnavnet Polaris, men det ble med en prototyp.



ORIGINALT: Interiøret er strøket og det originale fra da bilen var ny.

1960. Bilen er førstegangsregistrert i Drammen i 1964 og har hatt et par eiere før Pål. Alle har tydeligvis behandlet bilen bra. Da Pål kjøpte den i fjor sommer hadde den bare rullet 62 000 miles (99 200 km) fra den var ny.

– Man sier jo ofte at noe er sjeldent som hønssetenner, men denne bilen er sjelden som hønssetenner med regulering, sier Pål med et bredt glis.

Han forteller at han har eid en 1969 Corvair Monza tidligere, så han er ikke ukjent med Corvair. Bilen er omlakkert en gang på 80-tallet i originalfargen Cactus Cream. En farge som passer god til det grønne interiøret. Motoren er på 95 hestekrefter og koblet til tottrinns Powerglide automat.

– Man kostet på seg større motoreffekt og automat, men ville ikke ha ryggelys, sier han å peker på de to hullene som er blendet med aluminiumsokk. Man må ganske nærme for å se at



LEIF KROHN ØRNE LUND/OSLO MUSEUM

**FORHANDLER-
FOTO:**

Sørensen & Balchen kostet på seg proff fotograf da de skulle lansere Chevrolet Corvair i Norge. Da måtte det bli ski på taket.

det faktisk ikke er ryggelys.

Med lav kilometerstand er det snakk om en flott urørt bil. Dører går igjen med et klikk, interiøret ser nærmest ubrukt ut. Motoren er fullstendig overhaldt, girkasse og bremsene er gått over og bilen har fått nye dekk.

Pål forteller at bilen er kna-

kende god å kjøre. Han bare rister på hodet over påstanden om at det er en farlig bil å kjøre.

– Dette er jo samme konseptet som blant annet Porsche 911 bruker, men Corvair var fem år tidligere ute med en sekssylindret boxermotor i hekken, legger han til.

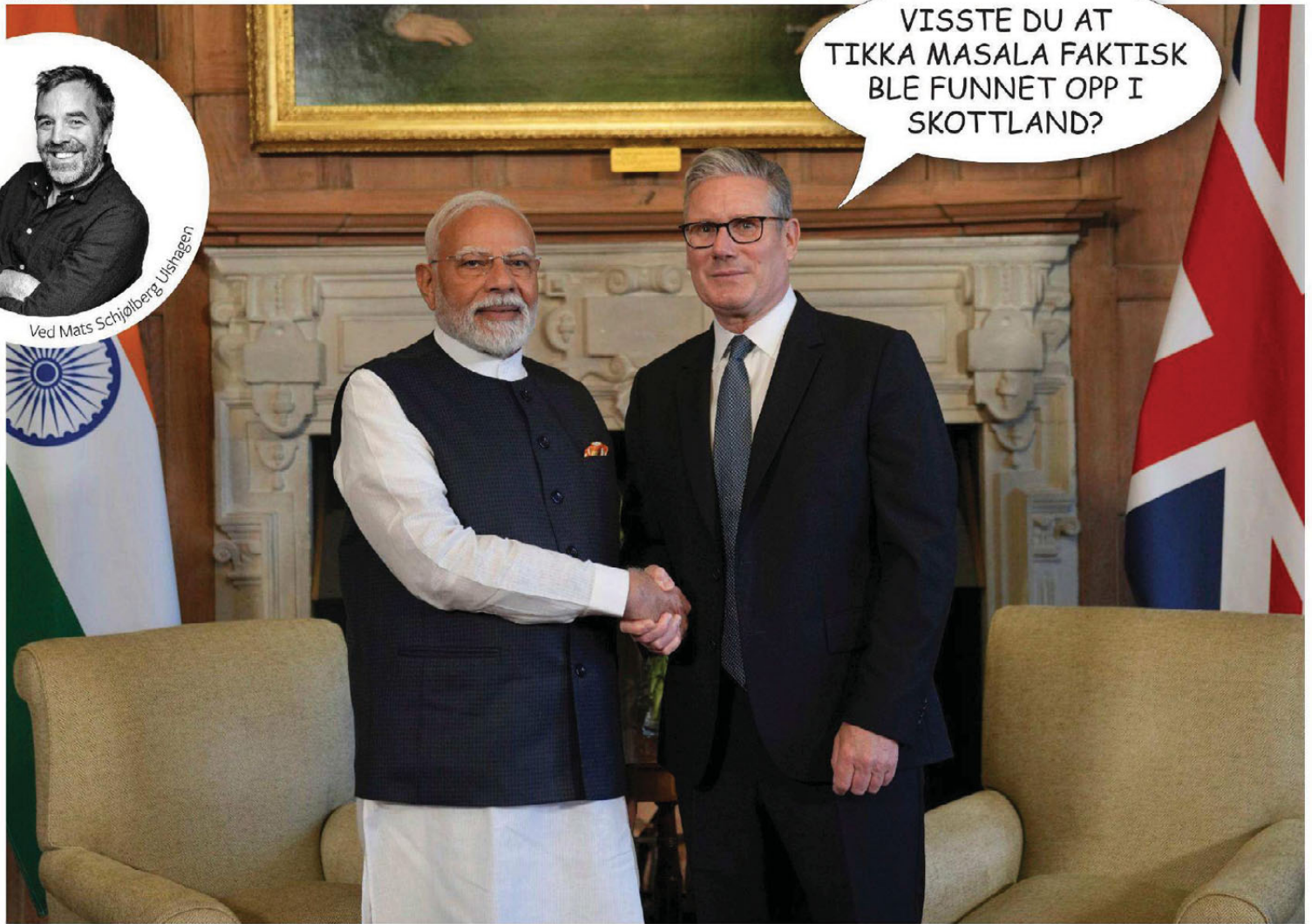
Deretter setter han seg bak rattet, fyrer opp boxersekseren med et herlig brom, vipper den lille bryteren som styrer girkassa i D og ruller av gårde, mens forbi-passerende stirrer måpende på den underlige bilen som passerer.





Ved Mats Schjølberg, Utlagen

VISSTE DU AT
TIKKA MASALA FAKTISK
BLE FUNNET OPP I
SKOTTLAND?



NYTT FRA NETT

SLIK ALLE GPS-ER BURDE VÆRE



Jessica Fox
@HelloJessicaFox

I would like a mildly criminal version of GPS that's like, "would you like to make an illegal u-turn here to save 10 minutes?" And if you say no, it's like, "nerd".

THEBLESSEDONE/INSTAGRAM

Favoritter

Filmskaperne leter for tiden etter nye kandidater til å spille skurk i den neste James Bond-filmen. Her fra siste audition.



上海合作组织成员国元首理事会第25次会议

25-ое заседание Совета глав государств-членов Шанхайской организации сотрудничества

中国·天津 天津站, Китай

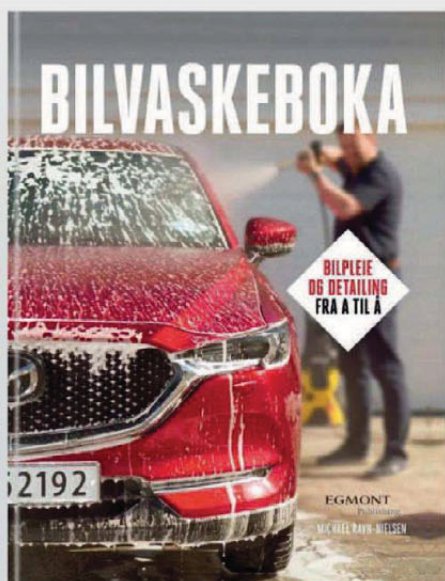
2025年9月1日 1 сентября 2025



Er du glad i eldre biler? Prøv et abonnement på



Norsk Motorveteran har siden 1991 vært Norges største og mest profesjonelle magasin for alt som har med motorisert samferdselshistorie å gjøre, med tyngde på gamle biler og motorsykler i Norge.



Få 'Bilvaskeboka' i velkomstgave!

Alt du trenger å vite om bilvask og polering - det man i dag har begynt å kalle «detailing»! Michael Ravn-Nielsen deler sin erfaring og kompetanse i Norges første bok om bilvask og bilpleie. Boka er rikt illustrert av den profesjonelle detaileren Reidar Talset, og alle fremgangsmåter er beskrevet i detalj med forslag til hvilke bilpleieprodukter som kan brukes. Les om hvorfor god bilpleie kan spare deg for tid og penger. Forebygg skader og øk verdien på bilen. Oppdag gleden ved å ha bilpleie som hobby!

**Bestill ved å skanne QR-koden:
Velg mellom:**

**Et halvt år kr 599
Ett år kr 1099**

+ kr 49 i porto i forsendelse for gaven



Abonnementet løper til oppsigelse. Etter introduksjonstilbudet vil faktura for neste periode være kr 679 for halvår og kr 1179 for ett år

Xpeng G6 Performance

Prisen sier det meste

Xpeng G6 har Tesla Model Y som hovedmotstander både her i Norge og internasjonalt. Vår test viser hvordan den klarer seg mot den klare bestselgeren.



TEST

Tekst og foto: Terje Bjørnsen

Da vi kjørte den oppgraderte utgaven av Xpeng G9 høsten 2024, var det en svært positiv overraskelse. Den store prestisjemodellen overbeviste på flere områder, der vi spesielt kan trekke frem et høyt komfortnivå, langt bedre enn f.eks. Audis prestisjemodell Q6.

Etter litt venting, mest grunnet programvareoppdateringer, har vi omsider kjørt test av den nye og mindre mellomklasse-SUV-en Xpeng G6. Performance-utgaven har både 4WD og masse krefter (350 kW/476 hk). Elbilkunder i Norge velger helst denne varianten, og modellen med bakhjulsdrift står bare for 10 prosent av salget.

Helt annerledes bil

Et av de mest spennende spørsmålene er om G6 tar med seg noe

av spisskompetansen til G9 inn i denne mest populære bilklassen i Norge. Det viser seg relativt raskt at G6 er en helt annerledes bil, for her har kineserne tydeligvis tenkt mer i sportslig retning – og kanskje den tøffe konkurransen i dette segmentet gjør at man har spart på konfekten her og der. Ikke ulikt det vi opplever hos mange typiske konkurrenter.

I forhold til G9 merker vi størst forskjell på støynivå og fjæringskomfort. Storebror nøyser seg med 65 dBA i motorveifart, noe av det beste vi har målt de siste par årene, mens G6 er tett på 70 dBA. Dermed havner den nesten nederst i karakterboka sammenlignet med klasse- ▶

FARGERIK: Oransje signalfarge er for dem som vil synes i trafikkbildet.





kameratene. Det er synd, for på andre områder klarer G6 seg veldig bra.

Avstemt oppheng

Tross at luftfjæringen i G9 er byttet ut med vanlige stålfjærer varter G6 Performance opp med et velavstemt hjuloppheng. Det betyr at det er fast nok til å gi den sportslige kjørefølelsen Xpeng-ingeniørene helt sikkert har jaktet på. Samtidig er den også smidig nok til at bilen gir storbilfølelse på ujevnheter, selv om det av og til smeller i understellet på skarpe, brå dumper.

Totalt sett gir det Xpeng G6 harmoniske veiegenskaper. Den føles lettkjørt og behagelig ved vanlig bruk, men er ikke redd for inspirert kjøring på svingete veier. Den holder sporet stabilt selv om du trykker på litt ekstra, og sier fra med en gradvis overgang til understyring hvis du blir overivrig.

Snakker vi sportslighet har Xpeng G6 masse å rutte med på

PLUSS FOR PLASS:
Relativt behagelige forseter, og bakseteplassen er noe bedre enn i Model Y.

fartsfronten. Sammenlignet med hovedrival Tesla Model Y AWD er den et par tiendedeler kjappere i akselerasjonen, uten at forskjellen er utslagsgivende. Vi klarer for en sjelden gangs skyld ikke å

tangere fabrikkstallene, men klokker inn 4,7 sekunder mot 4,1 sekunder. Mer enn raskt nok, noe som også følges opp i forbikjøringsmålingene. Kort sagt mangler du aldri krefter.



RUND: Smale baklys og avrundet form preger designet. Ikke spesielt oppsiktsvekkende, mer tekkelig moderne.



Tester og nyheter finner du på: www.klikk.no/motor

Følger Tesla tett

Både når det gjelder veiegenskaper og ytelser levner Xpeng G6 liten tvil om at Tesla Model Y er målestokken, og på førerplass er inntrykket det samme. Betje-

TESLA-ISH: Et relativt nakent førermiljø, slik vi kjenner fra Model Y. Likheter på skjerm og betjening, men Xpeng byr på infodisplay foran føreren og tradisjonelle hendler.

TESTDATA

0–100 km/t, sek:	4,7
60–100 km/t:	2,0
80–120 km/t:	2,6
Støy 50 km/t, dBA:	64,5
Støy 80 km/t, dBA:	68,5
Støy 100 km/t, dBA:	69,5
Misvisning 100 km/t:	95
Testforbruk, kWh/mil:	1,75
Rekkevidde i test, km:	505

TEKNISKE DATA

Motor:	2xEL
Effekt, kW/hk:	350/476
Dreiemoment, Nm:	660
Egenvekt, m/fører, kg:	2195
Tilhengervekt, kg:	1500
Lengde/bredde/høyde, cm:	475/192/165
Akselavstand, cm:	289
Bakkeklaring, cm:	16
Bagasjerom, liter:	571–1374
Standard dekkdimensjon:	255/45–20
Batterikapasitet, kWh:	87,5
Rekkevidde, WLTP km:	550
Forbruk, WLTP, kWh/mil:	17,9
0–100 km/t, fabrikk, sek:	4,1
Toppfart, km/t:	202
Pris fra, kr:	456 000
Pris testbil fra, kr:	499 000

DOMMEN

Med litt opp- og nedturer når det kommer til egenskaper, redder til slutt prisen dagen for Xpeng G6. Rundt 460 000 kroner er rett og slett mye bil for pengene, og cirka 50–60 000 kroner lavere enn hovedkonkurrentene VW ID. 4 GTX og Tesla Model Y Long Range AWD.

ningsskjermen i midten har samme breddeformat, og både grafikk og betjeningslogikk ligger tett opptil Tesla. Det gir en ganske logisk skjermbetjening, med noen smarte snarveier straks du har satt deg inn i oppsettet.

Vi tror mange vil sette pris på en slank infoskjerm rett foran føreren, og at bilen har noen flere

tradisjonelle brytere og hendler i betjeningen av primærfunksjoner.

Plassmessig er Model Y blant de aller største SUV-modellene i denne klassen, men Xpeng G6 gjør et godt forsøk på å følge Tesla på dette området. Foran og bak er begge rommelige nok for familiebruk, med en liten fordel for Xpeng på bredde og benplass i baksetet.

Bagasjeplassen er merkbart større hos Tesla; 854 mot 571 liter, der mer plass i lengden og det store rommet under gulvet er fordel Tesla. Mange vil likevel være fornøyd med plassen i Xpeng G6, her er det til slutt et spørsmål om hva du faktisk trenger.

Bedre rekkevidde

Med et vesentlig større batteri i G6 (87,5 mot 75 kWh netto) oppnår Xpeng noe lenger rekkevidde i vår test enn Tesla Model Y, med 505 mot 465 km. Tesla bruker noe mindre strøm, 1,55 mot 1,75 kWh/mil.

Her skal vi også legge til at det var noe kjøligere under testen av Tesla, slik at forskjellen i rekkevidde erfaringsmessig hadde vært mindre om bilene ble kjørt under identiske forhold.

På ladestasjonen holder Xpeng et svært godt tempo, og selv om vår 225 kWh-lader ikke klarer å utnytte toppfarten på 280 kW, er det likevel høy ladefart langt opp i registeret som gjør at vi bare bruker 22 minutter fra 10 til 80 prosent. Samme øvelse tok 33 minutter i vår Tesla-test. □



MYE BIL: Ikke akkurat en blendende skjønnhet, men med en pris på 460 000 kroner er dette såpestykket rett og slett mye bil for pengene.



2984

Ant. minutter
totalt med
Downton
Abbey

Her er tv-slottet

Filmen og tv-serien Downton Abbey har nådd slutten, men du kan fortsatt oppleve stedene der scenene er spilt inn.

SISTE FILM GÅR på kino i disse dager. Fremover er den eneste muligheten til å oppleve mer Downton Abbey å oppsøke stedene serien er spilt inn. Noe av det som har trukket millioner til lerretet er den vakre britiske landskapet.

Highclere Castle i Hampshire er sentralt som hjemmet der sagaen utspiller seg. Med nærmere 300

rom og skatter som er hentet fra oldtidens Egypt, er slottet et symbol på gammel storhetstid. Like ved ligger Basildon Park, en georgiansk herregård fra 1700-tallet, som i serien er kjent som Grantham House.

Den fiktive landsbyen Downton finnes også, under navnet Bampton i Oxfordshire. Her kan fans kjenne igjen St Mary's Church og skiltet til puben The Grantham Arms, på den andre siden av kirkegården.

I Buckinghamshire finner vi Claydon House, som i den nye filmen er åsted for et storslått ball. Huset har tilhørt samme familie i over 400 år, og ble en gang i tiden jevnlig besøkt av Florence Nightingale.

I filmens klimaks er vi på Great Yorkshire Showground i Harrogate. Her er det tivoli, dyrskue og festkledd landsbyboere. Når handlingen er på veddeløpsbanen Royal Ascot, er det i virkeligheten snakk om Ripon Racecourse, en bane med historie tilbake til 1600-tallet.



EKTE: Landsbyen Bampton heter Downton på tv.

Downton i London

Bridgewater House – eksteriør for Grantham House.

Carlton Gardens – eksteriør for Petersfield House.

Richmond Theatre – klassisk teater med både utvendige og innvendige scener.

Piccadilly Arcade – eksklusiv handlegate med 1900-tallspreg.

Fortnum & Mason – luksuriøs varehus, kjent for te og hampers.

45 Jermyn Street Café – location for ikoniske scener.

Lincoln's Inn – Londons historiske advokatkvartar brukt til kjørescener.

Waterloo West Park – grønne omgivelser som danner ramme rundt byscener.

FORDUMS STORHET:
Slottet Highclere Castle, et par timers kjøretur vestover fra London sentrum, har en sentral rolle i Downton Abbey.



WIKIMEDIA COMMONS

Sydhavsdrømmer

De sørlige delene av Sør-Amerika kan også oppleves fra cruiseskip. Om bord på Celebrity Equinox starter reisen i Buenos Aires og går videre til Montevideo. Deretter seiler skipet mot Falklandsøyene, med pingviner og sjøløver, samt vill natur og krigshistorie.

Turens høydepunkt er passeringen av Kapp Horn (bildet), der Atlanterhavet møter Stillehavet.

Ferden fortsetter til Ushuaia, verdens sørligste by, før du seiler gjennom Magellanstredet omgitt av fjell og isbreer. Så venter Punta del Este, kjent for strender, kunst og livlig kultur, før reisen avsluttes i Buenos Aires.

Cruiset varer i 19 netter med avreise fra Buenos Aires 2. desember 2026. Prisen er fra 59 000 kroner per person, med alt inkludert.



NTB



NTB

Verdens beste?

Neste mulighet for å ligge på en norsk strand og nyte bølgeskvulp, sand under tærne og varm sol, virker fjern. Da kan vi like godt drømme oss litt bort. En strand som stadig vekk er på lister over verdens vakreste, er Baía do Sancho. Den befinner seg på øya Fernando de Noronha, langt ute i havet utenfor Brasil.

Stranden tilhører en maritim nasjonalpark, og beskyttelsen har bevart stedet som et uberørt paradys. Adkomst med båt eller gjennom en smal passasje i fjellet, der trapper og stiger leder ned mot vannkanten. Mellom bratte klipper åpenbarer stranden seg som en skjult lagune med gyllen sand og smaragdgrønt vann.

Breheimens tak

Med sine 2088 moh. rager Tverrådalsskyrkja majestetisk midt i Breheimen. Toppturen er bratt og krevende, men belønningen er enorm. På en klar dag åpenbarer horisonten seg med Tafjordfjella i nord, Jostedalsbreen i vest og tinderekken i Hurrungane og Jotunheimen i sør.

Ruta går gjerne fra Sota Sæter og opp gjennom ur og brelandskap før selve toppryggen reiser seg. Fra varden er utsikten så mektig at man føler å stå på taket av Sør-Norge – omgitt av is, snø og taggete tinder så langt øyet rekker.

På høsten er fjellet et populært mål for spreke turgåere, mens vinteren gjør det til et krevende, men spektakulært topp-turmål for skiløpere.



ESPER BRATLIE/SAMFOTO/NTB

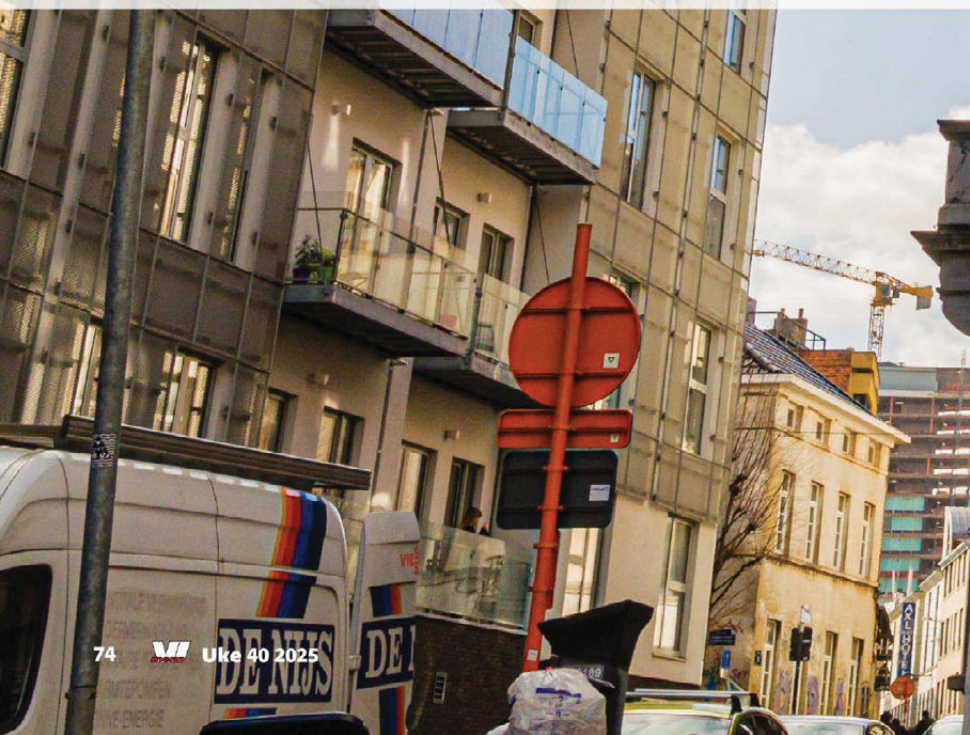


TORMOD LØKLENG

WATERLOO: Noen og enhver kan møte sitt Waterloo når ølen holder 8 prosent.

Prikkene over u-en i BRÜSSEL

Hvis en by er kjent for å flomme over av koffeinfri kaffe og minimalistisk poesi, så vil du aldri finne meg i hotellregistrene. Brüssel, derimot, flommer over av øl og tegneserier – to av mine tre hovedinteresser. Klart jeg måtte på studietur. ▶





LEOPARDKVINNEN:

Har leopardkvinnen fra Sprint-albumet ved samme navn vært hos frisøren i forgrunnen og fått stusset flekkene litt før hun hoppet opp på taket? Sånt lurar jeg på.



MARIN DRIGUEZ / AGENCY VU

L'ARCHIDUC: Denne art deco-baren har holdt det gående siden 1937, og har ofte levende jazzmusikk i helgene. Noe jeg personlig karakteriserer som en advarsel.



ERIC DANHIER

STOR UNDERHOLDNING: Sprint har holdt koken siden 1938, og er en av de aller beste og mest kjente fransk-belgiske tegneseriene. Originalt er han faktisk ikke pikkolo, men heisfører.



Tekst: **Tormod Løking**

Hvor blir den niksepinen Nils av, min fetter og kompis, hvis etternavn ikke kan røpes fordi han har en betrodd stilling i det offentlige?! Høyfrekvent turbinvrinsk høres fra SK 4745s motorer, det er fem minutter til avgang, jeg sitter forskriftsmessig fastspent i setet – men min reisekamerat velsigner ennå ikke kabinen med sitt nærvær.

Mobilen jeg egentlig skulle ha i flymodus, påstår at flighten hans fra Tromsø er landet for cirka en halvtime siden. Har han gått seg bort på vei fra en del av flyplassen til en annen? Eller har mannen

rett og slett fått drypp, tjuvstartet ølsmakingen på Gardermoen, og sitter nå med en smakløs industrirøl til 249 kroner, mens jeg straks er på vingene mot Brussel og må facetime barrundene derfra?

Hosianna, Nils' kommunefargede frisyre dukker opp helt forrest, og han dumper ned på et sete uten å få øye på meg.

Boarding completed, Murphy's law defeated: Brussel here we come!

Ingen kontakt med mobilinkompetenten

Nils er heldigvis en flottenfeier som med selvsagt mine stiller seg opp i drosjekøen etter landing. Det verste jeg vet er å dra på tur med folk som insisterer på å reise kollektivt for å spare 73 kroner,

noe som vanligvis fører til tre omstigninger på feil bussterminaller i forsteder kjent for omsetning av illegale substanser og plutselig styrtregn.

– Jeg får ikke kontakt med nettet, sier Nils mens drosjen peiser av gårde mot Brussel sentrum.

– Har du prøvd å slå av og på mobilen? foreslår jeg.

Med en viss vantro konstaterer jeg at iPhonen til min reisefelle er en antikk modell, som Roald Amundsen muligens glemte igjen i Tromsø før han la ut på sin siste reise med flybåten Latham.

– Jeg tør ikke slå den av. For jeg husker ikke koden for å slå den på igjen, sier Nils.

Ikke før vi ankommer Ibis hotel i Rue Joseph Plateau, blir det en løsning på problemet.

– Koden lå i mobilfutteralet! utbryter Nils fornøyd. – Det er jo ikke minst praktisk for tjuven, om noen skulle stjele den.

Nå kan han melde hjem til kona at han har ankommet Brussel, selv om jeg ikke skjønner hvordan dette skal kunne virke beroligende, all den tid turens formål er ølsmaking sammen med meg.

Man snakker da fransk!

– Fullt der òg!

Nils har gjort hjemmeleksen og funnet byens beste barer på nettet, men samme hjemmelektse er tydeligvis delt ut til flere, både turister og fastboende. Etter bomturer til smekkfulle L'Archiduc og La Machine, konkluderer vi med at mat begynner å bli et



GRAND-PLACE: Selv om du vil være kontrær og spesiell og ikke en vanlig dusinturist, så slipper du liksom ikke unna et besøk på Brüssels største attraksjon. Du får heller gå dit når det er mørkt og med et ironisk smil.

© LUC VIATOUR GFDL

presserende behov. Likevel, restauranter pleier jo også å servere øl.

Vi ramler inn på en vietnamesisk restaurant som egentlig bare er et litt dypt hull i veggen. Store skilt forkynner at de ikke tar kort, men når jeg spør, er det helt i orden likevel. Nils blir litt imponert over at jeg insisterer på å snakke fransk, men selv vet jeg at uttalen min høres ut som om jeg fikk slag midtveis i den første Linguaphone-kassetten en gang på 80-tallet.

Den første ølen vår i Belgia blir en rolig oppvarming: bryggeriet Anheuser-Buschs Jupiler, det mestselgende ølet i landet, med om lag 40 prosent av markedet. En pale lager på 5,2%, som er helt ok for å slukke brannen i ganen ►



TORMOD LØKING

ØLREKLAME: I Belgia kan fotballspillere reklamere for øl. Da burde egentlig Simon Mignolet opptre under sitt fulle navn, Simon Luc Hildebert Mignolet.



(C) OLIVIER VAN DE KERCHOVE

DE UKUELIGE GALLERNE: Begge skaperne av Asterix, René Goscinny og Albert Uderzo, var franske, men serien startet i det fransk-belgiske magasinet Pilote i 1959.



DELIRIUM CAFÉ: Det er selvsagt fristende å teste stedet som har verdensrekorden i antall øl ved å bestille noe som smaker «hvalfangst året etter, med et hint av skamridd damesadel», men manglende franskkunnskaper satte en bom for forsøket.

under inntaket av den vietnamesiske maten. Vi bruker begge armenes fulle lengde for å konstatere at ølet virkelig heter Jupiler og ikke Jupiter. Hva i huleste betyr Jupiler?

Simon Mignolet, som er målvakt for Club Brugge, smiler til oss fra glasset og vil at vi skal bestille én til. Hvilket vi gjør. Vi kan jo ikke skuffe Simon.

Veggmalerier vegg i vegg

– Ikke la oss glemme at denne turen skal handle om tegneserier og, minner Nils oss begge betimelig om når vi atter står på fortauet.

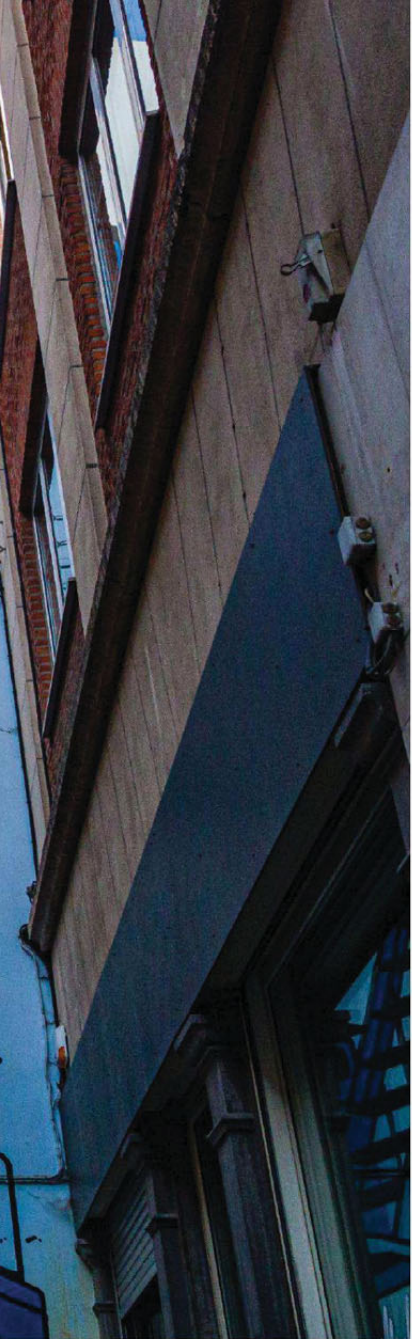
Siden 1991 har lokale myndigheter i samarbeid med Det belgiske tegneseriemuseet, fått utsmykket om lag 70 vegger i Brussel med gigantiske tegneseriemotiv. Nerder som oss foretar

gjørne pilegrimsvandringer mellom et kresent utvalg av disse.

Etter litt fomling med både Roald Amundsens iPhone og en litt nyere guidebok, finner vi ut at det nærmeste veggmaleriet befinner seg bare noen hundre meter unna. Og ganske riktig, i Rue de la Buanderie raner Dalton-brødrene banken, men Lucky Luke trekker fortere enn sin egen skygge for å gjenopprette ro og orden. Jeg krysser gaten i et forsøk på å få fotografert alle de 180 kvadratmeterne, inkludert Jolly Jumper, langs en sidebygning.

– Dette været innbyr ikke til utendørsaktiviteter, fastslår jeg når bildet er tatt, – la oss prioritere fuktskader innvortes.

Etter å ha svingt til venstre – passert et Asterix-veggmaleri som er umulig å ta bilde av bak et gitter – og gått noen hundre meter,



TORMOD LØKLENG

JEAN-PAUL REMY

LA LIGNE CLAIRE: Belgieren Georges Remy tegnet den verdensberømte figuren Tintin under navnet Hergé. Den lysluggede journalisten, terrieren Terry og den smått alkoholiserete kaptein Haddock ble alltid festet til papiret i den lett gjenkjennelige «klare linje»-stilen.

virker Jon's Cafe i Rue Van Artevelde som et greit fristed for værflyktninger. Nils bestiller en Trappistes Rochefort 11,5%, mens jeg går for en Waterloo Triple Blonde 8%. Mest fordi etiketten med engelske kavalerister – som sprengte seierrike og med nervøs blære av gårde bare 15 kilometer lengre sør i 1815 – er så tøff. Bartenderen sliter med å velge riktige glass, noe som er veldig viktig i Belgia; enten fordi han ikke kan jobben sin, eller også fordi min bestilling på fransk



IKKE MUNKHOLM: Nils, min fetter og kompis, hvis navn ikke kan røpes fordi han har en betrodd stilling i det offentlige, forteller en skvett belgisk klosterøl at det har sett dagslys for nest siste gang.



PLANKEBYEN: Flere forskjellige øl på en planke gir deg sjansen til å prøve mye forskjellig uten å bli kjørt hjem av politiet minus mobilen og med magesaft i sokkene.

TORMOD LØKLENG



JEAN-PAUL REMY

LUCKY LUKE: Belgieren Maurice de Bévère (Morris) skapte denne westernhelten som trekker raskere enn sin egen skygge allerede i 1947. Det har kommet hele 84 album på norsk.

har overbevist ham om at vi er rømlinger fra asylet.

– Å brygge øl er trappistmunkenes eneste glede her i livet, sier Nils, mannen hvis etternavn ikke kan røpes fordi han har en betrodd stilling i det offentlige.

Samtalen dreier inn på at vi i vår barndom tappet saft fra bjørketrær, noe som i begges minne fortøner seg som en gudedrikk.

– Vet du i det hele tatt hva humle og malt og sånt smaker? undrer jeg.

– Nei, nei, ikke i det hele tatt! sier Nils. – Men les på Vinmonopolets sider, der finner du begreper du kan bruke i artikkelen.

For en siste runde eller to, tar vi til høyre ned Rue du Pont de la Carpe, som fremviser flere av kjennetegnene til en partygate. Selv en søndagskveld er det god kok på byen. Baren Le Roi des Belges har hipsterklientell, og før vi åpner munnen tar de oss trolig for politikammerets mest udelagte spanere. Jenta som serverer har øreringer, lue og sjømannstatoeringer nok til et sykehjem i Sandefjord. Fyren i baren varter opp med kors på øyelokkene.

– Deux Papegaei, s'il vous plaît, sier jeg, og straks etter finner vi ut at ved hjelp av etiketten, at papegaei betyr papegøye på flamsk.

– På tide å legge seg, på tide å legge seg, sier jeg etter to runder.

– Hvorfor gjentar du det? spør Nils.

– Fordi jeg er en papegøye!

– På tide å legge seg, sier Nils.

Belgosenrisk tegneserieblikk

Dagen etter er Nils den eneste som blir spurt om romnummer i frokostsalen.



ANTOINE RASSART

SÆRBELGISK: Jeg skal innrømme at jeg ikke kjente til tegneserien «Beverpatruljen», og min gode oppdragelse forbyr meg å lage tarvelige vitser knyttet til denne tittelen.

– Kanskje tømmer de rommet mitt for verdisaker nå? undrer han.

Tegneseriemuseet er et utmerket alternativ på nok en nedbørsrik dag. Den ikoniske måneraketten fra Tintin-eventyret «Månen tur-retur» troner i foajeen. Dette todelte albumet kom ut midt på 50-tallet, 15 år før månelandingen, og til og med før Sovjetunionen skjøt opp sin navngjetne Sputnik.

Vi albuer oss mellom skole-

GODT MEN HOT: Når man blåser på en altfor varm belgisk vaffel, så blir det en luftwaffel.



RIKOSJETT: Visste du at den klassiske tegneseriefiguren Allan Falk egentlig heter Ric Hochet? Jeg har alltid syntes at han fremstår stivere enn en norsk politiker som skal være folkelig på tv, men hver sin smak.

klasser på ekskursjon, og konstaterer at museet har et litt nærsynt blikk på belgiske tegneserier. Kanskje ikke så rart, men fugleperspektivet på kunstformen savnes. Jeg sier «bon jour» i museumsbutikken, og disse to ordene er nok til at kassadamen svarer på engelsk.

Promille-plankekjøring

– Vi Menn sa uttrykkelig at de gjerne tok imot noe litt friskere enn en reportasje der vi oppsøker Grand-Place og Manneken Pis, sier jeg.

– Likevel, sier Nils, – her står vi.

Brüssels viktigste turistattrak-

sjon, Grand-Place, er oppsiktsvekkende flott, men insisterende regn og en skjemmende blå mobilkran gjør det heldigvis enklere å forlate alle selfie-zombiene.

Ironisk nok fører jakten på veggmaleriet av Tintin og kaptein Haddock oss nedover den fancy Rue de l'Etuve, der den berømte lille blotteren Manneken også befinner seg.

Vi prioriterer en annen turistfelle, Manneken Pis Cafe rett over gata. Det er et riktig hyggelig sted, med en typisk belgisk spesialitet: ølsmaking på planke.

– Er det klokken 12 man kan begynne å drikke? spør jeg.

– Klokken er alltid 12 ett eller annet sted i verden, sier Nils.

– Det er forresten lurt med tre smaker: Hvis man ikke liker én, så kan man prøve en annen, og bli skuffet på nytt.

Ved å sjekke kontoen, ser jeg at de tre plankeølene bare har kos-

tet kr. 113,96, selv med en krone svakere enn min venstre triceps. Den røde Leffe Rouge, smaksatt med røde frukter og hyllebær, er farlig god.

Da vi sitter med nok en planke på travle Le Roy d'Espagne, ringjer sjefen meg og forteller om store omorganiseringer på jobben. I lys av arbeidet med alle plankene vi har lagt, og nyhetene hjemmefra, er det på tide med en liten høneblund på hotellet.

Vokt Dem for zakkenrolleren!

Delirium Cafe har verdensrekorden i antall ølsorter som tilbys: 2004; en rekord passende nok satt i 2004. Et så stort utvalg kan virke lammende, men Nils går for en Delirium Red, som får karakteren «meget spesiell». Jeg går for en kirsebærøl fra Huyghe. Det Ghent-baserte bryggeriet, som eier varemerket Delirium – den rosa elefanten på blå bakgrunn –

Sjekk veggmaleriene

Allan Falk, Tintin, Sprint, Smurfene, Viggo, Lucky Luke og Thorgal er alle tegneserier som Belgia har helt eller halvt eierskap til. Disse og mange andre kan du se på gigantiske veggmalerier over hele byen. Nettsted: brussels.be/comic-book-route.

Sjekk prosenten

Det er viktig å opprettholde væskebalansen mens man tras-ker rundt og ser på kunst, så legg inn plenty med barbesøk. Trappist-øl, som må være brygget i et kloster, er alltid godt. Chimay, Orval, Rochefort, Westmalle og Westvleteren er merker å spørre etter. Prøv flere forskjellige øl i små glass på planke! Ølmuseet skal være bra – har jeg hørt – og du slipper neppe unna Grand-Place og den tissentende, lille blotteren. Husk at belgisk øl gjerne er sterkt, ofte dobbel styrke av hva vi er vant til i Norge. Derfor kan det være greit å telle enhetene. Og ha en lapp rundt halsen med navn og adresse i blokkbokstaver.

Kjært barn – mange navn

På Belgias tre offisielle språk heter byen Bruxelles (fransk), Brussel (nederlandsk) og Brüssel (tysk). Hovedstadsregionen Brussel og dens kommuner er offisielt tospråklige med fransk og flamsk.

er kjent for filosofien: «Du spør etter det, vi brygger det!»

Plutselig skjønner jeg at alle i lokalet er 30 år yngre enn oss, men Nils slår fast at det er deres problem. Taket er hamret fullt av emaljerte serveringsbrett med ølreklamer, og musikken gjaller. Paret ved siden av har kjøpt ti øl på planke i alle regnbuens farger.

– Vet du hva lommetjuv heter på flamsk? spør jeg.

Dette er et retorisk spørsmål; Nils har selvsagt ingen anelse.

– Zakkenroller, sier jeg, – det er en advarsel på et skilt der borte.

Nils har tidligere på dagen markert dyp skepsis mot øl



JEAN-PAUL REMY

med smakstilsetning. Nå snur han plutselig 180 grader, og Huyghe har selvsagt et øl som passer den nyfrelste.

– Skål, din gamle zakkenroller!

Dunst & kultur

Tirsdag står to museer på programmet. Det første er Royal Museum of fine arts of Belgium, der jeg bare må se maleriene til Pieter Brueghel den eldre. Samtidige kunstnere portretterte snøf-felaktige konger i stillongs, men

Brueghel malte små, forhutlede tjukkaser som stolper rundt på skøyter. Og jeg får alltid en ubendig lyst til å gå inn i bildene og prøve isen sammen med dem.

Ølmuseet, selve den tiltenkte kronjuvelen i researchen min, er selvsagt stengt tirsdager. Til og med skiltet er tatt ned. Altså et totalhavari for researchen om researchen.

Forresten har jeg løyet til deg, kjære leser, om hvorfor vi dro til Brussel. Det var ikke bare på

GULT ER KULT: Det er ikke bare tegneseriefigurer som pryder veggene. Denne nytolkningen av byens mest berømte statue, heter Manneken Peace.

grunn av øl og tegneserier, men også fordi en artist du aldri har hørt om skulle holde konsert, nemlig amerikanske Natalie Merchant.

Etter gigen ramler vi innom Le Bier Circus, som er rikt dekorert med tegneseriemalerier og singel-

plater på veggene. Her finnes gigantiske ølflasker og glass du kan kjøpe med hjem. Vi bestiller to Chimay Rouge og Nils anbefaler meg å lytte til den irske gruppen Lankum.

– Takk for anbefalingen, sier jeg oppriktig, siden jeg på dette tidspunktet ikke vet at Lankum høres ut som folkemusikk spilt i industrihaller der det fabrikkeres S&M-leketøy og masseødelegghetsvåpen.

Halvparten så mye – dobbelt så sterkt

– Sterk eller svak? Lys eller mørk?

Kelneren med vest og sløyfe griller meg etter at jeg lettsindig har spurt etter en anbefaling. Le Cirio fra 1886 i Rue de la Bourse er et propert sted med sølvrevpublikum. Man mistenker at noen kan bryte ut i en foxtrot. Nils konstaterer med kjennermine at hans Chimay Bleu «mangler spritvedhenget og ikke gir et spark av karsk», selv med sine ni prosent. Hjemmefra får han sms om at det lukter fisk av mikrobølgeovnen, og hevder – «basert på erfaring»! – at dette er et sikkert tegn på teknisk trøbbel.

Vi har sett bare fem-seks av de store tegneseriemaleriene i byen, men skylder på været. Til gjengjeld har vi tilbrakt meste-parten av tiden på bar, selv om ølmuseet utgikk. Tegneseriemuseet fikk vi dog med oss, og Mester Brueghels loslitte bønder med veneriske sykdommer. Ekspedisjonen har kun skrapet i ølskummet til Belgias over 400 bryggerier, og en ølkultur UNESCO har satt på listen over «menneskehetens immaterielle kulturarv».

– Jeg begynner å savne en vanlig halvliter, sier Nils, – her er alt halvparten så mye og dobbelt så sterkt.

– Hva, i verdens ølhovedstad?! Jeg er forferdet.

Nils, mannen hvis etternavn ikke kan røpes fordi han har en betrodd stilling i det offentlige, bestiller industriølet Stella Artois, konstaterer at det «smaker som sure sko», men drikker opp og bestiller en til.

Alle var enige om at det hadde vært en fuktig tur.



Punget ut for Fredsprisen

Opp gjennom historien har det vært mange fortjente mottakere av Nobels Fredspris. Men noen av utdelingene har vært rene skandaler. – En ære uten sidestykke, sa Sør-Koreas president Kim Dae-jung i Nobelforedraget sitt i år 2000. Det ingen i det festpyntede Oslo rådhus visste, var at prisen etter alt å dømme var både kjøpt og betalt.

VI
menn

**Vi gir deg saker
du ikke finner andre
steder – hver uke**



Dødsmarsjen i Trøndelag

Overalt lå ihjelfrosne svenske soldater. Døde ryttere sto på hodet i snøen der hestene hadde kastet dem av. Den svenske armeen hadde under et fiasko-felttog forlatt Tydal i januar 1719 – like før utbruddet av det verste uvær i manns minne.



Ikonisk kasse fyller 60

Siden 1965 har Ford Transit gjort jobben som alt fra varebil, campingbil, buss og brødbil, til ekspedisjonsbil, racingbil, sykebil og politibil – og som fluktbil for ni av ti bankranere. Vi feirer jubilaranten med stor bildekavalkade.

FASTE SIDER

Sløseriombudsmannen
TimeOut
Blinkskudd
Yans 10 på topp
Kule sider
Ny viten
Bilmix
Grafikk
Kryssord
Sudoku
Vi Menn quiz
Reisemix

Returadresse:
ART AS
Postboks 209
2021 Skedsmokorset

Vital Plus+

Sirkulasjonsstimulator

BESTILL I DAG!

Telefon: 69 39 90 40 - www.postshop.no

Medisinsk godkjent apparat som brukes av tusenvis av nordmenn hver dag.

Milde elektriske impulser stimulerer blodsirkulasjonen i ben og føtter.

Resultatet er at føttene og leggmusklene utvider og trekker seg sammen -

på samme måte som å gå en lang tur.

Meget enkel i bruk, i valgfri stilling.

Behandlingen gjøres sittende i 10 - 30 minutter etter behov, mens du leser eller ser på TV.

Helt uten smerte. Passer til alle aldre.



”

- hei, jeg kan ikke få fullrost Vitalplus. Etter å ha brukt den i et par uker - 30 min. hver dag - er leggkrampene mine borte!

- er en svoren bruker av Vitalplus - smertene i bena er borte og ny blodtrykksmåling kunne konstatere at blodtrykket i bena var perfekt!

- jeg kjøpte den for 8 måneder siden. og er veldig fornøyd - kalde føtter er historie - takket være Vitalplus sirkulasjonsstimulator!

Oppgradert bestselger!

Medisinsk godkjent

30 000 solgte i Sverige og Norge

**SPAR
800,-**



Vitalplus 1003

~~2750,-~~
**NÅ KUN
1950,-**

ØK BLODSIRKULASJONEN I BEN OG FØTTER!

NYHET! Sirkulasjon og varme

- Varmefunksjon for kalde føtter
- Øker blodsirkulasjonen, og kan forhindre kalde, urolige og hovne ben
- Vil kunne bidra til å redusere stivhet i muskler og ledd, samt forebygge åreknuter - en effektiv helseinvestering
- Hvis du har pacemaker eller er gravid må lege konsulteres før bruk
- Fjernkontroll og norsk bruksanvisning • Drives på strøm • 30 dagers full returret



GRATIS! • Verdi kr. 249,-



4 stk. pads inkludert i prisen ved svar innen 14 dager. Muskelstimulasjon og smertebehandling av bl.a. rygg, skuldre, nakke og armer. Helt uten bivirkninger. Kobles til Vitalplus 1003. Styres med fjernkontroll.

Klarna.

TWA-dbytes.org

Frakt etter Postens takster tilkommer Leverandør: HELGESEN ENGROS AS